

Vergaderjaar 2008–2009

31 965

Voorjaarsnota 2009

Nr. 1

BRIEF VAN DE MINISTER VAN FINANCIËN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 29 mei 2009

1. Inleiding

De Voorjaarsnota 2009 is de eerste rapportage van het kabinet over de uitvoering van de begroting 2009. Hierin geeft het kabinet een overzicht van wijzigingen voor het begrotingsjaar 2009 ten opzichte van de Miljoenennota 2009. Deze bijstellingen zijn gebaseerd op nieuwe macro-economische ramingen uit het Centraal Economisch Plan (CEP) van het CPB en inzichten over de begrotingsuitvoering.

De voorbereiding van de Voorjaarsnota 2009 heeft een ander verloop dan normaal gekend. Door de bijzonder snelle verslechtering van de overheidsfinanciën, als gevolg van de kredietcrisis en de daaruit volgende economische recessie, heeft het kabinet een Aanvullend Beleidsakkoord afgesproken. In dit akkoord zijn nieuwe afspraken gemaakt voor actieve stimulering van de economie op de korte termijn, herstel van de overheidsfinanciën op middellange termijn en voor houdbaarheid van de collectieve voorzieningen op lange termijn.

Deze Voorjaarsnota bevat allereerst de reguliere informatie: dit betreft de uitvoering van de begroting 2009. Daarnaast worden een aantal budgettaire gevolgen van het Aanvullend Beleidsakkoord nader uitgewerkt. Onderdeel hiervan is het stimuleringspakket (voor 2009 en 2010) en de invulling van de tekortreductie van 1,8 mld (voor 2011) zoals het kabinet ook heeft aangekondigd (Kamerstukken II 2008/09, 31 700 IXA, nr. 6). Tot slot vindt u in de bijlagen een update van de ingrepen in de financiële sector, een overzicht van de aanvullende afspraken met de medeoverheden en de verticale toelichting.

Besluitvorming over de lastenontwikkeling en koopkracht vindt zoals gebruikelijk in de zomer plaats. Hierover wordt u bij Miljoenennota 2010 geïnformeerd. In deze Miljoenennota wordt daarbij een toelichting gegeven op het voorgenumen beleid van het kabinet voor 2010 en de bijbehorende meerjarenramingen.

2. Kabinetsreactie op de kredietcrisis

In deze paragraaf wordt een overzicht gegeven van de maatregelen die het kabinet heeft genomen. In het Aanvullend Beleidsakkoord zijn nieuwe afspraken gemaakt bovenop de maatregelen die 21 november 2008 (Kamerstukken II 2008/09, 31 371, nr. 54) en 16 januari 2009 (Kamerstukken II 2008/09, 31 371, nr. 88) zijn aangekondigd. In deze paragraaf wordt een overzicht van de maatregelen sinds de Najaarsnota gepresenteerd. De voortgang van de stimuleringsmaatregelen zal worden gemonitord door het kabinet.

Tekortreductie

In het Aanvullend Beleidsakkoord 2009–2015 is afgesproken dat het kabinet, op voorwaarde dat de economie zich in voldoende mate zal herstellen, in 2011 een begin zal maken met het herstel van gezonde overheidsfinanciën en het terugdringen van het tekort. In de begroting 2011 wordt dit vertaald met twee componenten. De eerste component is de doorwerking van een akkoord van sociale partners op lonen en uitkeringen in de collectieve sectoren vanuit een gedachte van solidariteit van de collectieve sector met de marktsector, met mensen die hun baan hebben verloren (of dreigen te verliezen) en met gepensioneerden. Een besparing ad 3,2 mrd (op basis van de veronderstelling: lopende CAO's worden ongemoeid gelaten en nieuwe CAO's worden op nominaal nul gezet) uit dien hoofde wordt via de ruilvoet ten gunste gebracht van het EMU-saldo. Indien een dergelijk akkoord niet of niet zo tot stand komt, zal het kabinet, mede in zijn rol als overheidswerkgever, op enigerlei wijze vanuit de collectieve sector bijdragen aan voornoemde solidariteit. De tweede component bestaat uit een taakstellende ombuiging in 2011 met een omvang van 1,8 mrd. Deze taakstelling wordt in deze Voorjaarsnota ingevuld (zie paragraaf 8).

Bovenstaande afspraken worden nu gemaakt en genoemde invulling wordt thans, in Voorjaarsnota 2009 en ontwerpbegrotingen 2010 en 2011, belegd, onder de veronderstelling dat het jaar 2011 weer economische groei vertoont. Het kabinet heeft in het voorjaar 2010 een weegmoment. Is er krimp groter dan $-0,5\%$ dan zal het kabinet het tijdelijke stimuleringspakket van 3 mrd in 2010 naar 2011 doortrekken, onderdeel hiervan is dat de hierboven bedoelde maatregelen ingaan en worden teruggesluisd voor 1,8 mrd; Is de groei tussen $-0,5\%$ en $+0,5\%$ dan gaan de bedoelde maatregelen in en worden teruggesluisd in een tijdelijk stimuleringspakket van dezelfde omvang (1,8 mrd). Is de groei $+0,5\%$ of hoger, dan wordt het tijdelijke stimuleringspakket 2010 niet naar 2011 doorgetrokken en gaan de bedoelde maatregelen in 2011 in.

Maatregelen sinds Najaarsnota tot het Aanvullend Beleidsakkoord

Als eerste stap in het proces om de doorwerking van de financiële crisis te beperken heeft het kabinet ingegrepen in de bancaire sector om de stabiliteit van het financiële systeem te waarborgen. Afgelopen najaar en begin dit jaar heeft het kabinet al eerste maatregelen genomen als reactie op de doorwerking van de crisis naar de reële economie. Concrete maatregelen waren o.a. de introductie van willekeurige of vervroegde afschrijving, een vervroeging van de betalingstermijnen door de overheid, een uitbreiding van de groeifaciliteit en het incidenteel verhogen, onder strikte voorwaarden, van de borgingsgrens van het WSW. Hiermee heeft het kabinet de kredietmarkt bij de vervulling van haar belangrijke rol voor de Nederlandse economie en een aantal cruciale sectoren ondersteund. Vervolgens is een start gemaakt met een inventarisatie van mogelijkheden om de

economie te stimuleren, die uiteindelijk in het stimuleringspakket van het Aanvullend Beleidsakkoord zijn beland.

Stimuleringspakket Aanvullend Beleidsakkoord

In het Aanvullend Beleidsakkoord heeft het kabinet besloten tot een economische impuls. Er worden op korte termijn extra middelen beschikbaar gesteld ter stimulering van de arbeidsmarkt, onderwijs en kennis, duurzame economie, infrastructuur en (woning)bouw en liquiditeitsverruiming voor het bedrijfsleven. Inmiddels is ca. 6 mld in 2009 en 2010 belegd (zie tabel 1 voor een overzicht).

Het stimuleringspakket zal worden vormgegeven als een verdeelfonds op de Aanvullende Post Algemeen (à la het FES). Dit betekent dat tussen 2009 en 2010 met geld mag worden geschoven. Na besluitvorming over de concrete vormgeving van de stimuleringsplannen (met de criteria tijdigheid, tijdelijkheid en trefzekerheid) worden de beschikbare middelen overgeheveld naar de betreffende begroting. Daarnaast is in het Aanvullend Beleidsakkoord bepaald dat medeoverheden meer financiële ruimte krijgen om bij te dragen aan het economisch herstel.

In het Aanvullend Beleidsakkoord zijn verschillende fiscale voorstellen opgenomen. Inmiddels zijn deze fiscale voorstellen grotendeels uitgewerkt. De benodigde wetwijzigingen ter uitvoering van het stimuleringspakket zijn op vrijdag 3 april jl. aan de Kamer aangeboden (Kamerstukken II 2008/09, 31 301, nr. 11). In deze nota wordt een drietal fiscale voorstellen uitgewerkt, te weten het intensiveren van de faciliteiten voor speur- en ontwikkelingswerk, het toepassen van de energie-investeringsaftrek voor energiebesparing in huurwoningen en het verlagen van de tarieven in de vliegbelasting naar nul. In de toelichting bij deze nota wordt een overzicht gegeven van de stand van zaken omtrent de administratieve lasten. Meer specifiek kan hierover worden opgemerkt dat voor wat betreft de administratieve lasten rondom «kleine baantjes» de definitieve uitwerking zal worden opgenomen in een brief, die de Kamer voor de zomer zal bereiken. Verder is uitvoering gegeven aan een tweetal andere maatregelen. Het beleidsbesluit waarin de versoepeling van de verliesverrekening wordt geregeld, is op 8 april 2009 gepubliceerd. Ook de uitstelregeling voor BTW-afdracht is door middel van een schrijven van de Belastingdienst aan de betrokken belastingplichtigen, in gang gezet. Op Prinsjesdag 2009 zal bekend worden gemaakt hoe invulling wordt gegeven aan de in het Aanvullend Beleidsakkoord genoemde envelop lastenverlichting voor het midden- en kleinbedrijf voor 2010.

Tabel 1: Stimuleringsmaatregelen kabinet¹

+ = intensivering € mld (op kasbasis)	2009	2010
a. Arbeidsmarkt, onderwijs en kennis	0,89	1,05
Wv belegd: WTV en deeltijd WW (deels Novemberpakket)	0,43	0,35
Wv belegd: aanpak jeugdwerkloosheid	0,10	0,12
Wv belegd: versterking mbo	0,10	0,15
Wv belegd: versterking kennisinfrastructuur; tijdelijke inzet kenniswerkers	0,11	0,17
Wv belegd: uitvoering FES-projecten innovatie	0,11	0,11
Wv nog niet belegd	0,04	0,15
b. Duurzame economie	0,62	0,61
Wv belegd: snelle uitvoering FES-projecten Milieu en Duurzaamheid	0,12	0,12
Wv belegd: uitvoering Motie van Geel ruimtelijke economie	0,06	0,06
Wv belegd: snelle uitvoering FES projecten Ruimtelijk Economisch Beleid	0,19	0,19
Wv belegd: duurzame agrarische sector	0,03	0,02
Wv nog niet belegd	0,22	0,22
c. Infrastructuur en (woning)bouw	0,72	1,09
Wv belegd: deltaprogramma (w.o. Zandsuppleties)	0,08	0,05
Wv belegd: snelle uitvoering FES-projecten Infra	0,13	0,13
Wv belegd: versnelling bruggen en renovatie wegen	0,08	0,14
Wv belegd: vaarwegen, sluisen en binnenhavens	0,08	0,13
Wv nog niet belegd	0,35	0,64
d. Liquiditeitsverruiming bedrijfsleven	1,24	1,39
Wv belegd: Novemberpakket (o.a. WAV)	0,50	0,80
Wv belegd: versoepeling verliesverrekening 2008	0,34	- 0,12
Wv belegd: verruimen afdrachtvermindering WBSO	0,14	0,15
Wv belegd: enveloppe MKB	0,00	0,08
Wv belegd: Schiphol/luchtvaart/vliegtax	0,07	0,29
Wv belegd: VAMIL/MIA	0,03	0,03
Wv belegd: EIA	0,16	0,16
Wv nog niet belegd	0,00	0,00
e. Eigen stimuleringen door gemeenten en provincies	0,50	1,00
f. Invulling FES-projecten	0,08	0,13
Subtotaal stimuleringspakket	4,05	5,27
g. Werkloosheidsuitgaven (WW en WWB)	1,00	3,90
h. Garanties²		
Garantie ondernemersfinanciering (plafond 1,5 mld)		
Uitbreiding Exportkredietverzekering (EKV)		
Verhoging borgingsgrens WSW		
Totaal	5,05	9,17

¹ Deze tabel geeft een totaaloverzicht van alle stimuleringsmaatregelen: het Novemberpakket, Januariepakket en de stimuleringsmaatregelen uit het Aanvullend Beleidsakkoord zijn meegenomen (2,73 mld voor 2009 en 3,21 mld voor 2010).

² Zie voor een volledig overzicht van deze garantieregelingen Kamerstukken II 2008/09 31 371, nr. 88.

De concretisering van de tijdelijke MIA/Vamil enveloppe uit het stimuleringspakket vindt plaats in overleg met de minister van LNV, VROM en EZ. Daarnaast wordt onderzocht of en op welke wijze de aangekondigde tijdelijke verhoging van de MIA/Vamil kan worden ingezet t.b.v. de elektrische auto. Het kabinet stelt in de periode 2009–2011 maximaal 55 mln beschikbaar voor de versnelde introductie van de elektrische auto (waarvan maximaal 15 mln uit de tijdelijke verhoging van de MIA/Vamil). Hiermee wordt door het kabinet invulling gegeven aan de motie Halsema/Hamer (Kamerstukken II 2008/09, 31 070, nr. 32). Dekking hiervoor wordt gevonden in de middelen uit het Aanvullend Beleidsakkoord voor duurzaam ondernemen (20 mln) en de uit de innovatieagenda energie (20 mln). De ministers van

V&W en EZ stellen voor de uitwerking van de versnelde introductie van de elektrische auto een plan van aanpak op.

Woningmarktbrief

In de woningmarktbrief wordt het woningbouwpakket gepresenteerd bestaande uit elkaar versterkende maatregelen en plannen die direct (in 2009 en 2010) effect hebben op de werkgelegenheid in Nederland, bijdragen aan de (langere termijn) ambities op het gebied van duurzaamheid en bijdragen aan woningbouw of herstructureringsprojecten. Zo wordt om de woningbouw te stimuleren 395 mln uitgetrokken voor woningbouwprojecten die door de crisis niet door dreigen te gaan. De inzet van het Rijk moet dan leiden tot additionele investeringen van andere betrokken partijen. Verder wordt het voor particulieren makkelijker gemaakt om duurzame investeringen in de eigen woning te doen door o.a. de ondergrens in de Regeling groenprojecten 2005 naar nul bij te stellen en de leentermijn in die regeling voor zonnecellen, zonnecollectoren en warmtepompen van 10 naar 15 jaar te verlengen. Daarnaast moet een beperkte garantstelling van het Rijk een voordelige kredietgarantieregeling van de bancaire sector mogelijk maken voor duurzame maatregelen en zal er nog vóór de zomer een subsidieregeling van 12 mln starten voor «maatwerkadviezen» voor particuliere woningeigenaren. Voor verhuurders zal de bestaande regeling voor energie-investeringsaftrek voor energiebesparende investeringen in bedrijfsmiddelen (EIA), voor de jaren 2009 en 2010 worden uitgebreid met energiebesparende investeringen in bestaande huurwoningen. Hiervoor wordt in totaal 320 mln (160 mln in 2009 en 160 mln in 2010) beschikbaar. Voor eigenaar-bewoners die door de crisis en buiten hun schuld in betalingsproblemen komen wordt de uitvoering van de bestaande woonlastenfaciliteit van de NHG verbeterd zal de leegstandswet beter benut worden zodat tijdelijk verhuur van te koop staande woningen mogelijk wordt gemaakt.

Arbeidsmarktbrief

In de arbeidsmarktbrief wordt invulling gegeven aan de maatregelen op het gebied van de arbeidsmarkt. Met de regeling voor deeltijd-WW wordt bedrijven de mogelijkheid geboden om vakkrachten te behouden en niet onnodig te ontslaan. De regeling is budgettair gemaximeerd op 375 mln. Daarnaast zijn middelen beschikbaar gesteld voor de mobiliteitscentra. Een landelijk dekkend netwerk is inmiddels gereed om mensen zo snel mogelijk naar een nieuwe baan te bemiddelen. Daarnaast wordt de enveloppe o.a. ingezet voor mobiliteitscentra, leerwerkloketten, scholingsmaatregelen en re-integratie WW.

Aanpak jeugdwerkloosheid

In de komende periode komt er een groep jongeren van school die voor het eerst de arbeidsmarkt betreedt. Het risico van een sterk oplopende jeugdwerkloosheid vraagt om dringende maatregelen van het kabinet. Het kabinet stelt voor het verbeteren van de arbeidsmarktpositie van jongeren in 2009 100 mln, voor 2010 120 mln en voor 2011 30 mln extra ter beschikking. De staatssecretaris van SZW zal in samenspraak met de staatssecretaris van OCW en de ministers van WWI en J&G op korte termijn komen met een actieplan. De heer de Boer is gevraagd om te adviseren over de aanpak van de jeugdwerkloosheid, hij heeft zijn advies 13 mei 2009 gepresenteerd. Het advies van de heer De Boer zal worden betrokken in de totstandkoming van het actieplan van het kabinet. De maatregelen zullen op drie groepen jongeren worden gericht: 1) werkende jongeren; 2) niet-werkende jongeren en 3) schoolverlaters. Voor elk van deze groepen zullen passende instrumenten worden ingezet. Daarbij wordt intensief

samengewerkt met alle relevante partijen: werkgevers, werknemers, het UWV, gemeenten, MBO-instellingen en vele anderen. Onderdeel van het actieplan zal het school ex plan zijn, waarbij MBO-instellingen extra aandacht zullen besteden aan jongeren die op het punt staan om hun diploma te halen en die op dat moment geen werk in het vooruitzicht hebben of van plan zijn door te studeren.

3. Hoofdpijnen besluitvorming 2009

Het kabinet is geconfronteerd met uitvoeringstegenvallers. Deze zijn of worden binnen de departementale begrotingen opgelost. In de 1e supplementaire wetten zijn de mutaties per begrotingsartikel weergegeven. Hieronder en in navolgende paragrafen wordt ingegaan op de meest in het oog springende onderwerpen.

Politie

Bij de politie is een cao afgesproken voor de periode 2008–2010 waarbij gerekend werd met een hoger verwachte contractloonsstijging dan nu blijkt uit de CEP 2009. Het kabinet heeft voorgesteld om de hiervoor benodigde extra middelen en de middelen voor de verbetering van het politiebestedel onder andere vrij te maken door een normering van het eigen vermogen en door een tijdelijke beperking van de instroom van aspiranten in de jaren 2010 t/m 2012. De beperking van de instroom van aspiranten zal niet tot gevolg hebben dat de sterkte daalt in deze kabinetsperiode onder de aan de Kamer toegezegde streefsterkte 2010 van 52 200 (Tweede Kamer, vergaderjaar 2006–2007, 28 824, nr. 33). Evenmin zal deze daling van het aantal aspiranten gevolgen hebben voor de beschikbare operationele sterkte. Bij de normering van de eigen vermogens van de regionale korpsen zal het eigen vermogen alleen nog een bufferfunctie vervullen. Voor het omzetten van het eigen vermogen in vreemd vermogen zal een conversielening worden verstrekt, waarbij de jaarlijkse aflossingen beschikbaar komen voor de sector. De minister van BZK is over dit pakket in overleg met het Korpsbeheerdersberaad. Ze heeft richting de korpsbeheerders aangegeven open te staan voor alternatieve maatregelen, voor zover die voldoen aan door haar geformuleerde randvoorwaarden. Het overleg met het korpsbeheerdersberaad over alternatieve maatregelen zoals gezamenlijke inkoop, verlaging van ict uitgaven en herziening politie onderwijs is op dit moment nog niet afgerond. De Tweede Kamer wordt nader geïnformeerd over de uitkomsten van dit overleg.

Onderwijs

Voor een goede uitvoering van het onderwijsbeleid is het essentieel dat de onderwijssectoren een bekostiging ontvangen die past bij een adequate raming van de leerlingen- en studentenaantallen. De opbrengst van enkele meevallers, met name op het gebied van studiefinanciering, wordt daarvoor ingezet. Ook de middelen die in 2008 niet meer tot besteding zijn gekomen (eindejaarsmarge) worden hiervoor ingezet. Vanwege met name uitvoeringsproblemen en de noodzaak tot prioritering worden ook de middelen die oorspronkelijk bedoeld waren voor de tegemoetkoming in de reiskosten voor 16 en 17-jarige MBO-ers anders aangewend. Ten aanzien van de CAO's in de onderwijssector zal de referentiesystematiek geheel worden gevolgd. Dit betekent dat de onderwijssectoren een vergoeding krijgen die overeenkomt met het gemiddelde uit de marktsector. Ter voorkoming van budgettaire problemen voor specifieke scholen wordt de commissie-Don gevraagd oplossingsrichtingen te onderzoeken waarbij het bestaande instrument van schatkistbankieren

wordt uitgebreid onder de voorwaarde van beperkte administratieve lasten en beheersbare budgettaire risico's.

Wijkaanpak

Ten behoeve van bewonersbudgetten en de wijkaanpak worden middelen overgeheveld van de begroting van WWI naar het gemeentefonds. De bewonersbudgetten worden via een vouchersysteem aan bewoners beschikbaar gesteld in de periode 2009–2011 ter bevordering van de leefbaarheid en ter versterking van de sociale samenhang in hun wijk. De middelen voor wijkaanpak zijn bedoeld als medefinanciering van de wijkactieplannen in de 40 aandachtswijken.

Sociale zekerheid

November vorig jaar was al besloten tot een bijzondere regeling voor werktijdverkorting. Daarnaast er is per saldo een uitvoeringstegenvallei binnen het SZA-kader, hoofdzakelijk veroorzaakt door dalende uitstroombekans bij de WAO. Voor 2009 wordt deze opgevangen voor onder meer het gedeeltelijk laten vrijvallen van de eindejaarsmarge en de risicovoorziening voor ESF3. Om het budgettaire beeld meerjarig sluitend te maken wordt een pakket maatregelen voorbereid dat bij Miljoenennota 2010 gepresenteerd wordt. De komende maanden zal een aantal van deze maatregelen al aan de Kamer worden voorgelegd om te kunnen waarborgen dat de maatregelen tijdig (met ingang van 2010) kunnen worden ingevoerd.

Gezondheidszorg

De uitgaven aan de gezondheidszorg blijken sterker te zijn gegroeid dan eerder gedacht. Deels lijkt dit het gevolg van een onbedoeld sterke stijging in de uitgaven aan met name de medisch specialisten, hetgeen samenhangt met een nieuwe tariefstructuur. Ook heeft de onverwacht sterke stijging deels te maken met een hoger dan geraamd aantal behandelingen in de tweedelijns geestelijke gezondheidszorg (GGZ) en met uitbreiding van de verzorgingscapaciteit in de AWBZ. Verschillende maatregelen die op het terrein van de zorg genomen moeten worden zullen de komende tijd nader uitgewerkt worden, waarbij het streven is de maatregelen zoveel mogelijk op die terreinen te nemen waar de overschrijdingen zich voordoen. In de Miljoenennota zullen deze maatregelen worden gepresenteerd, hoewel de komende maanden mogelijk al een aantal maatregelen aan de Kamer zullen worden voorgelegd om te kunnen waarborgen dat de maatregelen tijdig (dat wil zeggen met ingang van 2010) kunnen worden ingevoerd.

Kinderregelingen

De jeugdzorgketen heeft op het terrein van de jeugdbescherming, o.a. als gevolg van lopende initiatieven rondom signalering en melding van kindermishandeling en het verkorten van doorlooptijden in de keten, te maken met volumegroei. Ook zijn er meer uitgaven voor het kindgebonden budget. De uitgavenstijging wordt binnen het budget geaccommodeerd door de kinderregelingen aan te passen.

4. Aanvullende afspraken met medeoverheden

Besprekingen tussen de Rijksoverheid en de vertegenwoordigers van provincies, gemeenten en waterschappen hebben tot een akkoord geleid over een samenhang van afspraken in het licht van de economische crisis

en de (budgettaire) gevolgen van het Aanvullend Beleidsakkoord. Op hoofdlijnen komen de afspraken neer op het volgende:

- Medeoverheden krijgen tijdelijk extra EMU-ruimte voor automatische stabilisatie en het versnellen van hun investeringsuitgaven: de EMU-grens wordt voor 2009 verhoogd naar 0,6% BBP en voor 2010 naar 0,7% BBP (normale grens is 0,5% BBP). Het kabinet treft geen maatregelen als het saldo in 2009 boven de grens uitkomt.
- Er is overeenstemming bereikt over de nominale mutaties in het accres 2009, accres 2010 en accres 2011, consistent met de beoogde invulling van de tekortreductie 2011 en eerder afgesloten bestuursakkoorden.
- Deze afspraken zijn gemaakt «for better and for worse» en bieden zodoende financiële rust en zekerheid voor alle partijen. Voorafgaand aan een nieuwe kabinetsperiode wordt de normeringssystematiek en de tijdelijke afwijking gezamenlijk geëvalueerd.
- Medeoverheden zetten in op een vermindering van een stijging van de lokale belastingen in 2009 en 2010 en zullen extra stappen ondernemen ter vermindering van de administratieve lastendruk (vergunningen en aanbesteding).
- Er zijn aanvullende afspraken gemaakt over extra vrij beschikbare middelen voor 2009 en 2010 (in het totaal 200 mln) en de financiële afwikkeling van een aantal lopende discussies, zoals over de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en over de invoeringskosten van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo).

Zie bijlage 3 voor een volledig overzicht van de gemaakte afspraken met de koepels van gemeenten, provincies en waterschappen.¹

5. Kadertoetsing

In deze paragraaf worden de belangrijkste wijzigingen voor 2009 aan de uitgavenkant van de begroting toegelicht ten opzichte van de Miljoenennota 2009. De wijzigingen worden zowel voor het totale kader (tabel 2) als voor de verschillende budgetdisciplinesectoren (tabellen 3 t/m 5) weergegeven. Hierbij dient te worden opgemerkt dat het kabinet heeft besloten om de automatische stabilisatie ook aan de uitgavenkant te versterken: de uitgavenkaders zijn gecorrigeerd voor de werkloosheidsuitgaven, de ruilvoetontwikkeling en het stimuleringspakket.

Tabel 2: Uitgaventoetsing totale uitgavenkader

– = onderschrijding € mld	2009
Kadertoetsing MN 2009	0,0
Rijksbegroting in enge zin	0,2
SZA	– 0,4
Zorg	0,2
Kadertoetsing Voorjaarsnota 2009	0,0
Stimuleringspakket ¹	(4,1)
Ruilvoetontwikkeling	(1,8)
Werkloosheidsuitgaven	(1,0)

¹ Dit betreft het stimuleringspakket uit het Aanvullend Beleidsakkoord en de eerdere maatregelen die het kabinet genomen heeft (zie ook tabel 1 van deze Voorjaarsnota). Het betreft hier stimuleringsmiddelen die zowel aan de uitgaven- als aan de lastenkant worden ingevuld.

Rijksbegroting in enge zin

De uitgaven aan ODA zijn 0,8% van het BNP, waardoor als gevolg van de lagere economische groei uitgavenruimte vrijvalt. De dividenden uit staatsdeelnemingen zijn neerwaarts bijgesteld als gevolg van de doorwerking van de financiële crisis. Bij het gemeente- en provinciefonds treedt er een meevaller op onder andere als gevolg van de verrekening over 2008. Daarnaast treedt een aantal kasschuiven op, waaronder bij de OV-kaart en

¹ Een uitgebreide toelichting bij het akkoord is opgenomen in zowel de Meicirculaire Gemeentefonds 2009 als de Meicirculaire Provinciefonds 2009, die allebei aan het parlement worden verstrekt.

stimulering duurzame energieproductie (SDE). Bij de SDE-regeling worden de verplichtingen (met name «wind op land» en «wind op zee») later aangegaan dan eerder geraamd. Dit leidt tot lagere uitgaven in de eerste jaren en hogere uitgaven in latere jaren. Verder wordt een gedeelte van de onderuitputting van het infrafonds 2008 in 2009 besteed, dit om de economie verder te stimuleren. Als gevolg van toenemende onrust in de wereld is de asielinstroom in Nederland toegenomen van 10 500 naar 17 000 personen. Dat vereist een extra inspanning in de gehele asielketen. De uitgaven aan studiefinanciering laten voor 2009 een meevaller zien. Aan het Kindgebonden Budget (WKB) wordt meer uitgegeven dan eerder geraamd (0,1 mld in 2009). Bij de tegemoetkoming buitengewone uitgaven (TBU), die inmiddels is komen te vervallen, doen zich nog betalingen voor in 2009.

Tabel 3: Kadertoetsing RBG-eng

+ = tegenvaller in € mld	2009
Kadertoetsing MN 2009	0,5
HGIS	- 0,4
Staatsdeelnemingen	0,2
GF/PF	- 0,2
Kasschuif OV-kaart	- 0,2
Kasschuif SDE	- 0,1
Infrafonds	0,2
Asiel	0,2
Onderwijs	- 0,2
Jeugd en Gezin (AKW/WKB)	0,1
TBU	0,1
Kadertoetsing RBG-eng Voorjaarsnota 2009	0,2

* Door afrondingsverschillen kan de som der delen afwijken van het totaal

Sociale Zekerheid en Arbeidsmarktbeleid

Tabel 4: Kadertoetsing SZA

+ = tegenvaller in € mld	2009
Kadertoetsing MN 2009	- 0,2
Uitvoeringsmutaties (o.a. WAO)	0,2
Inzet reserveringen en EJM	- 0,4
Kadertoetsing SZA Voorjaarsnota 2009	- 0,4

* Door afrondingsverschillen kan de som der delen afwijken van het totaal

Binnen het SZA-kader is er een uitvoeringstegenvaller, hoofdzakelijk veroorzaakt door dalende uitstroomkansen bij de WAO. Voor 2009 wordt deze opgevangen voor onder meer het gedeeltelijk laten vrijvallen van de eindejaarsmarge en de risicovoorziening voor ESF3. Om het budgettaire beeld meerjarig sluitend te maken wordt een pakket maatregelen voorbereid dat bij Miljoenennota 2010 gepresenteerd wordt. De komende maanden zal een aantal van deze maatregelen al aan de Kamer worden voorgelegd om te kunnen waarborgen dat de maatregelen tijdig (met ingang van 2010) kunnen worden ingevoerd.

Zorg

Tabel 5: Kadertoetsing BKZ

+ = tegenvaller € mld	2009
Kadertoetsing MN 2009	- 0,3
Problematiek Medisch Specialisten	0,5
Problematiek GGZ	0,2
Problematiek Geneesmiddelen en apothekers	0,2
Ramingsbijstelling geneesmiddelen	- 0,4
Problematiek ABWZ en WMO	0,1
Maatregelen Cure en Preventie	- 0,1
Kadertoetsing Zorg Voorjaarsnota 2009	0,2

* Door afrondingsverschillen kan de som der delen afwijken van het totaal

Op basis van de gegevens van de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) en het College voor Zorgverzekeringen (CVZ) zijn de zorguitgaven 2009 geactualiseerd, dit betreft echter nog een voorlopig beeld. Uit de huidige actualisatie volgen met name tegenvallers bij de medisch specialisten, de geneeskundige GGZ en bij de geneesmiddelen en apothekers. Bij de geneesmiddelen wordt de stijging in de geraamde uitgaven voornamelijk veroorzaakt door de gewijzigde receptregelvergoeding voor apothekers. Tegelijkertijd is de raming naar beneden bijgesteld omdat het door verzekeraars gevoerde preferentiebeleid de prijs van geneesmiddelen doet dalen. Ook bij de AWBZ zijn de geraamde uitgaven bijgesteld naar aanleiding van de eerste afrekencijfers over 2008. Om de uitgavenstijging te compenseren worden in 2009 enkele maatregelen genomen. In de cure gaat het daarbij om maatregelen bij de medisch specialisten, het wijzigen van de voorcalculatie en het actualiseren van de Wet Geneesmiddelenprijzen (WGP).

6. Inkomsten

De totale inkomsten

In 2009 komen de belasting- en premie inkomsten op EMU-basis volgens de huidige inzichten 18 mld lager uit dan bij de Miljoenennota 2009 is geschat.

Tabel 6: Belasting- en premieontvangsten 2009 op EMU-basis

€ mld	Stand MN 2009	Stand VJN 2009	Mutatie
Belastingen en premies volksverzekeringen	188,8	171,9	- 16,8
ww. Belastingen	152,9	140,7	- 12,2
ww. premies volksverzekeringen	35,8	31,2	- 4,6
Premies werknemersverzekeringen	45,2	44,1	- 1,1
Totaal	234,0	216,0	- 18,0

Sinds de Miljoenennota 2009 zijn de verwachtingen over de economische groei in 2009 drastisch verslechterd als gevolg van de kredietcrisis die in de tweede helft van 2008 is overgeslagen op de rest van de economie. De nominale BBP-ontwikkeling, relevant voor de ontwikkeling van de inkomsten, is bij CEP 2009 ten opzichte van de MEV 2009 met maar liefst 7,2%-punt naar beneden bijgesteld. Door de volledige werking van de automatische stabilisatie heeft deze bijstelling grote gevolgen voor de te verwachten inkomsten. In de onderstaande tabel wordt de neerwaartse

bijstelling van 18,0 mld uitgesplitst naar de verschillende factoren die eraan hebben bijgedragen.

Allereerst heeft de doorwerking van de realisatie over 2008 geleid tot een bijstelling met – 3,9 mld. Een nadere uitleg over deze doorwerking wordt gegeven in hoofdstuk 1 van het Financieel Jaarverslag 2008. Ten tweede zorgt beleid dat sinds de Miljoenennota 2009 is gevoerd voor een verlaging van de inkomsten met – 1,3 mld. Dit betreft met name de tijdelijke maatregelen willekeurige of vervroegde afschrijving en de verlaging van het MKB-tarief uit het aanvullend pakket maatregelen dat het kabinet in het najaar 2008 heeft genomen en daarnaast de maatregelen uit het aanvullend beleidsakkoord op het coalitieakkoord waartoe in het voorjaar 2009 besloten is, zoals de tijdelijke intensivering van faciliteiten voor speur- en ontwikkelingswerk, de verruiming van de verliesrekening 2009 met betrekking tot het jaar 2008 en het op nul stellen per 1 juli 2009 van de vliegbelasting.

Tabel 7: Overzicht mutaties van de inkomsten sinds Miljoenennota 2009

	Ontvangsten
Stand Miljoenennota 2009	234,0
Mutatie	– 18,0
vv. doorwerking 2008	– 3,9
vv. Beleid	– 1,3
vv. economisch beeld	– 12,7
Stand Voorjaarsnota 2009	216,0

Ten slotte zorgt het sterk gewijzigde economisch beeld over 2009 voor een bijstelling van de inkomstenraming met – 12,7 mld (– 5,4% van de inkomsten stand Miljoenennota 2009). De neerwaartse inkomstenraming geldt vrijwel alle belastingsoorten. Zo zorgen een lagere waardeontwikkeling van de particuliere consumptie en een negatieve ontwikkeling in de investeringen in woningen voor – 2,7 mld lagere BTW-ontvangsten, een met name negatieve arbeidsvolumeontwikkeling voor – 2,6 mld lagere ontvangsten loonheffing en tevens – 0,6 mld lagere premieontvangsten werknemersverzekeringen en zorgt ten slotte de negatieve winstontwikkeling van bedrijven voor circa 3 mld lagere Vpb-ontvangsten. Verder zijn ook de ontvangsten met betrekking tot belastingsoorten als de overdrachtsbelasting en de BPM naar beneden bijgesteld als gevolg van de veel negatievere ontwikkeling van respectievelijk de huizenverkoop en de autoverkoop dan bij Miljoenennota 2009 werd verwacht.

7. EMU-saldo en EMU-schuld

Tabel 8 laat de ontwikkeling van het EMU-saldo zien ten opzichte van de raming in de Miljoenennota 2009.

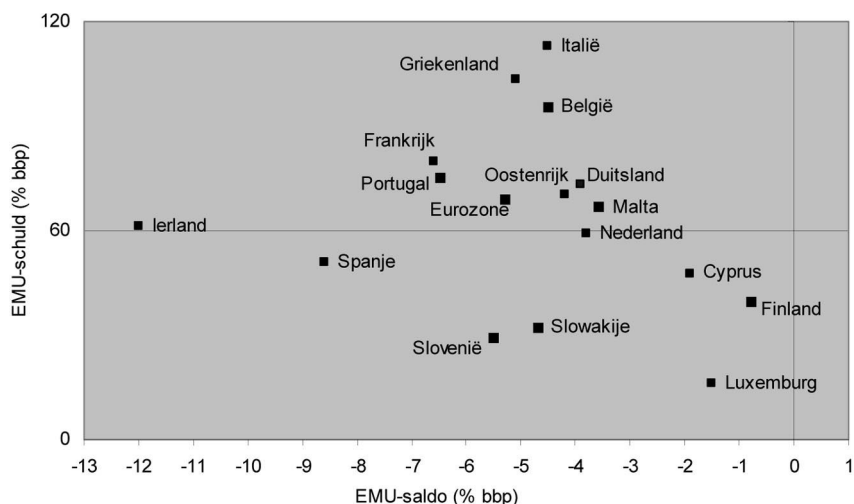
Tabel 8: EMU-saldo sinds Miljoenennota 2009 (%BBP)

	2009
EMU-saldo MN 2009	1,2%
Inkomsten	- 3,0%
Aardgasbaten (transactiebasis)	- 1,1%
EMU-saldo lokale overheden	- 0,6%
Rente	- 0,2%
Opbrengsten ingrepen financiële sector	0,2%
Stimuleringspakket	- 0,5%
Effect versnelde uitvoering FES en a.g.v. moties Slob/Van Geel.	0,2%
EMU-saldo Voorjaarsnota 2009	- 3,8%

Het EMU-saldo verslechtert van een overschot van 1,2% BBP in de Miljoenennota 2009 tot een tekort van 3,8% BBP in de Voorjaarsnota 2009. Deze verslechtering van 5% BBP wordt voor een groot deel veroorzaakt door het laten werken van de automatische stabilisatoren aan de inkomstenkant. Daarnaast zijn door de lagere olieprijs de aardgasbaten naar beneden bijgesteld. Het EMU-saldo lokale overheden is in 2008 verslechterd. Het tekort wordt veroorzaakt door hogere uitgaven, onder meer door een forse toename op het vlak van investeringen. Gezien de huidige economische situatie wordt dit tekort ook voor 2009 verwacht. Daarnaast is er in de aanvullende afspraken met de medeoverheden afgesproken dat zij tijdelijk extra EMU-ruimte krijgen voor automatische stabilisatie en het versnellen van hun eigen investeringsuitgaven: de EMU-grens wordt voor 2009 verhoogd naar - 0,6% BBP. Als gevolg van het oplopende tekort nemen de rente-uitgaven toe. Hier staan echter ook opbrengsten in de vorm van dividenden en renteontvangsten tegenover die voortvloeien uit de ingrepen in de financiële sector (zie voor een totaaloverzicht bijlage 2). In het Aanvullend Beleidsakkoord heeft het kabinet besloten om de economie op de korte termijn gericht te stimuleren. Dit stimuleringspakket heeft een negatief effect op het EMU-saldo, maar wordt gedeeltelijk gecompenseerd door de versnelde uitvoering FES en a.g.v. moties Slob/Van Geel.

Voor 2009 wordt een EMU-schuld voorzien van 339,5 mld euro of 59% BBP. Onderstaande figuur geeft het EMU-saldo en de EMU-schuld 2009 weer voor de landen van de eurozone.

Figuur 1: EMU-schuld en EMU-tekort in 2009 (eurozone, in % BBP)

Bron: Europese Commissie, Economic Forecast, Spring 2009

8. Invulling tekortreductie 2011

Tabel 9: Overzicht maatregelen tekortreductie (in mld)

Maatregel	2011
<i>Organisatie openbaar bestuur</i>	
Aanvullende bestuurlijke afspraken overheden d.d. 15 april 2009	0,65
Herijking financiële verhouding tussen Rijk en provincies	0,30
<i>Organisatie Rijksdienst</i>	
Arbeidsproductiviteitskorting (excl. HCvS, krijgsmacht, onderwijs, politie en zorg)*	0,07
Versobering bedrijfsvoering	0,07
<i>Overig</i>	
Doelmatiger en rationeler waterbeheer	0,10
Herprioritering diverse begrotingen	0,51
Korting prijsbijstelling tranche 2011 (excl. Ju, BZK, OCW en IF)	0,10
Totaal	1,80

* Vanaf 2012. De opbrengst 2011 wordt gerealiseerd door inhouding van een deel van de nog vrij aanwendbare investeringsgelden Vernieuwing Rijksdienst (de middelen voor sociaal flankerend beleid en de investeringsgelden waarover reeds besluitvorming heeft plaatsgevonden blijven beschikbaar).

In het Aanvullend Beleidsakkoord is afgesproken dat het kabinet, indien de economie zich in voldoende mate zal herstellen, in 2011 een begin zal maken met het herstel naar gezonde overheidsfinanciën en het terugdringen van het tekort. De taakstellende ombuiging bedraagt 1,8 mld. Hieronder volgt een toelichting op hoofdlijnen.

Aanvullende bestuurlijke afspraken overheden d.d. 15 april 2009

In constructief overleg met de vertegenwoordigers van provincies, waterschappen en gemeenten is een samenhangend pakket aan afspraken gemaakt in het licht van de economische situatie en het Aanvullend Beleidsakkoord. De kern van deze afspraken betreft de ontwikkeling van het accres over periode 2009–2011, waarmee in 2011 een besparing wordt ingeboekt van 645 mln. Ook zijn afspraken gemaakt over Wabo, Wmo en NHG en zal er, waar relevant, overleg met medeoverheden plaatsvinden over stimulerings- en ombuigingsmaatregelen. De afspraken bieden finan-

ciële rust en zekerheid voor alle partijen. In bijlage 3 is een integrale lijst met afspraken te vinden.

Aanvullende afspraken Rijk en provincies

De Raad voor de financiële verhoudingen (Rfv) heeft in opdracht van de fondsbeheerders en het IPO onderzoek gedaan naar de financiële verhouding tussen het Rijk en de provincies. In zijn advies constateert de Raad dat provincies in staat blijken te zijn om van hun takenpakket uit eigen middelen 597 mln. méér te bekostigen dan tot nu toe bij de bepaling van de algemene uitkering uit het provinciefonds wordt verondersteld. Het kabinet acht het verantwoord om mede op basis van dit advies het provinciefonds met ingang van 2011 structureel met 300 mln te verlagen.

Kabinet en IPO hebben gezamenlijk afgesproken dat op basis van het advies van de Rfv en de contra-expertise (door IPO laten uitvoeren door commissie Boorsma) een verdiepingsslag nodig is om tot gezamenlijk gedeelde opvattingen te komen. De inzet van kabinet en IPO is om tot duurzame afspraken over de financiële verhoudingen tussen Rijk en provincies te komen. Als de verdiepingsslag leidt tot een andere uitkomst dan de voorgenomen verlaging van het provinciefonds dan zal het kabinet zijn voornemen nader wegen.

Kabinet en IPO zullen gezamenlijk verkennen of een deel van de voorgenomen verlaging van het provinciefonds kan worden ingevuld door decentralisatiearrangementen en/of investeringsprogramma's.

Arbeidsproductiviteitskorting

Er wordt een arbeidsproductiviteitskorting opgelegd in de jaren 2012 en 2013¹. Deze korting is analoog aan de taakstelling op het ambtelijk apparaat zoals technisch voorbereid door de SG's bij de start van dit kabinet. In de kern houdt dit in dat de korting van toepassing is op de rijksdienst alsook niet-tariefsgefinancierde ZBO's, en niet van toepassing is op de Hoge Colleges van Staat, krijgsmacht, onderwijs, politie (m.u.v. KLPD en politieacademie) en de zorg. De taakstelling start in 2012, en sluit aldus aan op de apparaatstaakstelling uit het Coalitieakkoord die in 2011 gerealiseerd moet zijn. De opbrengst 2011 wordt gerealiseerd door inhouding van een deel van de nog vrij aanwendbare investeringsgelden Vernieuwing Rijksdienst (de middelen voor sociaal flankerend beleid en de investeringsgelden waarover reeds besluitvorming heeft plaatsgevonden blijven beschikbaar).

Versobering bedrijfsvoering

In het kader van de versobering bedrijfsvoering zal een nader inhoudelijk voorstel worden uitgewerkt. Dat gaat via de lijn van categoriemanagement, waarbij inzicht ontstaat in de componenten voor ICT, facilitaire en andere materiële kosten uit het P&M budget. Het besparingspotentieel is gebaseerd op de reeds opgedane ervaringen met categoriemanagement sec op het gebied van inkoop. Om het besparingspotentieel te realiseren wordt besloten tot uitbreiding van categoriemanagement. Hiervoor is een pakket aan maatregelen op het terrein van alle categorieën uit het rijksbrede inkoopmanagement nodig, naast huisvesting, facilitair en ICT.

Doelmatiger en rationeler waterbeheer

Om tot een doelmatiger organisatie en bestuur van het *waterbeheer* in NL te komen, wordt een voorstel voorbereid door de Secretaris-generaal van Verkeer en Waterstaat als voorzitter van het SG-Overleg. Het voorstel

¹ Deze taakstelling is alleen financieel van aard.

wordt opgesteld in samenwerking met de Secretarissen-generaal van VROM, EZ, LNV, BZK, de Directeur-generaal Water (VenW) en de Directeur-generaal Rijksbegroting (Fin). Het voorstel betreft alle onderdelen van de waterketen en het watersysteem. Bij het voorstel worden eerdere studies en adviezen hierover, zoals (het kabinetsstandpunt op) de «IBO bekostiging waterbeheer», betrokken. Het voorstel moet kunnen leiden tot besluitvorming over een efficiencyverbetering van ca. 100 mln structureel vanaf 2011. Verandering van de bestaande bestuurlijke organisatie is daarbij niet het oogmerk a priori. Het plan moet voor het einde van 2009 gereed zijn. Het plan wordt uitgebracht aan de ministers van Financiën, VROM, LNV, EZ en BZK en de staatssecretaris van VenW.

Herprioritering diverse begrotingen

Het resterende bedrag wordt vanuit verschillende begrotingen door herprioritering geleverd. Alle departementen hebben zich gecommitteerd aan de taakstelling. De verdere invulling zal worden gepresenteerd bij Miljoenennota 2010 en 2011.

De minister van Financiën,
W. J. Bos

Budgettaire kerngegevens

Tabel 1: Budgettaire kerngegevens in mln

(in lopende prijzen; min betekent uitgaven)	2009
1. Netto-uitgaven onder het kader RBG-eng	- 107 610
2. Netto begrotingsgefinancierde uitgaven SZA	- 11 254
3. Netto begrotingsgefinancierde uitgaven BKZ	- 2 431
4a. Totaal niet relevante netto uitgaven (alle categorieën IBOS)	- 11 192
4b. Af: aflossing en uitgifte vaste schuld	24 256
4c. Af: munten	20
4. Netto uitgaven niet relevant voor enig kader*	- 35 468
5. Netto begrotingsgefinancierde uitgaven (5=1+2+3+4)	- 156 762
6. Belastingen	134 987
7. Overig (o.a. kas-transverschillen en financiële transacties)*	11 183
7a. Ktv-rente	64
7b. Derdenrekening (excl. ix-a)	0
7c. Financiële Transacties	3 082
7d. Kastransverschillen	9 931
7f. EMU-saldo «rest» centrale overheid	0
<i>wv. Beleidsreserve/ stimuleringspakket</i>	- 1 894
8. EMU-saldo Centrale Overheid	- 10 592
9. EMU-saldo Lokale Overheid	- 3 770
10. EMU-saldo Sociale Fondsen	- 7 406
11. EMU-saldo (- = tekort)	- 21 768
EMU-saldo in %BBP	- 3,8%
EMU-schuld	339 597
EMU-schuld in %BBP	59%
BBP (mld)	580

* excl. aflossing en uitgifte vaste schuld

In de Najaarsnota is een totaaloverzicht gegeven van budgettaire gevolgen van de kredietcrisismaatregelen. Hieronder wordt deze tabel geactualiseerd.

Budgettaire gevolgen kredietcrisismaatregelen (€ mln)	2008	2009	Begrotingsartikel
A. Verwerving Fortis/RFS/AA			
1. Deelneming Fortis	16 800	–	IX-B, artikel 3
2. Verwerving belang RFS/AA	6 540	–	IX-B, artikel 3
3. Overbruggingskredieten Fortis	44 341	–	IX-A, artikel 1
4. Renteontvangsten overbruggingskredieten Fortis	– 502	– 428	IX-A, artikel 1
5. Aflossingen overbruggingskredieten Fortis		– 35 166	IX-A, artikel 1
6. Dividend Fortis	0	–	IX-B, artikel 3
7. Dividend RFS/AA	0	–	IX-B, artikel 3
B. Kapitaalverstrekkingsfaciliteit (20 mld)			
8. Verstrekt kapitaal	13 750		IX-B, artikel 3
9. Couponbetalingen uit hoofde van verstrekt kapitaal (ontvangsten)		– 578	IX-B, artikel 3
C. Back-up faciliteit ING			
10. Verwachte portefeuilleontvangsten ING		– 4 106	IX-B, artikel 3
11. Garantiefee		– 43	IX-B, artikel 3
12. Management fee		110	IX-B, artikel 3
13. Funding fee		3 809	IX-B, artikel 3
D. Garantiefaciliteit bancaire leningen (200 mld)			
14. Garantieverlening (geëffectueerd en plafond)	2 740	197 260	IX-B, artikel 2
15. Premieontvangsten op basis van garanties bancaire leningen	0	– 109	IX-B, artikel 2
16. Schade-uitkeringen	0	0	IX-B, artikel 2
E. IJsland			
17. Uitkeringen depositogarantiestelsel Icesave	1 236	86	IX-B, artikel 2
F. Overige gevolgen			
18. Uitvoeringskosten en inhuur externen	11	5	IX-B, artikel 3
19. Rente over staatsschuld	450	–	IX-A, artikel 1

– : ontvangsten/+ : uitgaven

Toelichting tabel:

A. Verwerving Fortis/RFS/AA

1. tot en met 3: n.v.t.

4 en 5. Het is de bedoeling dat Fortis Bank Nederland (FBNL) zich zo spoedig mogelijk zelfstandig financiert. Met FBNL is afgesproken dat de kredietfaciliteit wordt afgebouwd in 2009. De omvang van de uitstaande overbruggingskredieten zal in 2009 daardoor naar verwachting afnemen met ca. 35 mld. Hierdoor zullen de netto renteontvangsten ook dalen. FBNL leent tegen een tarief gebaseerd op euribor plus een opslag. Door de lage euribor tarieven in 2009 lopen de renteontvangsten gecorrigeerd voor vervroegde aflossing verder terug.

6. De verwachting is dat er in 2009 geen dividend uitgekeerd zal worden.

7. De verwachting is dat er in 2009 geen dividend uitgekeerd zal worden.

B. Kapitaalverstrekkingsfaciliteit (20 mld)

8. Medio oktober heeft de Nederlandse overheid een bedrag van 20 mld per direct beschikbaar gesteld voor banken en verzekeraars in Nederland. Uit hoofde van dit fonds is in 2008 in totaal 13,75 mld aan kapitaal beschikbaar gesteld. Het resterende deel (6,25 mld) zal in principe t/m 10 oktober 2009 beschikbaar blijven.

9. Omdat ING, SNS REAAL en AEGON in 2008 een interim-dividend hebben uitgekeerd aan de aandeelhouders en de participaties een korte eerste coupon hebben, ontvangt de Staat couponbetalingen in 2009.

C. Back-up faciliteit ING

10 t/m 13. In Kamerstukken II 2008/09, 31 371, nr. 97 is aangegeven dat de kasstromen verwerkt worden op artikel 3, begroting IXB. Aan de ontvangstenkant zijn twee posten opgenomen: de betalingen van ING aan de Staat (kasstromen uit de portefeuille) welke verband houden met rentebetalingen, reguliere aflossingen en vervroegde aflossingen en een garantiefee van ING. Aan de uitgavenkant zijn ook twee posten opgenomen: de funding fee van de Staat aan ING en een management fee.

D. Garantiefaciliteit bancaire leningen (200 mld)

14. Uit hoofde van de garantieregeling is in 2008 in totaal 2,74 mld aan garanties verstrekt (geëffectueerd). Het plafond van deze regeling is 200 mld. Het resterende deel van het plafond (197,26 mld) zal in 2009 beschikbaar blijven omdat de garantieregeling in beginsel loopt tot en met 31 december 2009. Derhalve wordt opnieuw het resterende deel van het plafond ter autorisatie aan het parlement voorgelegd. Inmiddels is op dit moment in totaal (2008 en 2009) ca. 35 mld aan garanties verstrekt.

15. Deze mutatie betreft de premieontvangsten van de verstrekte en geëffectueerde garanties uit hoofde van de garantieregeling bancaire leningen.

16. n.v.t.

E. IJsland

17. De mutatie (86 mln) betreft de uitgaven die voortkomen uit feit dat de Nederlandse Staat de uitkeringen die hebben plaatsgevonden uit hoofde van het IJslandse depositogarantiestelsel voorfinanciert. Deposithouders konden tot 16 maart 2009 een claim indienen ten laste van het DGS. Ten aanzien van de bedragen gerelateerd aan de 2e en 3e tranche geldt dat de uitvoerder van het Nederlandse DGS, DNB, de bedragen zal gaan terugvorderen uit de boedel van het failliete Landsbanki. Pas dan wordt duidelijk wat de exacte omvang is van de uiteindelijke kosten voor de Nederlandse Staat en de Nederlandse banken.

F. Overige gevolgen

18. Vanwege de nationalisatie van Fortis/AA en de oprichting van de nieuwe projectdirectie Bureau Financiële Instellingen zijn extra middelen benodigd, met name voor advies van externe specialisten.

19. Door de integrale benadering van schuldmanagement – dat wil zeggen: de financieringsbehoefte wordt in haar totaliteit gedekt, ongeacht herkomst van de financiering – is het zeer lastig het totaal aan gerealiseerde rentelasten toe te schrijven aan «reguliere» rentelasten en rentelasten voor financiering van maatregelen genomen naar aanleiding van de kredietcrisis.

Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten hebben gezamenlijk overlegd over de gevolgen van de economische situatie en het Aanvullend Beleidsakkoord voor de onderlinge financiële verhoudingen. Deze afspraken zijn in aanvulling op de bestaande bestuursakkoorden.

EMU normering

1. Het EMU-tekort voor de medeoverheden is conform bestuurlijke afspraak begrensd op 0,5% BBP. Medeoverheden krijgen, mede op basis van de inventarisatie van het rapport *Gezamenlijke aanpak economische crisis (rapport-Van Kalmthout)*, tijdelijk extra EMU-ruimte voor automatische stabilisatie en investeringsversnellingen (beoogd: 0,5 mld. in 2009 en 1 mld. in 2010). Dit vertaalt zich in een EMU-begrenzing van 0,6% in 2009 en 0,7% in 2010. Het kabinet zegt toe geen maatregelen te treffen als het saldo van de medeoverheden in 2009 onverhoopt boven de genoemde EMU-grens uitkomt.
2. Het kabinet zal een wetsvoorstel indienen voor een wettelijk kader voor de verbetering van het EMU-saldo, waarin de tekortnormering voor medeoverheden wordt bepaald en vastgelegd. In deze wet wordt eveneens een nadere invulling van het sanctiebeleid bij een overschrijding van de EMU-norm geregeld alsook een verbetering van de monitoring van het EMU-saldo van de medeoverheden. De medeoverheden worden bij de totstandkoming van dit onderdeel van de wet betrokken. Vooruitlopend op het wetsvoorstel worden de referentiewaarden voor individuele bestuurseenheden geactualiseerd.

Stimuleringspakket

3. Het stimuleringspakket in het Aanvullend Beleidsakkoord heeft betrekking op diverse terreinen waar Rijk en medeoverheden samen optrekken en heeft substantiële positieve consequenties voor de financiële slagkracht medeoverheden. Dit geldt in het bijzonder voor (totaal beschikbare middelen):
 - * de impuls voor ISV/BLS (incl. monumenten € 245 mln. extra)
 - * renovatie/bouw scholen (in het totaal € 165 mln. extra)
 - * jeugdwerkloosheid (in het totaal € 150 mln. extra)
 - * schuldhulpverlening (in het totaal € 130 mln. extra)
 - * extra uitgaven in het ruimtelijk-economisch domein.
4. Het stimuleringspakket vormt een goede ondersteuning van de plannen van medeoverheden om bij te dragen aan economisch herstel. De verantwoordelijke departementen zullen op korte termijn met voorstellen komen voor de besteding van deze gelden. Hierbij worden medeoverheden betrokken. De inzet is om deze middelen tijdig en effectief in te zetten zonder onnodige extra uitvoeringslasten voor medeoverheden. Op dit punt zal het reguliere overleg tussen fondsbeheerders en medeoverheden de vinger aan de pols houden.

Nominale accressen 2008–2011

5. In vergelijking met de verwachtingen in september 2008 (Miljoenennota/MEV/septembercirculaire) valt de economie fors terug en verslechteren de overheidsfinanciën sterk (overigens was er ook conform de septembercirculaire sprake van een forse daling van de accressen 2010 en 2011). Tegen deze achtergrond is in het Aanvullend Beleidsakkoord een aantal incidentele afwijkingen van de reguliere begrotingssystematiek opgenomen: een tijdgebonden stimulerings-

pakket, het uitschakelen van de EMU-sigitaalwaarde en het buiten de kader plaatsen van WW en ruilvoet.

6. In het verlengde hiervan is in het Aanvullend Beleidsakkoord ook opgenomen de accessystematiek niet van toepassing te verklaren voor de jaren 2009 en 2010. In het huidige economische tij leidt het hanteren van een «gebruikelijke» systematiek voor medeoverheden op «ongebruikelijke» begrotingsregels immers tot een te betwisten evenredigheid. Het niet toepassen van de systematiek is uitdrukkelijk bedoeld als tijdelijke uitzondering, er is geen sprake van een definitief loslaten van de trap-op/trap-af systematiek als waardevol en belangrijk onderdeel van de financiële verhoudingen tussen overheden.
7. Het niet van toepassing verklaren van de systematiek voor beide jaren cf. het aanvullend beleidsakkoord zou strikt genomen impliceren dat het cumulatief reëel accres over de regeerperiode onder de inschatting uitkomt die in 2007 in het bestuursakkoord tussen Rijk en gemeenten is opgenomen (en onder analoge berekeningen met betrekking tot provincies).
8. Het kabinet doet het cumulatief reëel accres cf. het gesloten bestuursakkoord gestand. In het bestuursakkoord is destijds op basis van de reguliere systematiek becijferd dat het cumulatief reëel accres oploopt tot bijna 1,1 mld. in 2011 (1,091 mld. voor gemeenten, voor provincies komt een analoge benadering uit op 88 mln., samen 1,189 mld.).
9. Tegelijkertijd sluit het kabinet aan bij de verwachting van de reële groei van het accres van 2009 cf. de septembercircularis en wordt voor alle partijen zekerheid geboden in termen van positieve nominale accessen tot en met 2011. Dit laatste impliceert dat het accres in 2011 gevrijwaard blijft voor extra ombuigingen in de accres-relevante rijksuitgaven in 2011 (verdere ombuigingsmaatregelen voor tekortreductie zouden anders tot een «trap-af» en daarmee negatief accres in 2011 leiden). Eén en ander komt de begrotingsuitvoering van 2009 en de begrotingsvoorbereiding van 2010 en 2011 ten goede.

Bedragen x € miljoen	2008	2009*	2010	2011
Nominaal accres (%)	6,49%	5,88%	0,48%	0,48%
Reëel accres (%)	3,66%	4,54%	0%	0%
Nominaal accres gemeenten (€)	882	866	75	74
Reëel accres gemeenten (€)	498	668	0	0
Nominaal accres provincies (€)	72	72	6	6
Reëel accres provincies (€)	41	56	0	0
Nominaal accres medeoverheden	954	938	84	80
<i>Alle bedragen zijn structureel</i>				
Incidentele bijdrage		100	100	
<i>wv. Gemeenten</i>		90	90	
<i>wv. Provincies</i>		10	10	
Wabo-dossier		22		
NHG-dossier **			30	
Wmo-afspraken***		29	257	
<i>Niveau Bestuursakkoord Gemeenten</i>				
Cumulatief Reëel Accres Gemeenten	498	1 166	1 166	1 091
Verschil t.o.v. BA				75
<i>Analoog Niveau Provincies</i>				
Cumulatief Reëel Accres Provincies	41	97	97	88
Verschil t.o.v. analoog niveau BA				9

* De behoedzaamheidsreserve wordt afgeschaft, de eenmalige tegenvaller à 227 mln. komt in 2009 ten laste van het Rijk.

** Het Rijk ziet af van de additionele claim van 30 mln. in kader NHG (zie onder 21).

*** Dit betekent dat de vastgestelde onderuitputting behouden blijft voor de WMO (zie onder 19).

10. Het bestuursakkoord wordt in reële termen met € 84 mln. overschreden en de uitvoering ervan behoeft hierdoor op zich dus niet in

gevaar te komen. Het betreft een nominale afspraak tot en met 2011, for better and for worse, die voor zowel het Rijk als de provincies en gemeenten zekerheid biedt over de omvang van de fondsen in onzekere tijden. De nominale bedragen worden vastgelegd voor de resterende jaren van de kabinetsperiode: € 938 mln. in 2009, € 84 mln. in 2010 en € 80 mln. in 2011 voor de gemeenten en provincies gezamenlijk.

11. In aanvulling op het directe voordeel dat medeoverheden ondervinden van het stimuleringspakket en de afspraak over accresen 2009–2011, verstrekt het kabinet eenmalig een extra bijdrage aan provincies en gemeenten gezamenlijk van € 100 mln. in zowel 2009 en 2010, die eveneens kan bijdragen aan een verbetering van hun liquiditeitspositie in het licht van de intentie om investeringsuitgaven naar voren te halen. Ook zijn financiële afspraken gemaakt met betrekking tot Wabo, Wmo en NHG (zie paragrafen 19, 20, 21).
12. Vanwege de afspraak over de nominale bedragen tot en met 2011 kan de behoedzaamheidsreserve komen te vervallen. De bijbehorende eenmalige tegenvaller in 2009 komt op het conto van het rijk.
13. In het Bofv van voorjaar 2011 zal worden bezien of er voor 2011 sprake is van een sterke afwijking van de netto rijksuitgaven ten opzichte van het Aanvullend Beleidsakkoord. Als dan wordt bekeken hoe de stimuleringsmaatregelen uit het Aanvullend Beleidsakkoord invulling hebben gekregen, via zowel de integrale als de beperkte benadering¹. Uiteraard zal er een bestuurlijke weging plaatsvinden over de mate waarin met een eventuele (negatieve danwel positieve) afwijking wordt omgegaan.
14. Deze gezamenlijke afspraken worden mede gemaakt in de aanname dat het financiële effect van het aanvullend beleidsakkoord voor de medeoverheden in 2009 en 2010 beperkt blijven. Uiteraard zullen de departementen in overleg treden met de medeoverheden, indien er omgebogen wordt op specifieke uitkeringen of decentralisatie-uitkeringen of op andere departementale uitgaven die effecten hebben voor de medeoverheden.
15. Voorafgaand aan een nieuwe kabinetsperiode wordt de normeringssystematiek en de tijdelijke afwijking geëvalueerd in samenwerking met het IPO en de VNG. Uitgangscriteria in de evaluatie zijn stabiliteit, evenredigheid, actualiteit, inzichtelijkheid, adequate financiële compensatie en lage kosten van de systematiek. Tenzij de evaluatie anders uitwijst zal de normeringssystematiek met ingang van 2012 weer worden toegepast. Hierbij kan weer een behoedzaamheidsreserve (al dan niet gehalveerd) worden ingevoerd, zonder budgettaire consequenties voor medeoverheden.

¹ In het Bofv is overeengekomen dat de stimuleringsmaatregelen uit het Aanvullend Beleidsakkoord niet meetellen voor het accres. De werkelijke omvang van deze maatregelen – en daardoor de correctie op het accres – is op de volgende wijzen te benaderen:

1. Integrale benadering: alle maatregelen uit het Aanvullend Beleidsakkoord worden uit het accres gefilterd (i) het incidentele stimuleringspakket in 2009 en 2010, (ii) de rentebetalingen die samenhangen met de verslechtering van het EMU-saldo. (iii) uitgaven die samenhangen met het buiten de kaders plaatsten van WW en ruilvoet en (iv) uitgaven die samenhangen met het uitschakelen van de signaalwaarde.

2. Beperkte benadering: het accres wordt gecorrigeerd voor (i) het incidentele stimuleringspakket in 2009 en 2010 en (ii) de rentebetalingen die samenhangen met de verslechtering van het EMU-saldo.

Lastendruk en regeldruk

16. Medeoverheden zetten in op een vermindering van een stijging van lokale belastingen in 2009 en 2010. De macronorm OZB blijft van kracht en zal in 2010 geëvalueerd worden.
17. In het aanvullend beleidsakkoord is ook afgesproken de regeldruk verder te verminderen, ook op het niveau van provincies en gemeenten. Kabinet en medeoverheden spreken af om snel stappen te ondernemen om (i) niet langer om een KvK-uittreksel te vragen bij bijv. een vergunningaanvraag; (ii) ondernemers aan aanbestedingsprocedures deel te laten nemen o.b.v. eigen verklaringen; (iii) exploitatievergunningen voor de meeste bedrijven af te schaffen.

Overige afspraken

18. Het ministerie van Financiën overweegt de medeoverheden de mogelijkheid tot «schatkistbankieren» aan te bieden: het uitzetten van

gelden (deposito's) en integraal schatkistbankieren inclusief de leenfaciliteit. Op korte termijn zullen de overheden (mede in hun rol als aandeelhouder van de sectorbanken) een onderzoek starten naar de effecten voor de sectorbanken (inclusief rating) en de gevolgen van het schatkistbankieren op het financieringsarrangement van de decentrale overheden (en andere instellingen uit de semipublieke sector zoals woningcorporaties). De sectorbanken en de overheden hebben dan de gelegenheid hun standpunt te bepalen en zich op hun strategie te bezinnen. Afhankelijk van de uitkomst van het onderzoek kan integraal schatkistbankieren worden opgenomen in de wet op de begrotingstekortreductie (als richtdatum geldt 1 januari 2010).

19. In het bestuurlijk overleg is ook gesproken over de *Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo)* met betrekking tot de vaststelling van het Wmo-budget 2010 en de compensatie voor de Wmo vanwege de pakketmaatregelen AWBZ (de zogenoemde wegdek). Ten aanzien van het Wmo-budget 2010 heeft het SCP een bindend advies uitgebracht om de onderuitputting ad € 257 mln. af te romen. Overeengekomen is dat gemeenten – in afwijking van het bindend SCP-advies – de volledige € 257 mln. mogen behouden, dat daarmee de wegdek is geregeld, evenals de dekking voor onder meer de prijsontwikkeling en het wetsvoorstel alfahulpen. Voor het budget 2010 vindt geen nacalculatie meer plaats. Daarenboven ontvangen de gemeenten in 2009 € 29 mln. incidenteel voor de wegdek. Deze paragraaf bevat overigens niet een volledig overzicht van alle afspraken die gemaakt zijn tussen VWS en VNG en Jeugd en Gezin en IPO; uitgangspunt is dat voorliggend stuk niets bijof afdoet aan de bestuurlijke afspraken zoals deze tussen VWS en Jeugd en Gezin en de koepels zijn gemaakt.¹
20. De medeoverheden gaan voortvarend te werk de *Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo)* per 1 januari 2010 in de praktijk te kunnen brengen. In het BOFV van 21 oktober 2008 zijn afspraken gemaakt over de invoeringskosten waarbij overeengekomen is om een bedrag van € 22 mln te financieren uit het verwachte meevallend accres van het gemeentefonds. Gegeven dat in het licht van het aanvullend beleidsakkoord nu een afspraak wordt gemaakt over de omvang van de nominale accressen tot en met 2011, neemt het Rijk deze kostenpost voor zijn rekening. Dit bevordert dat de Wabo per 1 januari 2010 daadwerkelijk is ingevoerd.
21. Sinds 2007 vindt er een discussie plaats tussen VNG en het Rijk over de premiestelling, risico's en de achtervangverdeling van de *Nationale Hypotheek Garantie*. Met dit voorstel wordt rust gecreëerd op het dossier. Concreet komt het voorstel erop neer dat alle gemeenten uittreden voor *nieuwe* garanties per een nader te bepalen datum (waarbij op dit moment gedacht wordt aan 2011, finale keuze Bofv april 2010). De VNG werkt mee aan een wijziging van de statuten, waarbij de statutair vastgelegde rol waaronder goedkeuring van wijziging voorwaarden en normen NHG, van de VNG bij het WEW wordt beëindigd. Dan wordt de huidige 50% verdeling bij het inroepen van de achtervang gewijzigd zodat voor nieuwe gevallen het Rijk de volledige achtervang draagt. Het bestaande vermogen van het WEW blijft echter beschikbaar voor alle gevallen, dus zowel voor NHG-gevallen van voor als van na de datum van uittreden van de gemeenten uit de achtervangpositie. Het Rijk ontvangt van de gemeenten een vergoeding voor het overnemen van de integrale achtervang (dit is namelijk een uitbreiding van rijkstaken). Het Rijk en gemeenten komen overeen dat 50 mln. wordt overgeheveld naar een

¹ Brief Staatssecretaris VWS aan Tweede Kamer, *Afspraken met gemeenten n.a.v. definitief SCP-advies 2009 en voorlopig SCP-advies 2010*, 8 april 2009.

reservering op de WWI-begroting ten behoeve van de toekomstige 100% achtervang. Deze 50 mln. betreft het eigen vermogen van het Waarborgfonds Eigen Woningen, niet behorende tot het risicovermogen van het fonds. De uiteindelijke overheveling heeft instemming van de stichting WEW. In ruil voor het uittreden van gemeenten uit de NHG verlangde het Rijk naast de middelen uit het waarborgfonds een extra compensatie van 30 mln. Het Rijk laat deze laatste claim vallen. Voor (nieuwe) huizenbezitters hebben deze afspraken geen gevolgen.

Verticale Toelichting Voorjaarsnota 2009

De verticale toelichting bevat een cijfermatig overzicht voor alle begrotingen van budgettaire veranderingen die zich hebben voorgedaan sinds de Miljoenennota 2009. Er wordt per begroting een cijfermatig overzicht gepresenteerd, gevolgd door een toelichting op de voornaamste veranderingen tot nu toe. Voor een meer gedetailleerde toelichting op de veranderingen wordt verwezen naar de afzonderlijke eerste suppletore wetten.

De verticale toelichting onderscheidt drie categorieën mutaties:

- 1) Mee- en tegenvallers;
- 2) Beleidsmatige mutaties;
- 3) Technische mutaties.

Alle overboekingen, desalderingen, statistische correcties en mutaties die niet tot de ijklijn behoren, zijn in de laatste categorie «technische mutaties» geclusterd. Overigens hebben vrijwel alle overboekingen en desalderingen wél een beleidsmatig karakter. Dit komt tot uitdrukking in de toelichtingen. Ingeval samenhangende mutaties in meerdere categorieën voorkomen, worden deze éénmaal toegelicht.

De totalen per begroting worden in eerste instantie gepresenteerd exclusief de bedragen die onder de Homogene Groep Internationale Samenwerking (HGIS) vallen. Door middel van een aansluitregel wordt het deel van de begroting dat onder HGIS valt, zichtbaar gemaakt. De laatste regel geeft per begroting de totaalstand inclusief HGIS aan. De veranderingen die optreden binnen het HGIS-deel van de begroting worden gepresenteerd en toegelicht in de verticale toelichting van alle HGIS-uitgaven.

De ondergrens voor het toelichten van mutaties is afhankelijk van de omvang van de begroting en verschilt voor de verschillende categorieën mutaties. De post diversen bevat de mutaties die onder de ondergrens vallen en wordt in principe alleen toegelicht, indien zich bijzonderheden voordoen.

De middelen gerelateerd aan de uitgavenkant van het stimuleringspakket zijn verwerkt op de begrotingen van het Fonds Economische Structuurversterking, het Infrastructuurfonds en de Aanvullende Post Algemeen. Tevens worden in deze Verticale Toelichting de extra middelen die zijn toegevoegd aan de begrotingen van Verkeer en Waterstaat, Economische Zaken, Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer toegelicht.

Huis der Koning**I HUIS DER KONINGIN: UITGAVEN**

bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009 (excl. IS)	7,0	7,0	7,0	7,0	7,0
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	7,0	7,0	7,0	7,0	7,0
Totaal Internationale samenwerking					
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	7,0	7,0	7,0	7,0	7,0

Staten-Generaal

IJA STATEN-GENERAAL: UITGAVEN

bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009 (excl. IS)	133,6	130,3	128,0	129,5	128,4
Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Diversen	3,5	0,0	0,0	0,0	0,0
	3,5	0,0	0,0	0,0	0,0
Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Diversen	4,5	4,4	4,3	4,4	4,4
	4,5	4,4	4,3	4,4	4,4
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	7,9	4,4	4,3	4,4	4,4
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	141,5	134,7	132,4	133,9	132,8
Totaal Internationale samenwerking					
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	141,5	134,7	132,4	133,9	132,8

IJA STATEN-GENERAAL: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009 (excl. IS)	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5
Totaal Internationale samenwerking					
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5

Overige Hoge Colleges van Staat

IIB OVERIGE HOGE COLLEGES VAN STAAT EN KABINETTEN: UITGAVEN

bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009 (excl. IS)	99,1	99,3	98,7	95,2	94,2
Mee- en tegenvallers					
Rijksbegroting in enge zin					
Diversen	1,9	2,4	1,9	1,4	1,3
	1,9	2,4	1,9	1,4	1,3
Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Diversen	2,7	1,9	1,6	0,3	0,3
	2,7	1,9	1,6	0,3	0,3
Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Diversen	3,7	3,6	3,5	3,5	3,4
	3,7	3,6	3,5	3,5	3,4
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	8,3	7,9	7,1	5,2	5,0
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	107,4	107,2	105,7	100,4	99,2
Totaal Internationale samenwerking	0,3	0,1	0,0	0,0	0,0
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	107,7	107,3	105,7	100,4	99,2

IIB OVERIGE HOGE COLLEGES VAN STAAT EN KABINETTEN: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN**bedragen in miljoenen euro's**

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009 (excl. IS)	2,8	2,8	2,8	2,8	2,9
Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Diversen	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Diversen	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	3,4	3,2	3,2	3,2	3,4
Totaal Internationale samenwerking					
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	3,4	3,2	3,2	3,2	3,4

Algemene Zaken**III ALGEMENE ZAKEN: UITGAVEN****bedragen in miljoenen euro's**

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009 (excl. IS)	67,5	66,8	61,6	56,5	56,5
Mee- en tegenvallers					
Rijksbegroting in enge zin					
Diversen	0,0	0,0	-0,1	-0,1	-0,1
	0,0	0,0	-0,1	-0,1	-0,1
Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Bijdrage vernieuwing rijksdienst	11,4	5,8	0,0	0,0	0,0
Diversen	0,1	-0,3	-0,4	-0,4	-0,4
	11,5	5,5	-0,4	-0,4	-0,4
Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Diversen	3,2	3,3	3,0	3,0	3,0
	3,2	3,3	3,0	3,0	3,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	14,7	8,7	2,6	2,5	2,5
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	82,2	75,5	64,2	59,0	59,0
Totaal Internationale samenwerking					
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	82,2	75,5	64,2	59,0	59,0

III ALGEMENE ZAKEN: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009 (excl. IS)	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9
Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Diversen	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Diversen	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	1,1	0,1	0,0	0,0	0,0
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	3,0	2,0	1,9	1,9	1,9
Totaal Internationale samenwerking					
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	3,0	2,0	1,9	1,9	1,9

Bijdrage Vernieuwing Rijksdienst

Uit het budget van het programma Vernieuwing Rijksdienst zijn bijdragen beschikbaar gesteld voor de rijksbrede projecten Overheidscommunicatie Nieuwe Stijl (ONS) en 1 LOGO.

Koninkrijksrelaties**IV KONINKRIJKSRELATIES: UITGAVEN**

bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009 (excl. IS)	348,6	176,2	148,6	152,5	152,6
Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Middelen sociaal economisch initiatief (SEI)	5,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Schuldsanering Antillen	133,0	136,0	0,0	0,0	0,0
Schuldsanering Aruba	14,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Diversen	6,5	- 0,1	- 0,1	- 0,1	- 0,1
	158,6	135,9	- 0,1	- 0,1	- 0,1
Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Schuldsanering Antillen	42,5	0,0	0,0	0,0	0,0
Voorschot tbv betalingsachterstand BES	10,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Diversen	- 11,5	- 3,0	3,0	3,1	3,1
	41,2	- 3,0	3,0	3,1	3,1
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	199,8	132,9	2,9	3,0	3,0
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	548,4	309,1	151,4	155,5	155,5
Totaal Internationale samenwerking					
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	548,4	309,1	151,4	155,5	155,5

IV KONINKRIJKSRELATIES: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009(excl. IS)	16,3	16,1	15,5	15,5	15,5
Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Schuldsanering Antillen	42,5	0,0	0,0	0,0	0,0
Voorschot tbv betalingsachterstand BES	10,2	0,0	0,0	0,0	0,0
	52,7	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	52,7	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	69,0	16,1	15,5	15,5	15,5
Totaal Internationale samenwerking					
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	69,0	16,1	15,5	15,5	15,5

Middelen sociaal economisch initiatief (SEI)

In het kader van de Sociaal-Economische Initiatieven (SEI) worden sociaal economische problemen op de Antillen aangepakt. Het betreft maatregelen op het gebied van overheidsfinanciën, hervorming economische structuur, reorganisatie overheidsapparaat, investeringsimpulsen en sociaal vangnet.

In de Najaarsnota 2008 is gemeld dat niet alle middelen voor het SEI in 2008 tot besteding zouden komen. Deels (5 mln.) is dat budget via de eindejaarsmarge doorgeschoven naar 2009.

Schuldsanering Antillen

De schuldsanering van de schuldtitels Nederlandse Antillen is dit jaar van start gegaan. Het nu benodigde gedeelte wordt toegevoegd aan begrotingshoofdstuk IV (Koninkrijksrelaties).

Op de interne begrotingsreserve bij de Bank Nederlandse Antillen is verder reeds 42,5 mln. (het aandeel van de BES eilanden in de schuld van het Land Nederlandse Antillen) gereserveerd voor schuldsanering. Dit wordt toegevoegd aan de begroting van Hoofdstuk IV. Om deze reden worden zowel de uitgaven als de ontvangsten met dit bedrag verhoogd.

Schuldsanering Aruba

Met Aruba is afgesproken de schuld van Aruba aan Nederland te saneren. In 2008 zijn beschikbare middelen niet volledig benut. Conform de gemaakte afspraken blijven deze middelen beschikbaar voor 2009.

Voorschot tbv betalingsachterstand BES

In het kader van het terugdringen van de betalingsachterstanden van de BES wordt een voorschot aan het APNA (Pensioenfonds) betaald van 80% van de achterstallige betalingen t/m 2005.

Buitenlandse Zaken**V BUITENLANDSE ZAKEN: UITGAVEN**

bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009 (excl. IS)	4 253,6	6 627,7	6 649,9	6 946,6	7 044,7
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	4 253,6	6 627,7	6 649,9	6 946,6	7 044,7
Totaal Internationale samenwerking	5 174,2	4 969,3	5 397,6	5 178,9	5 221,9
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	9 427,8	11 597,0	12 047,4	12 125,4	12 266,6

V BUITENLANDSE ZAKEN: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009 (excl. IS)	705,3	719,4	733,8	748,5	763,5
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	705,3	719,4	733,8	748,5	763,5
Totaal Internationale samenwerking	148,9	110,1	110,5	110,2	110,2
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	854,2	829,5	844,4	858,7	873,7

Justitie**VI JUSTITIE: UITGAVEN**

bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009 (excl. IS)	5 715,6	5 558,2	5 565,2	5 582,8	5 590,8
Mee- en tegenvallers					
Rijksbegroting in enge zin					
Diversen	7,0	7,0	0,0	0,0	0,0
	7,0	7,0	0,0	0,0	0,0
Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Brandveiligheid gevangeniswezen	5,0	5,0	5,0	23,0	36,0
Reguliere bezetting COA	133,7	100,0	0,0	0,0	0,0
Efficiënter kasbeheer	- 15,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Hogere asielinstroom	58,0	42,0	3,0	0,0	0,0
Kasschuif rechtsbijstand	40,3	16,2	- 3,3	- 11,8	14,2
Daling behoefte gevangeniswezen	13,0	- 35,4	- 52,2	- 84,5	- 90,0
Daling behoefte jeugdcellen	- 14,6	- 25,7	- 21,0	- 25,2	- 29,9
Forensische zorg strafrechtelijk kader	15,0	18,0	18,0	18,0	18,0
Hogere kosten rechtspraak (civiel en bestuur)	10,0	32,0	37,0	37,0	37,0
Productiebudget reclassering	5,0	15,0	15,0	15,0	15,0
Staatkundige hervorming Nederlandse Antillen (SHNA)	10,7	11,5	13,8	16,0	16,0
Taakstellende korting justitiebreed	- 4,3	- 42,9	- 59,5	- 0,4	0,0
Diversen	16,8	12,9	1,9	- 6,9	- 9,2
	273,6	148,6	- 42,3	- 19,8	- 21,3
Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Loonbijstelling tranche 2009	159,3	155,0	155,6	156,1	156,4
Diversen	25,8	25,6	24,1	23,7	23,4
	185,1	180,6	179,7	179,8	179,8
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	465,7	336,1	137,4	160,0	158,6
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	6 181,3	5 894,3	5 702,6	5 742,8	5 749,4
Totaal Internationale samenwerking	25,6	29,1	33,7	25,5	24,1
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	6 206,9	5 923,4	5 736,3	5 768,3	5 773,5

VI JUSTITIE: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN
bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009 (excl. IS)	1 253,3	1 225,9	1 244,3	1 269,3	1 281,7
Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
ODA toerekening hogere instroom asiel	15,4	0,0	0,0	0,0	0,0
Ophoging griffieontvangsten	5,0	12,0	15,0	15,0	15,0
Diversen	12,0	5,0	0,0	0,0	0,0
	32,4	17,0	15,0	15,0	15,0
Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Diversen	1,2	1,2	0,0	0,0	0,0
	1,2	1,2	0,0	0,0	0,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	33,6	18,2	15,0	15,0	15,0
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	1 287,0	1 244,1	1 259,3	1 284,3	1 296,7
Totaal Internationale samenwerking					
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	1 287,0	1 244,1	1 259,3	1 284,3	1 296,7

Brandveiligheid gevangeniswezen

Voor het verder op orde brengen van de brandveiligheid in het gevangeniswezen zijn extra middelen toegevoegd aan de Justitiebegroting.

Reguliere bezetting Centraal Opvangorgaan Asielzoekers (COA)

De asielinstroom is hoger dan geraamd. Daarbij is er sprake van een lagere uitstroom omdat de terugkeer van asielzoekers nog steeds moeilijk verloopt. Hierdoor stijgt de gemiddelde bezetting van het COA en de bijbehorende kosten.

Efficiënter kasbeheer

De liquide middelen van de baten- en lastendiensten vallen eenmalig vrij. Dit heeft geen invloed op de geplande activiteiten.

Hogere asielinstroom IND

De asielinstroom is in 2008 gestegen. Op basis hiervan wordt de verwachte asielinstroom voor 2009 en 2010 geraamd op 17 000. Dit leidt tot hogere kosten bij de IND.

Kasschuif rechtsbijstand

De maatregelen op het gebied van de rechtsbijstand leveren, vanwege onder meer een aantal noodzakelijke wetswijzigingen, niet direct de volledige taakstelling van 50 mln. per jaar op. De besparingsverliezen uit 2009 en 2010 worden middels deze kasschuif gecompenseerd door de hogere besparingen in de jaren 2011 t/m 2014.

Daling behoefte gevangeniswezen

Er is minder behoefte aan celcapaciteit. Vanwege o.a. arbeidsvoorwaarden, detachering en herplaatsing zullen de kosten eerst iets stijgen en zal de daling pas vanaf 2010 zichtbaar worden.

Daling behoefte Justitiële jeugdinrichtingen

Er wordt een afname voorzien van de strafrechtelijke capaciteit jeugd. Er is sprake van een exogene ontwikkeling waarbij jeugdigen in plaats van naar een jeugdinrichting gaan, vaker worden doorverwezen naar de jeugdreclassering.

Forensische zorg strafrechtelijk kader

Met ingang van 2008 zijn er middelen overgeheveld uit de AWBZ naar Justitie. In de loop van 2008 is gebleken dat de personen in de diverse GGZ-instellingen die op strafrechtelijke titel worden behandeld groter is dan aanvankelijk verwacht. Dit leidt tot een bijstelling in de kostenramingen (hierin zijn ook de uitvoeringskosten opgenomen).

Hogere kosten rechtspraak (civiel en bestuur)

De instroom civiele zaken bij de rechtbanken stijgt voornamelijk als gevolg van de economische crisis. Dit wordt veroorzaakt door een hogere instroom van zaken op het gebied van bijvoorbeeld insolventies, arbeids- en handelsconflicten.

Productiebudget reclassering

De werkzaamheden van de reclassering nemen verder toe. Tendens is dat er minder gevangenisstraffen opgelegd worden en steeds meer taakstraffen. Daarnaast wordt langer toezicht gehouden op ex-gedetineerden en ex TBS-gestelden in het kader van het voorkomen van recidive. Ook wordt toezicht steeds vaker als zelfstandige straf opgelegd. Voorts krijgt de nazorg een steeds grotere betekenis en worden maatwerktrajecten uitgezet in het kader van justitiële verslavingszorg. Dit palet aan verschillende sancties doet het productiebudget van de reclassering toenemen.

Staatkundige hervorming Nederlandse Antillen (SHNA)

Vooruitlopend op de staatkundige veranderingen is Justitie reeds begonnen op de BES-eilanden (Bonaire, Sint Eustatius en Saba) met het overnemen van bepaalde taken op het gebied van de strafrechtketen en het vreemdelingenbeleid om per 1 januari 2011 (transitiedatum) de verantwoordelijkheid te kunnen overnemen.

Taakstellende korting justitiebreed

Justitie verlaagt incidenteel het budget om onvermijdelijkheden op te kunnen vangen.

Diversen (technisch)

Deze post bestaat voor het grootste gedeelte uit de prijsbijstelling tranche 2009.

ODA toerekening hogere instroom asiel

Het betreft ramingsbijstellingen van de ODA-toerekening voor de gestegen eerstejaars opvang van asielzoekers.

Ophoging griffieontvangsten

Door een toename van de instroom van zaken in de rechtspraak zullen ook de ontvangsten uit griffierechten hoger uitvallen.

Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

VII BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES: UITGAVEN

bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009 (excl. IS)	6 585,6	5 555,8	5 552,3	5 546,2	5 519,9
Mee- en tegenvallers					
Rijksbegroting in enge zin					
Diversen	- 2,5	- 2,5	- 2,5	- 2,5	- 2,5
	- 2,5	- 2,5	- 2,5	- 2,5	- 2,5
Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Vernieuwing Rijksdienst (VRD) digitale werkomgeving rijk	35,0	20,0	10,0	0,0	0,0
Diversen	66,1	32,7	26,0	9,8	9,8
	101,1	52,7	36,0	9,8	9,8
Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Loonbijstelling	186,3	183,9	183,8	184,1	184,1
Diversen	80,7	52,1	45,5	39,9	14,4
	267,0	236,0	229,3	224,0	198,5
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	365,6	286,2	262,8	231,3	205,9
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	6 951,2	5 842,0	5 815,2	5 777,4	5 725,7
Totaal Internationale samenwerking	0,7	0,5	0,5	0,5	0,5
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	6 951,9	5 842,5	5 815,7	5 777,9	5 726,2

VII BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009 (excl. IS)	238,1	270,6	270,2	96,2	95,5
Mee- en tegenvallers					
Rijksbegroting in enge zin					
Diversen	- 5,3	- 2,7	- 2,7	0,0	0,0
	- 5,3	- 2,7	- 2,7	0,0	0,0
Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Diversen	18,3	1,8	0,0	0,0	0,0
	18,3	1,8	0,0	0,0	0,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	13,0	- 0,9	- 2,7	0,0	0,0
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	251,1	269,7	267,5	96,2	95,5
Totaal Internationale samenwerking					
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	251,1	269,7	267,5	96,2	95,5

Vernieuwing Rijksdienst (VRD) Digitale Werkomgeving Rijk

Uit het budget van het programma Vernieuwing Rijksdienst (VRD) worden middelen ter beschikking gesteld voor het project Digitale Werkomgeving Rijk. Dit project heeft als doel rijksambtenaren op elk moment en op elke plaats op een veilige wijze de beschikking te geven over digitale informatie en applicaties die zij voor het werk nodig hebben.

Diversen beleidsmatige mutaties

De post diversen wordt onder meer verklaard door bijdragen uit het budget van het programma Vernieuwing Rijksdienst aan een aantal

projecten waaronder administratieve lastenverlichting voor burgers en e-inspecties.

Diversen technische mutaties

De post diversen wordt onder meer verklaard door de reguliere prijsbijstelling van ruim 28 mln. Daarnaast ontvangt BZK ruim 17 mln. van VWS, Defensie en gemeenten als bijdrage in de kosten van het communicatiesysteem C2000 en worden de kosten van 11 mln. van de Werkmaatschappij en P-direkt doorberekend aan de afnemers. (Zie ook «Diversen technische mutaties» aan de ontvangstenkant)

Diversen (technisch niet-belastingontvangst)

De post diversen wordt voor 11 mln. verklaard door de ontvangsten van afnemers van de Werkmaatschappij en P-direkt.

Onderwijs

VIII ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP: UITGAVEN

bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009 (excl. IS)	35 062,0	34 922,5	35 085,0	35 260,4	35 437,9
Mee- en tegenvallers					
Rijksbegroting in enge zin					
Bijstelling autonome raming studiefinanciering	- 74,8	- 39,6	- 45,3	25,9	- 0,4
Raming kinderopvang	14,0	30,2	30,2	29,2	30,2
Raming leerlingen- en studentenaantallen	12,4	44,7	159,3	185,6	193,6
	- 48,4	35,3	144,2	240,7	223,4
Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Eindejaarsmarge	234,8	0,0	0,0	0,0	0,0
Eindejaarsmarge: inzet begrotingsproblematiek	- 83,5	0,0	0,0	0,0	0,0
Ov-jaarkaart	- 185,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Prijsbijstelling tranche 2009	44,9	17,5	17,7	17,8	17,9
Diversen	- 35,1	32,3	44,6	32,9	32,3
	- 24,1	49,8	62,3	50,7	50,2
Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Loonbijstelling tranche 2009	955,0	954,3	955,6	957,2	959,0
Prijsbijstelling tranche 2009	138,7	137,3	137,5	138,9	139,6
Diversen	109,2	114,5	61,0	63,3	61,2
Niet tot een ijklijn behorend					
Bijstelling autonome raming studiefinanciering	- 203,4	- 178,1	- 93,9	- 57,8	- 23,2
Prijsbijstelling indexering WSF	67,3	67,0	65,4	65,4	66,8
Diversen	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8
	1 068,6	1 096,8	1 127,4	1 168,8	1 205,2
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	996,0	1 181,8	1 333,9	1 460,1	1 478,9
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	36 058,0	36 104,3	36 418,9	36 720,5	36 916,7
Totaal Internationale samenwerking	71,4	69,2	69,2	69,2	69,2
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	36 129,5	36 173,5	36 488,1	36 789,7	36 986,0

VIII ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN
bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009 (excl. IS)	1 971,0	1 969,5	1 920,3	1 981,4	2 066,6
Mee- en tegenvallers					
Rijksbegroting in enge zin					
Raming leerlingen- en studentenaantallen	- 2,9	4,5	24,3	33,8	33,6
Diversen	32,0	7,1	2,9	- 1,0	- 1,9
	29,1	11,6	27,2	32,8	31,7
Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Diversen	3,5	0,0	0,0	0,0	0,0
	3,5	0,0	0,0	0,0	0,0
Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Diversen	67,9	56,1	6,4	6,4	6,5
Niet tot een ijklijn behorend					
Diversen	10,6	9,9	9,0	9,4	9,7
	78,5	66,0	15,4	15,8	16,2
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	111,1	77,6	42,6	48,6	47,9
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	2 082,1	2 047,1	1 963,0	2 030,0	2 114,5
Totaal Internationale samenwerking					
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	2 082,1	2 047,1	1 963,0	2 030,0	2 114,5

Bijstelling autonome raming studiefinanciering

De meevaller in 2009 is vooral het gevolg van de doorwerking van de meevaller 2008 en een meevaller op de omzettingen van prestatiebeurs naar gift in 2009. Vanaf 2010 is de meevaller beperkter van omvang, grotendeels veroorzaakt door een verwachte toename van het gebruik van de aanvullende beurs als gevolg van de economische recessie.

Raming kinderopvang

In vorige kinderopvangramingen is de sociaal-medische indicatie (SMI) abusievelijk niet meegenomen. SMI betreft de afdrachten aan het gemeentefonds, waarmee gemeenten kinderopvangtoeslag kunnen uitkeren aan gezinnen waarvan één van de partners werkt en de thuiszittende partner als gevolg van sociaal-medische indicatie niet in staat is kinderen op te vangen. Opname van de SMI in de ramingen vormt grotendeels de oorzaak achter de opwaartse bijstelling van de kinderopvangramingen.

Raming leerlingen- en studentenaantallen

Het betreft hier onder meer het verwerken van de referentieraming 2009. Deze raming wijst uit dat de leerlingen- en studentenaantallen de komende jaren hoger uitvallen dan aanvankelijk geraamd.

Eindejaarsmarge

In 2008 zijn diverse budgetten niet volledig tot besteding gekomen. Deze middelen gaan via de eindejaarsmarge over naar 2009. Voor zover het daarbij niet om overlopende betalingsverplichtingen gaat, worden deze middelen ingezet voor de uitvoeringsproblematiek.

OV-jaarkaart

Bij najaarsnota is besloten om een deel van de OV-kaart verplichting voor 2009 reeds in 2008 te betalen. Het betreft hier dus de vermindering van deze betalingsverplichting voor het begrotingsjaar 2009.

Prijsbijstelling tranche 2009

Voor sommige sectoren is OCW (juridisch) verplicht om dit jaar een hogere compensatie voor prijsontwikkelingen te geven dan dat volgens de gebruikelijke prijsbijstellingsmethodiek ontvangen wordt.

Diversen

Onder de post «diversen» valt onder meer de overdracht van middelen van SZW naar OCW. Dit vloeit voort uit de overdracht van verantwoordelijkheden van de Minister van SZW naar de Minister van OCW voor onderwijsvoorzieningen die noodzakelijk zijn in verband met een handicap. Ook de prijsbijstelling voor studiefinanciering en WTOS valt onder deze post «diversen».

Bijstelling autonome raming studiefinanciering

Deze meevaller binnen de uitgaven studiefinanciering die niet relevant zijn voor het kader, is onder meer het gevolg van hogere omzettingen van prestatiebeurs naar rentedragende lening dan waarmee eerder rekening is gehouden. Daarnaast wordt op grond van de realisatiegegevens over 2008 en de eerste resultaten over januari 2009 een beperktere groei van het leenvolume verwacht dan bij de voorgaande raming. Dit heeft een (aflopende) meevaller op de betalingen aan leningen tot gevolg.

Raming leerlingen- en studentenaantallen

De hogere leerlingen- en studentenaantallen hebben ook gevolgen voor de te ontvangen les gelden. De raming van de les gelden is dientengevolge opwaarts bijgesteld

Nationale Schuld

IXA NATIONALE SCHULD (TRANSACTIEBASIS): UITGAVEN

bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009 (excl. IS)	14 854,3	13 752,6	14 037,0	14 473,6	13 694,9
Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Diversen	0,2	0,0	- 0,3	- 0,3	- 0,6
Niet tot een ijklijn behorend					
AOW spaarfonds	- 11,7	- 72,8	- 114,2	- 159,7	- 148,3
Leningen kasbeheer	100,0	100,0	200,0	100,0	100,0
Mutaties rekening courant	5 441,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Rente sociale fondsen	- 372,2	- 372,2	- 372,2	- 372,2	- 372,2
Wijziging geldmarktberoep en rente	83,0	1 957,8	1 866,8	1 854,8	1 827,8
Wijziging kapitaalmarktberoep en rente	719,8	425,9	439,2	421,4	571,4
	5 960,3	2 038,7	2 019,3	1 844,0	1 978,1
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	5 960,2	2 038,7	2 019,3	1 843,9	1 978,0
Stand Voorjaarsnota 2009(excl. IS)	20 814,5	15 791,3	16 056,3	16 317,6	15 672,9
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	20 814,5	15 791,3	16 056,3	16 317,6	15 672,9

IXA NATIONALE SCHULD (TRANSACTIEBASIS): NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009 (excl. IS)	1 560,0	1 781,2	3 940,7	2 708,8	1 670,9
Mee- en tegenvallers					
Rijksbegroting in enge zin					
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Technische mutaties					
Niet tot een ijklijn behorend					
Leningen kasbeheer	32,5	42,6	45,1	67,4	41,3
Wijziging geldmarktberoep en rente	395,1	251,8	216,8	216,8	216,8
Wijziging kapitaalmarktberoep en rente	- 154,5	- 96,7	- 65,3	- 107,1	- 104,3
	273,1	197,7	196,6	177,1	153,8
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	273,2	197,7	196,6	177,0	153,7
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	1 833,2	1 979,0	4 137,3	2 885,8	1 824,7
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	1 833,2	1 979,0	4 137,3	2 885,8	1 824,7

AOW-spaarfonds

De overheveling naar het AOW-spaarfonds wordt aangepast wegens de gewijzigde inzichten in de renteontwikkeling.

Leningen kasbeheer

Gewijzigde inzichten in het leengedrag van RWT's (Rechtspersonen met een wettelijke taak) leiden tot een aanpassing van de voorziene uitgaven en ontvangsten leningen kasbeheer.

Mutaties rekening courant/Rente sociale fondsen

De inleg van de sociale fondsen is gewijzigd als gevolg van (onder meer) mutaties in de premieontvangsten en de premiegefinancierde uitgaven. Hierdoor verandert ook de rentevergoeding over de inleg.

Wijziging geldmarktberoep en rente

Een deel van de financieringsbehoefte als gevolg van de nieuwe inzichten in het begrotingssaldo wordt opgevangen op de geldmarkt. Dit leidt tot hogere rentelasten. Daarnaast wordt in 2009 rekening gehouden met een lagere rekenrente. Dit leidt tot een tegengesteld effect op de rentelasten in 2009. De rentebaten voor de vlottende schuld worden opwaarts bijgesteld, vanwege leningen aan Fortis Bank Nederland.

Wijziging kapitaalmarktberoep en rente

Gewijzigde inzichten in de ontwikkeling van het begrotingssaldo alsmede aanpassing van de rekenrente voor 2009 leiden tot aanpassingen in de rentebaten en rentelasten.

Financiën

IXB FINANCIËN: UITGAVEN

bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009 (excl. IS)	4 095,4	4 019,6	3 661,3	3 576,8	3 575,5
Mee- en tegenvallers					
Rijksbegroting in enge zin					
Regeling Bijzondere Financieringen	15,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Schadeuitkering EKV	60,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Diversen	20,7	6,8	6,5	6,2	6,2
	95,7	6,8	6,5	6,2	6,2
Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Kasschuif complexiteitsreductie	- 40,0	13,3	13,3	13,3	0,0
Diversen	52,1	30,2	25,3	21,3	15,4
	12,1	43,5	38,6	34,6	15,4
Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Loonbijstelling	88,0	85,6	84,5	84,3	84,1
Diversen	15,6	17,4	17,2	15,9	16,2
Niet tot een ijklijn behorend					
Back-up faciliteit ING	3 920,0	3 181,9	2 676,0	2 185,9	1 856,1
Depositogarantiestelsel	85,5	0,0	0,0	0,0	0,0
Verwerving 2e tranche HBR	412,7	0,0	0,0	0,0	0,0
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	4 521,8	3 284,9	2 777,7	2 286,1	1 956,4
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	4 629,7	3 335,2	2 822,8	2 326,9	1 978,1
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	8 725,1	7 354,8	6 484,2	5 903,7	5 553,6
Totaal Internationale samenwerking	97,1	101,8	300,6	216,1	232,7
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	8 822,2	7 456,6	6 784,8	6 119,8	5 786,3

IXB FINANCIËN: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009 (excl. IS)	3 502,2	3 696,3	3 420,8	3 293,4	3 283,0
Mee- en tegenvallers					
Rijksbegroting in enge zin					
Dividend staatsdeelnemingen	- 182,0	- 63,3	45,3	- 5,3	- 5,3
Exportkredietverzekering	60,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overige programma ontvangsten	18,0	10,0	10,0	10,0	10,0
Winstafdracht DNB	- 45,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Diversen	2,0	2,0	2,0	2,0	0,0
	- 147,0	- 51,3	- 33,3	6,7	4,7
Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Kosten vervolging	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0
Ramingsbijstelling agrarische gronden	25,0	- 25,0	0,0	0,0	0,0
Diversen	10,6	60,0	17,7	0,7	0,8
	50,6	50,0	32,7	15,7	15,8
Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Diversen	- 2,2	- 2,2	- 2,2	- 2,2	- 2,2
Niet tot een ijklijn behorend					
Back-up faciliteit ING	4 149,2	3 396,7	2 874,6	2 356,9	2 000,7
Fonds financiële structuurversterking	578,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Premieontvangsten garantieregeling bancaire leningen	109,1	0,0	0,0	0,0	0,0
	4 834,1	3 394,5	2 872,4	2 354,7	1 998,5
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	4 737,6	3 393,1	2 871,8	2 377,1	2 019,0
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	8 239,9	7 089,4	6 292,6	5 670,5	5 302,0
Totaal Internationale samenwerking	11,0	10,1	8,9	8,3	7,8
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	8 250,9	7 099,5	6 301,5	5 678,8	5 309,8

Regeling Bijzondere Financiering (BF)

Door de huidige economische omstandigheden worden meer schades geraamd bij de kredieten die vallen onder de Regeling Bijzondere Financiering. Deze regeling is in 2006 afgeschaft en bestaande verplichtingen worden afgewikkeld. De schades hebben betrekking op de eerder aangegane verplichtingen.

Schade-uitkering Exportkredietverzekering (EKV)

Vanwege de huidige economische omstandigheden doen zich dit jaar meer schades voor dan oorspronkelijk geraamd. Hierdoor is de schade-raming naar boven bijgesteld.

Kasschuif complexiteitsreductie

Binnen het programma complexiteitsreductie van de Belastingdienst treedt vertraging op in 2009. Het gereserveerde bedrag is in de jaren hierna nodig om de doelstellingen op het gebied van de complexiteitsreductie te realiseren.

Diversen

Onder deze post vallen onder andere de uitvoeringskosten van fiscale wetsvoorstellen (o.a. Belastingplan 2009) en de extra middelen die nodig zijn vanwege de nationalisatie van Fortis/ABN Amro. Deze middelen zijn met name bestemd voor de inhuur van advies van specialisten.

Back-up faciliteit ING

De Staat heeft aan ING een illiquid assets back-up faciliteit verleend, waarmee de Staat gedeeltelijk de risico's afdekt van de Alt-A hypotheke-

portefeuille van ING. De Staat betaalt aan ING een management fee en een funding fee.

Depositogarantiestelsel

Deze mutatie betreft de uitgaven die voortkomen uit het feit dat de Nederlandse Staat de uitkeringen die hebben plaatsgevonden uit hoofde van het IJlandse depositogarantiestelsel voorfinanciert. Dit betreft de uitkering in 2009.

Verwerving 2e tranche Havenbedrijf Rotterdam (HBR)

Met het oog op de voor de financiering van de Tweede Maasvlakte benodigde vermogenspositie, is de Staat medeaandeelhouder van het Havenbedrijf Rotterdam geworden. Deze uitgave vormt de tweede tranche. De Staat verwerft hiermee in totaal 29,2% van het aandelenkapitaal in het Havenbedrijf Rotterdam.

Dividend Staatsdeelnemingen

Als gevolg van de huidige economische situatie is de raming voor dividendopbrengsten uit staatsdeelnemingen (o.a. Stichting Exploitatie Nederlandse Staatsloterij (SENS), Holland Casino) naar beneden bijgesteld. Het voor 2009 verwachte superdividend van Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) zal niet worden uitgekeerd.

Exportkredietverzekering (EKV)

De verwachting is dat een groot gedeelte van de door de huidige economische omstandigheden veroorzaakte schade dit jaar gerecupereerd zal worden. Daarom is de raming naar boven bijgesteld.

Overige programma ontvangsten

Deze meevaller wordt veroorzaakt door OZB-ontvangsten uit 2008 die dit jaar binnenkomen en meevallende opbrengsten bij de benzineveilingen.

Winstafdracht DNB

Rente-effecten op de kapitaalmarkt en op de geldmarkt hebben ervoor gezorgd dat de winstafdracht DNB lager is dan geraamd.

Kosten vervolging

De ontvangsten vanwege invordering nemen naar verwachting toe door onder andere een toename van het aantal belastingplichtigen.

Ramingsbijstelling agrarische gronden

De raming m.b.t. de verkoopopbrengsten van agrarische gronden wordt bijgesteld, omdat de opbrengsten die taakstellend voor 2010 zijn ingeboekt, dit jaar al worden gerealiseerd.

Back-up faciliteit ING

De Staat heeft aan ING een illiquid assets back-up faciliteit verleend, waarmee de Staat gedeeltelijk de risico's afdekt van de Alt-A hypotheekportefeuille van ING. De Staat ontvangt van ING voor 80% de stromen afkomstig uit de Alt-A portefeuille en een garantiefee.

Fonds Financiële Structuurversterking

Deze mutatie betreft de couponbetalingen als gevolg van de kapitaalinjecties in ING, Aegon en SNS Reaal.

Premieontvangsten garantieregeling bancaire leningen

Deze mutatie betreft de premieontvangsten van de verstrekte en geëffectueerde garanties uit hoofde van de garantieregeling bancaire leningen.

Defensie

X DEFENSIE: UITGAVEN

bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009 (excl. IS)	8 125,6	8 004,8	7 994,4	7 830,5	7 826,9
Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Bommelerwaard	46,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Budget staf DMO en CDC	19,4	0,0	0,0	0,0	0,0
Dekking Bommelerwaard	- 46,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Eindejaarsmarge 2008	- 33,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Inzet prijsbijstelling	- 54,8	0,0	0,0	0,0	0,0
Diversen	40,1	- 5,7	- 7,0	- 7,0	- 7,0
	- 28,3	- 5,7	- 7,0	- 7,0	- 7,0
Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Loonbijstelling 2009	175,4	173,3	173,1	170,6	169,8
Prijsbijstelling 2009	71,9	70,9	70,1	67,1	66,7
Diversen	- 6,7	0,6	0,5	0,5	0,4
Niet tot een ijklijn behorend					
Diversen	2,3	2,5	4,0	4,4	4,4
	242,9	247,3	247,7	242,6	241,3
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	214,7	241,5	240,6	235,5	234,2
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	8 340,3	8 246,2	8 235,1	8 066,0	8 061,1
Totaal Internationale samenwerking	397,8	344,2	299,7	219,7	219,7
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	8 738,0	8 590,4	8 534,7	8 285,7	8 280,8

X DEFENSIE: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009 (excl. IS)	530,1	513,7	506,0	318,9	270,7
Mee- en tegenvallers					
Rijksbegroting in enge zin					
Diversen	8,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	8,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	8,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	538,1	513,7	506,0	318,9	270,7
Totaal Internationale samenwerking	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	539,5	515,1	507,4	320,3	272,1

Bommelerwaard

Het betreft de afhandeling van de schadeclaims in het kader van het vliegongeval met een Apache helikopter in de Bommelerwaard in 2007.

Budget staf DMO en CDC

De Defensie Materieel Organisatie (DMO) en het Commando Diensten Centra (CDC) zijn op een groeiend aantal Defensie locaties hoofdgebruiker. Hierdoor worden budgetten voor bijvoorbeeld gestegen onderhoudskosten bij de DMO en CDC belegd.

Dekking Bommelerwaard

Het benodigde budget ter dekking van de uitgaven samenhangend met het vliegongeval in de Bommelerwaard wordt gevonden in de budgetten

voor personele exploitatie bij o.a. de krijgsmachtonderdelen, Defensie Materieel Organisatie en het Commando Diensten Centra.

Eindejaarsmarge 2008

In 2008 heeft Defensie zijn budget overschreden. Deze overschrijding wordt in 2009 gecompenseerd, en is taakstellend in de Defensie begroting opgenomen.

Inzet prijsbijstelling

Het betreft hier een herschikking van het saldo van de ramingsbijstellingen bij de defensieonderdelen ten laste van de beschikbare middelen voor prijsbijstelling.

Diversen

Het betreft hier een verzameling van verschillende mutaties in de budgetten. Het bestaat onder meer uit hogere uitgaven voor energie, exploitatie NAVO en defensiebrede informatie voorzieningssystemen.

Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer

XI VOLKSHUISVESTING, RUIMTELIJKE ORDENING EN MILIEUBEHEER: UITGAVEN

bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009 (excl. IS)	1 161,8	1 033,5	1 011,6	948,4	920,0
Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Afvalfonds	53,7	0,0	0,0	0,0	0,0
Apparaat WWI	- 5,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Communicatie en kennisontwikkeling	0,0	- 5,0	- 4,0	0,0	0,0
Eindejaarsmarge	- 14,4	0,0	0,0	0,0	0,0
Grootschalige basis kaart Nederland	7,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kasschuif basisregistraties	- 10,5	4,5	6,0	0,0	0,0
Motie Van Geel (gebiedsontwikkeling)	16,5	30,0	10,0	0,0	0,0
Roetfilters	- 11,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stimulering Lokale Klimaatinitiatieven	5,0	6,0	5,0	0,0	0,0
Uitvoering afvalstoffenbeleid	5,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Diversen	11,8	- 0,3	- 1,6	- 2,7	- 4,5
	58,0	35,2	15,4	- 2,7	- 4,5
Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Fes BIRK + saneringsregeling	15,9	25,9	0,0	0,0	0,0
Fes enveloppe luchtkwaliteit	19,8	19,8	0,0	0,0	0,0
Fes luchtkwaliteit	41,5	61,5	40,0	0,0	0,0
Fes nota ruimte	46,4	39,1	7,0	3,6	0,0
Fes sleutelprojecten	99,2	99,2	0,0	0,0	0,0
Loonbijstelling 2009	10,9	10,4	9,5	9,2	9,3
Overboeking apparaatskosten senternovem	14,5	0,8	0,0	0,0	0,0
Overboeking SLOK budgetten	- 13,1	- 11,8	- 6,6	0,0	0,0
Prijsbijstelling 2009	16,2	14,1	14,2	13,0	12,5
Diversen	22,0	18,7	1,6	0,4	4,4
	273,3	277,7	65,7	26,2	26,2
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	331,3	313,0	81,2	23,6	21,6
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	1 493,1	1 346,5	1 092,8	972,0	941,7
Totaal Internationale samenwerking	43,5	70,6	93,1	84,8	60,1
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	1 536,6	1 417,1	1 185,9	1 056,8	1 001,8

XI VOLKSHUISVESTING, RUIMTELIJKE ORDENING EN MILIEUBEHEER: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

bedragen in miljoenen

euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009(excl. IS)	255,7	123,8	117,0	65,7	38,8
Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Fes BIRK + saneringsregeling	15,9	25,9	0,0	0,0	0,0
Fes enveloppe luchtkwaliteit	19,8	19,8	0,0	0,0	0,0
Fes luchtkwaliteit	41,5	61,5	40,0	0,0	0,0
Fes nota ruimte	46,4	39,1	7,0	3,6	0,0
Fes sleutelprojecten	99,2	99,2	0,0	0,0	0,0
Diversen	15,0	13,6	-0,6	-1,9	0,0
	237,8	259,1	46,4	1,7	0,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	237,8	259,1	46,4	1,7	0,0
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	493,5	383,0	163,4	67,4	38,8
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	493,5	383,0	163,4	67,4	38,8

Afvalfonds

Het Afvalfonds zou in 2008 opgericht worden, maar is vertraagd. Als gevolg van aanvullende wensen van de Tweede Kamer over de scheiding van kunststofafval diende er opnieuw onderhandeld te worden met betrokken partijen. Vooruitlopend op de oprichting van het fonds zijn er al wel kosten gemaakt, die na goedkeuring door betrokken bedrijfsleven en gemeenten door VROM zijn vergoed, vooruitlopend op het Afvalfonds. Afgesproken is dat het resterende begrote bedrag beschikbaar blijft voor het Afvalfonds gezien de beoogde fondsstructuur waarin bedragen over de jaargrenzen meegenomen kunnen worden. Het resterende bedrag 2008 zal na oprichting in 2009 alsnog aan het Afvalfonds worden toegekend. Daarmee worden de afspraken uit het convenant met gemeenten en betrokken bedrijfsleven nagekomen, waarmee de voortgang op het afval-dossier is geborgd.

WWI-apparaat

Het Apparaatsbudget van WWI staat op de VROM begroting. Een deel van de overschrijding van de VROM begroting in 2008 betreft apparaat WWI. Deze overschrijding wordt door WWI gecompenseerd.

Communicatie en kennisontwikkeling

De ombuiging betreft nog niet juridisch verplicht budget voor communicatie en kennisontwikkeling. De ombuiging heeft tot gevolg dat voor deze kabinetsperiode minder budget beschikbaar is voor diverse communicatiedoelstellingen op het gebied van milieu.

Eindejaarsmarge

In 2008 heeft VROM de begroting overschreden. In 2009 wordt deze overschrijding gecompenseerd op de verschillende begrotingsartikelen.

Grootschalige Basiskaart Nederland

Uit de investeringsimpuls E-overheid is een bijdrage van 7,0 mln. aan de VROM-begroting toegekend ten behoeve van de totstandkoming Basisregistratie Grootschalige Topografie. In deze registratie is heel Nederland in kaart gebracht. Deze basisregistratie bevat de geometrische gegevens van objecten met beschrijvende kenmerken.

Kasschuif basisregistraties

Deze mutatie is het gevolg van een vertraging van de uitvoering van de

Grootschalige kaart Nederland en Basisregistratie Adressen en Gebouwen. Uitvoering vindt plaats in 2010 en 2011.

Motie van Geel (gebiedsontwikkeling)

Tijdens de Algemene Politieke Beschouwingen rondom behandeling van de ontwerp-begroting 2009 hebben de coalitiepartijen de motie Van Geel (Kamerstukken II, 2008–2009, 31 700 XI, nr. 10) ingediend. In de kabinetsreactie hierop is aangegeven dat 165 mln. voor ruimtelijk-economische projecten gereserveerd is. Via de VROM-begroting zal 56,5 mln. van de beschikbare middelen worden uitgekeerd aan de individuele gebiedsontwikkelingsprojecten. Voorbeelden zijn de integrale gebiedsontwikkeling oude Rijnzone en het corridor project Noordoostpolder.

Roetfilters

Verwacht wordt dat in 2009 minder beroep wordt gedaan op subsidies voor roetfilters door inzakkende autoverkopen. Daar komt bij dat de regeling voor halfopen roetfilters tijdelijk is gesloten vanwege tegenvallende testresultaten van deze categorie roetfilters.

Stimulering Lokale Klimaatinitiatieven

Vanwege de grote belangstelling en het belang van klimaatinitiatieven op lokaal niveau, die nationale doelen ondersteunen, is besloten om eenmalig extra budget beschikbaar te stellen voor de stimulering van lokale klimaatinitiatieven. Uit dit budget worden tevens de uitvoeringskosten gedekt.

Uitvoering afvalstoffenbeleid

Dit betreft een verhoging van het budget voor uitvoering van afvalbeleid.

FES BIRK + saneringsregeling

De in 2008 berekende kasverwachtingen voor verschillende projecten op grond van het Budget Investerings Ruimtelijke Kwaliteit (BIRK) zijn bijgesteld. In 2008 en 2009 zijn diverse projecten vertraagd, deels door latere realisatie van projecten en deels doordat de planvorming bij diverse projecten meer tijd kost dan verwacht. Deze budgetten worden op grond van nieuwe kasprognoses geboekt in 2009 en deels in 2010. Omdat de middelen na realisatie van de uitgaven van het FES worden ontvangen, wordt ook de ontvangstenraming aangepast.

FES enveloppe luchtkwaliteit

Medio 2008 is een nieuwe regeling Nationale Samenwerking Luchtkwaliteit (NSL) van kracht geworden. Als gevolg hiervan moest een gedegen toets aan criteria plaatsvinden wat heeft geleid tot vertraging in de uitvoering in 2008. De middelen worden nu opgevoerd voor 2009 en 2010. Omdat de middelen na realisatie van de uitgaven van het FES worden ontvangen, wordt ook de ontvangstenraming aangepast.

FES luchtkwaliteit

Het betreft vooral de laatste tranche van FES middelen die bestemd zijn voor mede-overheden, ter uitvoering van het NSL. Daarnaast sluit de verdeling van de middelen voor luchtwassers en duurzame mobiliteit niet aan bij het tempo waarin de aanvragen binnenkomen. De onderuitputting uit 2008 wordt opgeboekt in 2009 en 2010. Omdat de middelen na realisatie van de uitgaven van het FES worden ontvangen, wordt ook de ontvangstenraming aangepast.

FES nota ruimte

Het Kabinet heeft in 2007 subsidies toegekend aan de projecten Noorderlijke IJ-oever en Spoorzone Den Bosch. Verder heeft het besloten de projecten Nijmegen Waalfront en Maastricht Belverdere te subsidiëren.

Alle subsidies zijn toegekend in het kader van het Nota Ruimte budget. Omdat de middelen na realisatie van de uitgaven van het FES worden ontvangen, wordt ook de ontvangstenraming aangepast.

FES sleutelprojecten

De in 2008 berekende kasverwachtingen voor verschillende sleutelprojecten zijn bijgesteld. Dit geldt voor o.a. de Zuidas. Deze vertrapte budgetten worden opgeboekt in 2009 en 2010. Omdat de middelen na realisatie van de uitgaven van het FES worden ontvangen, wordt ook de ontvangstenraming aangepast.

Overboeking middelen voor Stimulering Lokale Klimaatinitiatieven (SLOK)

De middelen voor Stimulering Lokale Klimaatinitiatieven worden via een decentralisatie-uitkering vanuit het Gemeentefonds verstrekt aan individuele gemeenten. Via deze mutatie worden SLOK middelen toegevoegd aan het Gemeentefonds.

Apparaatskosten SenterNovem

Deze overboeking betreft de bijdrage van WWI in de jaarlijkse apparaatskosten van de uitvoeringsorganisatie SenterNovem, die voor VROM en WWI totaal in één keer worden toegekend.

Wonen, Wijken en Integratie

XVIII WONEN, WIJKEN EN INTEGRATIE: UITGAVEN	bedragen in miljoenen euro's				
	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009 (excl. IS)	4 881,8	3 578,8	3 370,8	3 191,2	3 170,8
Mee- en tegenvallers					
Rijksbegroting in enge zin					
Diversen	8,2	0,0	0,0	0,0	0,0
	8,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Actualisering kasraming investeringen rijkshuisvesting	- 31,0	15,0	15,0	1,0	0,0
Eindejaarsmarge	38,6	0,0	0,0	0,0	0,0
Eindejaarsmarge: besluit locatiegebonden subsidies	29,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Huurtoeslag	57,2	45,2	94,7	109,9	120,4
Inzet eindejaarsmarge t.b.v. overlopende verplichtingen	- 38,6	0,0	0,0	0,0	0,0
Diversen	21,5	16,6	10,7	8,3	0,3
	76,8	76,8	120,4	119,2	120,7
Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Overboeking aan Gemeentefonds	- 82,8	- 82,8	- 15,0	0,0	0,0
Diversen	- 13,9	31,3	37,7	30,9	30,1
Niet tot een ijklijn behorend					
Diversen	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
	- 96,6	- 51,4	22,8	31,0	30,2
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	- 11,7	25,5	143,2	150,2	150,9
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	4 870,1	3 604,2	3 513,9	3 341,5	3 321,7
Totaal Internationale samenwerking					
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	4 870,1	3 604,2	3 513,9	3 341,5	3 321,7

XVIII WONEN, WIJKEN EN INTEGRATIE: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009(excl. IS)	847,3	299,4	281,0	268,6	267,0
Mee- en tegenvallers					
Rijksbegroting in enge zin					
Huurtoeslag: ontvangsten	41,4	77,3	79,7	93,9	104,4
	41,4	77,3	79,7	93,9	104,4
Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Diversen	- 4,2	- 4,1	- 1,0	0,0	0,0
	- 4,2	- 4,1	- 1,0	0,0	0,0
Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Diversen	7,9	10,9	9,0	1,0	1,0
	7,9	10,9	9,0	1,0	1,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	45,1	84,1	87,7	94,9	105,4
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	892,4	383,5	368,7	363,5	372,4
Totaal Internationale samenwerking					
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	892,4	383,5	368,7	363,5	372,4

Actualisering kasraming investeringen rijkshuisvesting

De RGD past voor investeringsprojecten voor Paleizen, investeringen in gebouwen van de Hoge Colleges van Staat en Algemene Zaken en energiebesparing in rijkshuisvesting kasritmen aan omdat er vertraging is opgelopen bij de uitvoering van projecten.

Eindejaarsmarge

Gecorrigeerd voor tegenvallers bij de huurtoeslag is er in 2008 sprake van onderuitputting op de begroting voor WWI doordat verplichtingen niet tot uitgaven hebben geleid. Deze komen naar verwachting in 2009 wel tot betaling.

Eindejaarsmarge: Besluit Locatiegebonden Subsidies

Een groot deel van de uitgekeerde eindejaarsmarge wordt toegevoegd aan het budget Besluit Locatiegebonden Subsidies (BLS). Bij dit budget was in 2008 sprake van een vertraging bij de uitgaven als gevolg van een achterblijvende woningbouwproductie en realisatie op het gebied van particulier opdrachtgeverschap.

Huurtoeslag

De belangrijkste oorzaak van de stijging van de uitgaven voor de huurtoeslag is het verslechterde economische vooruitzicht.

Overboeking aan Gemeentefonds

Deze mutatie is een het saldo van twee overboekingen, namelijk ten behoeve van bewonersbudgetten en de wijkaanpak. Ter bevordering van de leefbaarheid in hun wijk en ter versterking van de sociale samenhang wordt voor de jaren 2008–2011 aan bewoners via een vouchersysteem een budget beschikbaar gesteld. De middelen voor wijkaanpak zijn bedoeld als medefinanciering van de wijkactieplannen in de 40 aandachtswijken.

Huurtoeslag: ontvangsten

Op basis van gegevens van de belastingdienst kan worden uitgegaan van een stijging van de terugvorderingen als gevolg van definitieve toekenningen van huurtoeslagen.

Inzet eindejaarmarge t.b.v. overlopende verplichting

De eindejaarsmarge van WWI is ingezet ten behoeve van aangegane verplichtingen die naar verwachting in 2009 tot betaling zullen komen. Het grootste deel gaat naar Locatiegebonden Subsidies.

Verkeer en Waterstaat**XII VERKEER EN WATERSTAAT: UITGAVEN**

bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009 (excl. IS)	8 774,7	9 163,4	8 592,3	8 816,8	8 645,1
Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
f12 miljard programma	- 200,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Beroep op de eindejaarsmarge	25,5	0,0	0,0	0,0	0,0
Geluidsisolatie Schiphol (GIS)	- 19,6	8,6	5,1	21,6	0,0
Inpassen GIS	20,6	- 8,6	- 5,1	- 6,6	- 0,3
Motie Van Geel	6,5	15,0	33,0	0,0	0,0
Stimuleringspakket: Infrastructuur en (woning)bouw	230,0	313,0			- 105,0
Diversen	- 4,0	- 4,3	- 5,2	- 5,2	- 4,9
	59,0	323,7	- 28,2	9,8	- 110,2
Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Loonbijstelling hoofdstuk XII	48,1	49,4	46,4	45,9	46,0
Loonbijstelling Infracfonds	33,9	33,7	34,5	36,2	37,7
Prijsbijstelling Infracfonds	137,6	149,0	135,4	135,6	133,9
Diversen	54,2	33,7	22,7	22,4	15,4
	273,8	265,8	239,0	240,1	233,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	332,8	589,5	266,9	249,8	122,8
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	9 107,5	9 752,9	8 859,2	9 066,5	8 767,9
Totaal Internationale samenwerking	19,3	17,5	14,3	14,3	14,3
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	9 126,8	9 770,4	8 873,5	9 080,9	8 782,2

XII VERKEER EN WATERSTAAT: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009(excl. IS)	90,4	54,8	55,8	58,4	59,2
Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Diversen	1,1	0,0	0,0	0,0	0,0
	1,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Diversen	25,9	6,5	0,0	0,0	0,0
	25,9	6,5	0,0	0,0	0,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	27,0	6,5	0,0	0,0	0,0
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	117,4	61,3	55,8	58,4	59,2
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	117,4	61,3	55,8	58,4	59,2

f12 miljard programma

Een uitgave van € 200 mln. ten behoeve van het basispakket Beheer en Onderhoud Hoofdwegennet die voorzien was voor 2009, is al in 2008 voldaan bij Najaarsnota.

Beroep op de eindejaarsmarge

Via de eindejaarsmarge kan een gedeelte van de onderuitputting 2008 doorgeschoven worden naar het jaar 2009.

(Inpassen) Geluidsisolatie Schiphol (GIS)

Om geluidshinder te beperken worden woningen rond Schiphol geïsoleerd via het Geluidsisolatie Schiphol-programma (GIS). Er is vertraging opgetreden bij het ontwerp van geluidwerende voorzieningen door mislukte aanbestedingen. Daarnaast hebben ingenieurbureaus moeite om de werkzaamheden kwalitatief goed uit te voeren binnen de contractueel overeengekomen tijd. Een deel van de middelen voor GIS zullen daardoor niet tot betaling komen in 2009 en worden doorgeschoven naar de jaren 2010–2012. Deze kasschuif wordt binnen de begroting van VenW ingepast (zie mutatie 'inpassing GIS'). Hier bovenop wordt een bedrag van circa 15 mln. toegevoegd aan de begroting van VenW in het jaar 2012. Dit zijn overgebleven middelen voor het programma GIS uit 2008.

Motie Van Geel

De motie Van Geel (31 700, nr. 10) maakt onderdeel uit van het stimuleringspakket uit het Aanvullend Beleidsakkoord. In de periode 2009–2011 worden deze middelen toegevoegd aan de begroting van VenW. Voor het project Buitenring Parkstad wordt in 2009 en 2010 in totaal 15 mln toegevoegd aan de voeding van de Brede Doeluitkering (BDU). Voor de projecten N18 bij Varseveld (18 mln), N57 Middelburg Oosterscheldedeking (15 mln) en Nieuw Sleutelprojecten Utrecht (3,5 mln) worden in de jaren 2009–2011 middelen toegevoegd aan de voeding van het Infrastructuurfonds. Ten slotte worden er middelen ingezet voor Kwartiermaken Commissie Veerman (3 mln)

Stimuleringspakket: Infrastructuur en (woning)bouw

Zoals blijkt uit het Aanvullend Beleidsakkoord heeft het kabinet voor de korte termijn (2009 en 2010) besloten tot gerichte stimulering van onder andere infrastructuur en (woning)bouw. De stimuleringsmaatregelen voor Verkeer en Waterstaat betreffen uitgaven voor het Deltaprogramma (w.o. zandsuppleties), versnelde renovatie van bruggen en wegen, en uitgaven voor vaarwegen, sluizen en binnenhavens.

Diversen (technische mutaties)

Het grootste gedeelte van deze diversenpost is de prijsbijstelling voor de begroting van Verkeer en Waterstaat van jaarlijks 25 mln.

Economische Zaken

XIII ECONOMISCHE ZAKEN: UITGAVEN

bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009 (excl. IS)	2 599,0	2 605,7	2 533,8	2 524,5	2 493,2
Mee- en tegenvallers					
Rijksbegroting in enge zin					
Diversen	19,8	- 11,6	- 4,9	0,3	0,0
	19,8	- 11,6	- 4,9	0,3	0,0
Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Gebiedsgerichte regionale ondersteuning	- 27,1	- 7,6	0,0	0,0	0,0
Temporisatie SDE	- 131,0	- 85,0	- 69,0	- 43,0	- 35,0
Motie van Geel	27,0				
Diversen	49,5	5,0	5,3	- 1,1	0,2
	- 81,6	- 87,6	- 63,7	- 44,1	- 34,8
Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Tijdelijke Groeifaciliteit voor grote projecten	26,0	56,0	41,0	41,0	37,0
Diversen	91,2	87,7	42,6	42,4	37,5
Niet tot een ijklijn behorend					
Diversen	0,0	0,0	0,1	0,2	0,3
	117,2	143,7	83,7	83,6	74,8
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	55,4	44,5	15,0	39,8	40,0
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	2 654,4	2 650,2	2 548,8	2 564,3	2 533,1
Totaal Internationale samenwerking	195,7	181,8	171,6	161,3	144,7
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	2 850,1	2 832,0	2 720,3	2 725,5	2 677,8

XIII ECONOMISCHE ZAKEN: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009 (excl. IS)	12 213,0	10 499,6	7 695,6	6 362,2	6 417,9
Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
NMa boeteraming	- 29,3	- 9,2	0,0	0,0	0,0
Terugontvangsten IPR-decentraal Noorden	16,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Terugontvangsten Novem BV	23,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Diversen	2,0	- 3,4	- 3,4	- 3,4	- 3,4
	11,7	- 12,6	- 3,4	- 3,4	- 3,4
Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Tijdelijke Groeifaciliteit voor grote projecten	26,0	56,0	41,0	41,0	37,0
Diversen	58,4	49,0	3,5	0,0	0,0
Niet tot een ijklijn behorend					
Aanpassing afdracht fes	- 112,1	- 694,9	- 551,3	177,9	74,0
Aardgasbaten	- 3 600,0	- 6 050,0	- 3 600,0	- 2 550,0	- 2 500,0
Diversen	7,7	8,3	8,3	8,3	8,3
	- 3 620,0	- 6 631,6	- 4 098,5	- 2 322,8	- 2 380,7
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	- 3 608,4	- 6 644,1	- 4 101,8	- 2 326,2	- 2 384,1
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	8 604,7	3 855,5	3 593,7	4 036,0	4 033,9
Totaal Internationale samenwerking	11,8	11,8	11,8	11,8	1,8
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	8 616,5	3 867,3	3 605,6	4 047,8	4 035,7

Diversen

Deze post bestaat uit aanpassingen van kasramingen. Jaarlijks wordt

beoordeeld of de kasramingen op aangegane, nog openstaande verplichtingen juist zijn. Dit kan leiden tot gewijzigde kasramingen voor diverse instrumenten en regelingen.

Gebiedsgerichte regionale ondersteuning

Voor «Kompas van het Noorden» geldt dat dit programma t/m 2006 heeft gelopen en dat de uitfinanciering van de aangegane verplichtingen t/m ca. 2011 zouden lopen. Omdat het hier nog slechts om het uitfinancieren van oude verplichtingen ging, zijn de resterende verplichtingen in 2008 in één keer uitbetaald, om op die manier versneld het aantal specifieke uitkeringen terug te brengen en de bestuurlijke lasten terug te dringen. Door deze versnelling in de uitfinanciering in 2008, vallen de geraamde kasmiddelen in 2009 en 2010 vrij.

Temporisatie SDE

Bij de subsidieregeling Stimulering Duurzame Energieproductie (SDE) worden de verplichtingen (met name voor «wind op land» en «wind op zee») later aangegaan dan eerder geraamd. Dit leidt tot lagere uitgaven in de eerste jaren en hogere uitgaven in latere jaren.

Motie van Geel

Tijdens de Algemene Politieke Beschouwingen rondom behandeling van de ontwerpbegroting 2009 is de motie Van Geel (Kamerstuk II, 31 700 XI, nr. 10) ingediend. In de kabinetsreactie hierop is aangegeven dat 165 mln. voor ruimtelijk-economische projecten gereserveerd wordt. Vervolgens is de motie Van Heugten (Kamerstuk II, 31 200 XVIII, nr. 19) ingediend als nadere invulling van de motie Van Geel. Via de EZ-begroting zal 27 mln. worden uitgekeerd aan projecten in het kader van herstructurering van bedrijventerreinen.

Diversen

Deze diversenpost bestaat uit voornamelijk uit de correctie van het amendement Ten Hoopen c.s. (31 200 XIII, nr. 36), de middelen t.b.v. de vernieuwing Rijksdienst, het verhogen van de COVA-heffing en de toevoeging van de Eindejaarsmarge 2008.

Met het amendement Ten Hoopen is 12 mln. vrijgemaakt voor criminaliteitspreventie in het kleinbedrijf. Daarnaast heeft de minister van EZ 12 mln. extra vrijgemaakt. Omdat het kasritme van de uitgaven echter niet in overeenstemming was met het amendement, wordt bij 1ste suppletoire begroting de spreiding van de uitgaven van 2009 tot en met 2012 teruggedraaid en geconcentreerd in 2009.

De begroting van het ministerie van Economische Zaken wordt verhoogd in het kader van de eerste fase investeringsenvelop «Vernieuwing Rijksdienst». Deze middelen worden ingezet ten behoeve van het programma «Slim Geregeld, Goed Verbonden», waarmee een bijdrage wordt geleverd aan de verlaging van de regeldruk voor bedrijven en de hiermee samenhangende verbetering van de uitvoering door de overheid.

Voor het (verplicht) aanhouden van noodvoorraden van aardolieproducten worden de exploitatiekosten van de Stichting Centraal Orgaan Voorraadvorming Aardolieproducten (COVA) gefinancierd uit voorraadheffing op de aardolieproducten. Het tarief voor deze voorraadheffing wordt per 1 juli 2009 verhoogd. Dit betekent zowel een stijging aan de ontvangsten als aan de uitgavenkant van de EZ-begroting.

De onderuitputting 2008 op de EZ-begroting bedroeg 8,1 mln. Bij 1ste suppletoire wordt dit bedrag conform de eindejaarssystematiek weer aan de EZ-begroting van 2009 toegevoegd.

Tijdelijke Groeifaciliteit voor grote projecten

Voor het op gang houden van de kredietverlening aan bedrijven is de groeifinancieringsfaciliteit verruimd met in totaal 1,5 mld. waarvan 1 mld. in 2009, voor borgstelling op kredieten met een maximale omvang van 50 mln. De mutatie betreft het inboeken van de raming voor verwachte schades. Ter dekking van de schades worden kostendekkende premies in rekening gebracht.

Diversen

Als onderdeel van het «Aanvullend Beleidsakkoord» worden de FES middelen die in 2008 niet tot besteding zijn gekomen aan de EZ-begroting toegevoegd. Daarnaast worden de loon- en prijsbijstelling 2009 bij 1ste suppletoire aan de EZ-begroting toegevoegd.

NMa boeteraming

Voor het ramen van boeteontvangsten wordt een nieuwe manier van ramen geïntroduceerd. Voorheen werd de stand eind vorig jaar van opgelegde boetes opgenomen in de raming voor de komende jaren. Nu worden de *te verwachten* in plaats van *opgelegde* boetes meegenomen in de raming. Op basis van deze nieuwe manier van ramen wordt de raming neerwaarts bijgesteld.

Terugontvangsten IPR-decentraal Noorden

In 2009 zal 16 mln. aan middelen worden terugontvangen van het Noorden in verband met de eindafrekening van het programma IPR-decentraal (InvesteringsPremieRegeling Noord-Nederland).

Terugontvangsten Novem BV

Dit betreft vorderingen op Novem BV ten behoeve van energiebesparingsprojecten die EZ dit jaar verwacht terug te ontvangen.

Tijdelijke Groeifaciliteit voor grote projecten

Voor het op gang houden van de kredietverlening aan bedrijven is de groeifinancieringsfaciliteit verruimd met in totaal 1,5 mld. waarvan 1 mld. in 2009, voor borgstelling op kredieten met een maximale omvang van 50 mln. Ter dekking van de schades worden kostendekkende premies in rekening gebracht.

Diversen

De diversenpost bestaat met name uit het doorschuiven van FES-middelen uit 2008 naar 2009 en 2010.

Aanpassing afdracht FES

Het kasritme en de omvang van de uitgavenraming binnen het FES zijn leidend voor de voeding van het fonds. Deze mutatie betreft de aanpassing van de voeding van het FES die nodig is om het bij Voorjaarsnota aangepaste kasritme van de FES-uitgaven te dekken.

Aardgasbaten

Deze neerwaartse bijstelling wordt voornamelijk veroorzaakt door een sterk gedaalde olieprijs ten opzichte van de ramingen. Behalve een lagere olieprijs is ook de euro/dollar koers gewijzigd vergeleken met vorige ramingen en is het productievolume neerwaarts bijgesteld.

Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

XIV LANDBOUW, NATUUR EN VOEDSELKwaliteit: UITGAVEN

bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009(excl. IS)	2 447,7	2 374,1	2 191,7	2 158,5	2 135,3
Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
3e en 4e nitraat actie programma mest	2,5	6,3	9,7	6,2	0,0
Motie Van Geel (Greenports)	9,0	11,0	7,0	4,5	0,0
Specifieke invulling	-2,5	-15,7	-23,5	-20,0	-18,3
Stimuleringspakket: Duurzame agrarische sector	30,0	20,0	0,0	0,0	0,0
Vernieuwing rijksdienst	16,8	9,0	0,0	0,0	0,0
Diversen	0,6	-1,8	-2,3	-2,3	-2,3
	56,4	28,8	-9,1	-16,1	-16,1
Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Correctie ILG en btw-compensatiefonds	15,5	15,3	13,3	13,6	27,7
ILG kasschuif	-100,0	-100,0	200,0	0,0	0,0
ILG synergiegelden	12,9	17,2	17,9	16,1	12,6
Loonbijstelling tranche 2009	55,8	54,2	53,0	52,8	52,6
Prijsbijstelling tranche 2009	18,4	18,0	15,3	14,8	14,4
Diversen	14,9	10,6	4,8	3,6	8,6
	17,5	15,3	304,3	100,9	115,9
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	73,9	44,1	295,1	84,8	99,8
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	2 521,6	2 418,2	2 486,8	2 243,3	2 235,1
Totaal Internationale samenwerking	29,3	29,2	29,1	28,1	28,1
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	2 550,9	2 447,4	2 515,9	2 271,4	2 263,2

XIV LANDBOUW, NATUUR EN VOEDSELKwaliteit: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009(excl. IS)	608,0	623,9	610,6	584,3	580,3
Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
ILG synergiegelden	12,9	17,2	17,9	16,1	12,6
Diversen	12,8	7,0	0,5	0,4	0,4
Niet tot een ijklijn behorend					
Lagere landbouwheffingen	-118,7	-127,1	-135,7	-144,5	-144,5
	-93,0	-102,9	-117,3	-128,0	-131,5
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	-93,1	-103,0	-117,3	-128,0	-131,5
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	515,0	520,9	493,2	456,3	448,8
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	515,0	520,9	493,2	456,3	448,8

3e en 4e Nitraat actie programma mest

Het actieprogramma Nitraatrichtlijn bevat de hoofdlijnen van het mestbeleid bedoeld om de doelen van de Europese nitraatrichtlijn te realiseren. In 2009 voert LNV diverse onderzoeks- en monitoringsactiviteiten uit om te voldoen aan de voorwaarden die de Europese Commissie aan de derogatieverlening heeft gesteld. De kosten hebben betrekking op vier urgente onderwerpen, namelijk luchtkwaliteit/fijn stof, toetsdiepte nitraat, mestverwerking en monitoring stroomgebieden.

Motie Van Geel (Greenports)

Dit betreft de middelen voor de uitvoering van de motie Van Geel c.s. (APB) (TK 2008/2009, 31 700, nr. 10) voor de versterking van de ruimtelijke economie. Hiermee wordt ook recht gedaan aan de nadere toedeling zoals verzocht in de motie Koopmans en Koppejan (Begrotingsbehandeling VenW) (TK 2008/2009, 31 700 XII, nr. 22). Aan de LNV-begroting worden middelen overgeheveld ten behoeve van de Greenports. Dit zijn integrale ruimtelijke glastuinbouwprojecten met name in de zuidvleugel van de Randstad, waarmee een impuls wordt gegeven aan een duurzame, vitale en gevarieerde inrichting.

Specifieke invulling

Voor de uitgaven 3e en 4e Nitraat actie programma mest, arbeidsvoorwaardenruimte en de LNV bijdrage aan de rijksbrede problematiek zal LNV budgettaire dekking bieden. In afwachting van specifieke invulling bij Ontwerpbegroting 2010 is de dekking van deze problematiek vooralsnog verwerkt op het artikel «Nominaal en onvoorzien».

Stimuleringspakket: Duurzame agrarische sector

In het aanvullend beleidsakkoord zijn ter stimulering van de economie middelen voor verduurzaming van de agrarische sector opgenomen. Hiermee wordt de ontwikkeling van en investering in duurzame stallen versneld en de investeringsregeling luchtwassers voor de veehouderij opgehoogd. Daarnaast wordt geïnvesteerd in Biobased economy en Agrologistiek. Tot slot zal er geïnvesteerd worden in het opruimen van verspreid liggend glas.

Vernieuwing Rijksdienst

Vanuit de 1e tranche ICT-middelen in het kader van het programma Vernieuwing Rijksdienst is circa 22 mln. voor 2009 en 2010 beschikbaar gesteld voor het LNV-programma «digitale dienstverlening», waarmee wordt geïnvesteerd in de infrastructuur en services voor communicatie met bedrijven (agrosector) en burgers via het internet. Met dit programma wordt een bijdrage geleverd aan de krimpdoelstelling van LNV en krijgt het terugdringen van de «beleefde last» bij bedrijven en burgers een forse impuls. Tevens wordt de tranche 2009 van de middelen voor Sociaal flankerend Beleid ad circa 4 mln. aan de LNV-begroting toegevoegd.

BTW-Compensatiefonds

Bij de voorjaarsnota 2007 is 113 mln. van de LNV-begroting overgeheveld naar het BTW-compensatiefonds. Dit betrof 3,7% van het totale Investeringsbudget Landelijk Gebied voor de periode 2007 t/m 2013. Hierop vindt thans een meerjarige correctie plaats voor het deel dat door de provincies niet declarabel is bij het BTW-compensatiefonds.

ILG kasschuif

Het Kabinet heeft in het Aanvullend Beleidsakkoord besloten een kasschuif uit te voeren voor het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) op de onderdelen Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en Recreatie om de Stad (RodS). Het ILG wordt zowel in 2009 als 2010 met 100 mln. per jaar verlaagd en in 2011 verhoogd met 200 mln. Deze is vooralsnog verwerkt op Inrichting EHS. Bij begroting 2010 zal toedeling van deze kasschuif over de relevante begrotingsartikelen volgen.

ILG synergiegelden

In 2008 zijn conform de Investeringsbudget Landelijk Gebied-systematiek en bestuursovereenkomsten verplichtingen aangegaan richting provincies om opdrachten uit de Kaderrichtlijn Water en andere opgaven voor het verbeteren van de waterkwaliteit te realiseren (o.a. inrichting van natuurvriendelijke oevers, aanleg van ecologische verbindingszones en

projecten op het gebied van beekherstel). Met deze mutatie wordt de meerjarige doorwerking verwerkt.

Lagere landbouwheffingen

Als gevolg van de inzakkende wereldhandel en de realisatie over 2008 is worden de ontvangsten invoerrechten op landbouwproducten naar beneden bijgesteld.

Sociale Zekerheid

XV SOCIALE ZAKEN EN WERKGELEGENHEID: UITGAVEN

bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009 (excl. IS)	25 182,0	25 806,6	26 270,8	27 320,5	28 180,6
Mee- en tegenvallers					
Sociale zekerheid					
Wajong prijs	21,5	22,9	24,4	25,8	27,1
Wajong volume	- 18,8	- 18,8	- 18,8	- 18,8	- 18,8
Diversen	6,9	8,8	18,6	19,3	18,1
	9,6	12,9	24,2	26,3	26,4
Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Diversen	5,6	- 0,6	- 1,3	- 1,1	- 1,1
Sociale zekerheid					
Inzet loon-en prijscompensatie	- 48,3	- 45,1	41,9	- 42,7	- 42,7
Eindejaarsmarge	111,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Eindejaarsmarge (ingezet ter dekking)	- 78,6	0,0	0,0	0,0	0,0
Overboeking naar WW uitvoeringskosten	- 16,7	0,0	0,0	0,0	0,0
Vrijval risicovoorziening europees sociaal fonds 3	- 47,5	- 95,0	0,0	0,0	0,0
Diversen	- 11,6	35,9	7,4	- 13,5	- 3,4
	- 86,1	- 104,8	- 35,8	- 57,3	- 47,2
Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Diversen	16,0	10,9	9,9	10,1	10,1
Sociale zekerheid					
Bu-dossier tegemoetkoming (>35% en +125 netto)	35,6	38,0	40,3	42,6	44,8
Conjunctuureffecten bijstand	17,3	594,2	1 044,5	1 264,1	1 263,3
Conjunctuureffecten toeslagenwet	0,0	35,1	35,2	34,3	34,5
Correctie overloop WW-doorstroom	32,4	143,3	144,1	390,2	390,2
Doorwerking uitvoeringcijfers 2008 op WWB	0,0	0,0	0,0	- 35,6	- 35,6
Loonbijstelling 2009	127,9	131,4	127,6	126,5	126,1
Diversen	- 4,0	16,0	23,7	20,1	8,5
Niet tot een ijklijn behorend					
BU-dossier tegemoetkoming (>35% en +125 netto)	118,3	114,5	110,9	107,3	104,4
Ophoging AOW-tegemoetkoming tbv koopkracht	81,9	83,9	86,8	90,4	93,6
Raming CEP	1 218,7	155,6	- 74,9	- 189,3	220,4
Diversen	8,8	8,8	8,8	8,8	8,8
	1 652,9	1 331,7	1 556,9	1 869,5	1 828,3
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	1 576,3	1 239,8	1 545,2	1 838,7	1 807,4
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	26 758,3	27 046,4	27 816,0	29 159,1	29 988,0
Totaal Internationale samenwerking	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	26 759,0	27 047,2	27 816,7	29 159,9	29 988,8

XV SOCIALE ZAKEN EN WERKGELEGENHEID: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009 (excl. IS)	776,9	1 130,8	1 081,9	1 046,4	1 022,3
Mee- en tegenvallers					
Sociale zekerheid					
Regulier ramingsmoment Wsw incl volume	- 38,1	30,1	- 19,3	- 3,7	4,2
Restituties werk-deel	45,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	6,9	- 30,1	- 19,3	- 3,7	4,2
Technische mutaties					
Sociale zekerheid					
Diversen	0,6	0,2	0,0	0,0	0,0
	0,6	0,2	0,0	0,0	0,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	7,5	- 30,0	- 19,3	- 3,7	4,2
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	784,4	1 100,8	1 062,6	1 042,7	1 026,5
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	784,4	1 100,8	1 062,6	1 042,7	1 026,5

Wajong prijs

De gemiddelde uitkeringshoogte is toegenomen. Dit betreft geen feitelijke uitkeringsverhoging, maar is het gevolg van een administratieve correctie wegens de bijdrage voor de Zorgverzekeringswet (Zvw) bij Wajongers in de Wet Sociale Werkvoorziening (Wsw).

Wajong volume

In 2008 kwam de stijging van de Wajonginstroom bij realisatie beperkt lager uit dan de sterke stijging die was geraamd. Voor 2009 zal dit naar verwachting leiden tot een licht neerwaartse bijstelling van de groei van het aantal Wajong uitkeringen.

Inzet loon- en prijscompensatie

Een deel van de loon- en prijscompensatie wordt ingezet om het budgettaire beeld sluitend te maken.

Eindejaarsmarge

SZW heeft 114 mln. ontvangen aan overgehevelde middelen van 2008 naar 2009 (eindejaarsmarge). Een deel daarvan (35 mln.) wordt ingezet voor overlopende verplichtingen.

Eindejaarsmarge (ingezet ter dekking)

Dit deel van de eindejaarsmarge is ingezet ter dekking van de uitvoerings-tegenvallers op de SZW-begroting. De rest van de eindejaarsmarge is ingezet voor verschillende overlopende verplichtingen.

Overboeking naar WW uitvoeringskosten

Er vindt een overboeking plaats vanaf hoofdstuk 15 (onderdeel CWI) naar de WW uitvoeringskosten (UWV) in het kader van transformatiekosten samenhangend met de fusie van het CWI en UWV.

Vrijval risicovoorziening Europees Sociaal Fonds 3

De risicovoorziening is getroffen als gevolg van de loketsluiting in 2005 en de daaruit voortvloeiende uitspraak in hoger beroep over het moment van loketsluiting. Afwikkeling van het programma ESF-3 loopt op z'n eind. De verwachting is dat er minder beroep meer zal worden gedaan op het restant van de risicovoorziening.

BU-dossier tegemoetkoming (< 35% en + 125 netto)

Bij de omzetting van de buitengewone uitgavenregeling (BU-regeling) in de wet tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten was er extra aandacht voor de koopkracht van de kwetsbare groepen. In oktober 2008 zijn er daarom extra maatregelen voorgesteld. Het arbeidsongeschiktheidsforfait wordt verhoogd met € 125 en de doelgroep die gebruik mag maken van het arbeidsongeschiktheidsforfait wordt verruimd.

Conjunctuureffecten bijstand

Als gevolg van de hogere werkloosheidscijfers neemt het beroep op bijstand toe. In het bestuursakkoord met de gemeente is afgesproken dat t/m 2011 gemeenten binnen een bandbreedte van 12 500 extra bijstandsgerechtigden zelf verantwoordelijk zijn voor de dekking van de extra uitgaven. Voor zover het aantal bijstandsgerechtigden boven deze bandbreedte komt compenseert het Rijk t/m 2011 het deel wat er boven zit. Vanaf 2012 compenseert het Rijk de extra uitgaven volledig. Het niet dalen van de cijfers voor de bijstand wordt veroorzaakt doordat in de meerjarenraming geen rekening wordt gehouden met een afloop van de werkloze beroepsbevolking.

Conjunctuureffecten toeslagenwet

Als gevolg van de hogere werkloosheidscijfers neemt het beroep op de toeslagenwet toe.

Correctie overloop WW-doorstroom

Jaarlijks wordt de doorstroom van de WW naar de WWB bijgesteld, als gevolg van nieuwe werkloosheidscijfers. Toen de WW-duur werd gekort, is ook een raming gemaakt van het effect daarvan op de bijstand. Dat is destijds gedaan op basis van lagere werkloosheidscijfers. Daar dient nu voor gecorrigeerd te worden. De verhoging vanaf 2012 wordt veroorzaakt door een bestuursafpraak met gemeenten waarmee is vastgelegd dat t/m 2011 gemeenten deels bijdragen in de extra uitgaven.

Doorwerking uitvoeringscijfers 2008 op WWB

Op basis van uitvoeringscijfers over 2008 wordt het WWB-budget aangepast. Op grond van de afspraak over meerjarige budgetten tot en met 2011, leidt dit tot aanpassingen in 2012 en verder.

Ophoging AOW-tegemoetkoming t.b.v. koopkracht

De rijksbijdrage aan het AOW-fonds wordt opgehoogd in verband met de verhoging tegemoetkoming AOW. De extra verhoging van de AOW-tegemoetkoming is mede bedoeld als compensatie voor de beperking van de belastingaftrek voor hoge ziektekosten.

Raming CEP

De rijksbijdrage voor het AOW-fonds wordt bepaald door het geraamde exploitatietekort (exclusief rijksbijdrage) en het vermogensoverschot op 1 januari van het jaar. Het CPB heeft de premie-inkomsten AOW in het CEP ten opzicht van de MEV fors verlaagd. Dit leidt tot een hogere exploitatietekort en een hogere benodigde rijksbijdrage.

Regulier ramingsmoment incl. volume

Bij de wet sociale werkvoorziening (Wsw) is sprake van anticumulatiebaten (acb). Dit houdt in dat op het moment dat een Wajonger of WAO/WIA-er in de Wsw gaat werken de uitkering die de uitkeringsgerechtigde ontvangt kan worden teruggevorderd, aangezien vanaf dat moment de inkomsten via de Wsw worden ontvangen. De reguliere ramingsmomenten van de acb zijn uitgebreid met een meerjarig volume-effect. In het oude model zat dit (onterecht) niet opgenomen en werden standen rechtlijnig doorgetrokken naar latere jaren. Nu wordt de (meerjarige)

volume ontwikkeling van de betreffende uitkering meegenomen in de raming.

Restituties Werk-deel

In 2008 hebben gemeenten niet alle middelen voor het Werk-deel van de WWB aangewend. In principe mogen gemeenten de overschotten tot een bepaalde grens meenemen naar het volgende jaar. De totale onderuitputting was echter groter dan het bedrag dat gemeenten mochten meenemen. Dat deel (ad € 45 mln.) wordt teruggevorderd in 2009.

Volksgezondheid, Welzijn en Sport

XVI VOLKSGEZONDHEID, WELZIJN EN SPORT: UITGAVEN

bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009 (excl. IS)	14 569,5	15 538,9	15 946,3	16 326,0	16 852,2
Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Dekken subsidietaakstellingen	4,2	21,4	25,5	25,5	25,5
Inhouden bevoorschotting RIVM	- 35,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Inhouden bevoorschotting ZonMW	- 30,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Meerkosten indicatiestelling pakketmaatregelen	21,4	0,0	0,0	0,0	0,0
Ramingsbijstelling volume oorlogsgetroffenen	- 5,8	- 9,5	- 13,4	- 16,0	- 19,1
Uitvoeringstegenvallei tegemoetkoming buitengewone uitgaven (TBU)	80,0	50,0	0,0	0,0	0,0
Diversen	62,4	23,2	12,4	20,7	10,3
Zorg					
Diversen	6,8	- 10,0	- 10,0	- 10,0	- 10,0
	104,0	75,1	14,5	20,2	6,7
Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Loonbijstelling	71,4	70,8	69,2	66,3	65,4
Diversen	91,4	50,9	37,8	30,8	31,7
Zorg					
Wtcg: bijstelling forfaits chronisch zieken/gehandicapten n.a.v. NvW	0,0	129,5	132,4	134,3	136,4
Diversen	14,0	32,2	32,7	32,9	33,2
Niet tot een ijklijn behorend					
Bijstelling BIKK nav CEP	- 21,5	- 38,4	- 113,2	- 248,6	- 298,0
Bijstelling zorgtoeslag nav CEP	149,4	337,6	234,2	117,6	- 13,3
Wtcg: bijstelling zorgtoeslag n.a.v. NvW	100,0	102,0	104,0	106,1	108,2
Diversen	13,1	0,6	0,6	0,6	0,6
	417,8	685,2	497,7	240,0	64,2
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	521,9	760,2	512,2	260,2	70,9
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	15 091,4	16 299,0	16 458,5	16 586,2	16 923,1
Totaal Internationale samenwerking	15,6	10,9	8,4	6,9	6,9
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	15 107,0	16 310,0	16 466,9	16 593,2	16 930,1

XVI VOLKSGEZONDHEID, WELZIJN EN SPORT: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009 (excl. IS)	59,1	66,0	47,4	27,4	27,4
Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Diversen	35,4	37,8	31,7	16,6	13,9
	35,4	37,8	31,7	16,6	13,9
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	35,4	37,8	31,7	16,6	13,9
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	94,6	103,8	79,1	44,0	41,3
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	94,6	103,8	79,1	44,0	41,3

Dekking subsidietaakstellingen

Op de begroting van VWS stond nog een subsidietaakstelling. Deze was afkomstig uit de begroting 2008, en is in 2009 opgehoogd als gevolg van de motie-Van Geel en als dekking voor het besparingsverlies als gevolg van het schrappen van de vermogensinkomensbijtelling in de AWBZ. Dit betreft de invulling van deze taakstelling.

Inhouden bevoorschotting RIVM

Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) beschikt op dit moment over meer liquide middelen dan voor de werkzaamheden noodzakelijk is. VWS zal daarom in 2009 een bedrag van 35 mln. minder bevoorschotten.

Inhouden bevoorschotting ZonMW

ZonMW, de Nederlandse organisatie voor gezondheidsonderzoek en zorginnovatie, beschikt op dit moment over meer liquide middelen beschikt dan voor hun werkzaamheden noodzakelijk is. VWS zal daarom in 2009 een bedrag van 30 mln. minder bevoorschotten.

Meerkosten indicatiestelling pakketmaatregelen

Als gevolg van de vorig jaar genomen maatregelen in de AWBZ zijn meer herindicaties nodig.

Ramingsbijstelling volume oorlogsgetroffenen

Als gevolg van een dalend aantal uitkeringsontvangers worden de geraamde uitgaven aan de uitkeringen voor oorlogsgetroffenen naar beneden bijgesteld.

Uitvoeringstegevalleer Tegemoetkoming Buitengewone Uitgaven (TBU)

Doordat het gebruik van de Buitengewone Uitgavenregeling (BU) de laatste jaren een sterke stijging liet zien, zijn ook de uitgaven aan de Tegemoetkoming Buitengewone Uitgaven (TBU) hoger uitgevallen dan geraamd. Dit zal een doorwerking hebben in 2009 en 2010 omdat de tegemoetkoming pas kan worden vastgesteld nadat de belastingaangifte is afgerond.

Diversen

De post diversen bevat een groot aantal kleinere mutaties, waaronder de eindejaarsmargeproblematiek.

Diversen (Zorg)

Deze post bevat enkele mutaties bij het opleidingsfonds, waaronder een ramingsbijstelling.

Diversen (technisch)

Deze post bevat een groot aantal kleine technische mutaties. Zoals bijvoorbeeld het opboeken van de uitvoeringskosten van het opsporen van wanbetalers, de uitvoeringskosten van de Wet tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten (Wtcg) en een overheveling van premie-middelen naar het stagefonds.

Wtcg: bijstelling forfaits chronisch zieken/gehandicapten nav NvW

Dit betreft het verhogen van de forfaits uit de WTCG als gevolg van de begrotingsbehandeling en het aanvullend koopkrachtpakket, zoals toegelicht in de eerste Nota van Wijziging op de VWS begroting.

Bijstelling BIKK nav CEP

Dit betreft de bijstelling van de bijdrage in de kosten van kortingen (BIKK) voor de AWBZ. De BIKK AWBZ is bijgesteld naar aanleiding van het Centraal Economisch Plan (CEP) van het CPB.

Bijstelling Zorgtoeslag nav CEP

De raming van de uitgaven aan de zorgtoeslag wordt bijgewerkt naar aanleiding van nieuwe CPB ramingen. Dit betreft de bijstelling naar aanleiding van het Centraal Economisch Plan (CEP).

Wtcg: bijstelling Zorgtoeslag n.a.v. NvW

Dit betreft het verhogen van de Zorgtoeslag als gevolg van de begrotingsbehandeling en het aanvullend koopkrachtpakket, zoals toegelicht in de eerste Nota van Wijziging op de VWS begroting.

Diversen (ontvangsten)

De post diversen bestaat voornamelijk uit de geraamde ontvangsten uit de bronheffing wanbetalers. Deze worden op de begroting van VWS geraamd. Deze inkomsten vloeien voort uit de boeteregeling die is ingevoerd om het aantal wanbetalers terug te dringen.

Jeugd en Gezin

XVII JEUGD EN GEZIN: UITGAVEN

bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009(excl. IS)	6 212,5	6 298,7	6 437,8	6 425,7	6 412,7
Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Tegenvaller WKB	134,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Diversen	33,5	26,0	28,6	12,6	12,6
	167,5	26,0	28,6	12,6	12,6
Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Loonbijstelling	52,9	55,6	56,9	57,4	57,7
Diversen	22,0	10,8	9,2	10,8	11,0
	74,9	66,4	66,1	68,2	68,7
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	242,5	92,4	94,7	80,9	81,3
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	6 455,0	6 391,1	6 532,5	6 506,6	6 494,1
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	6 455,0	6 391,1	6 532,5	6 506,6	6 494,1

XVII JEUGD EN GEZIN: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009 (excl. IS)	13,5	13,5	13,5	13,5	13,5
Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Diversen	0,7	1,0	1,2	1,5	1,5
	0,7	1,0	1,2	1,5	1,5
Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Diversen	5,1	0,4	0,0	0,0	0,0
	5,1	0,4	0,0	0,0	0,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	5,8	1,4	1,2	1,5	1,5
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	19,4	14,9	14,7	15,0	15,0
Totaal Internationale samenwerking					
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	19,4	14,9	14,7	15,0	15,0

Tegenvaller WKB

Het voorschotbedrag dat de Belastingdienst voor januari 2009 heeft uitgekeerd voor het kindgebonden budget (WKB) is hoger dan geraamd. Op basis van deze hogere bevoorschotting wordt voor 2009 een tegenvaller verwacht van 134 miljoen.

Diversen

De post diversen bestaat onder meer uit een stijging van de uitgaven bij de Jeugdbescherming, die veroorzaakt wordt door een volumegroei. Ook bij de Raad voor de Kinderbescherming is er vanwege een volumestijging een opwaartse bijstelling van het budget. Verder vindt er een wijziging in het budget plaats door de jaarlijkse indexerings van de pleegvergoeding. De eindejaarsmarge wordt grotendeels ingezet voor een bijdrage aan de grootstedelijke regio's voor Jeugdzorg. Tot slot worden op basis van motie Slob (TK 2008/2009, 31 700, nr. 17), middelen toegevoegd ter bevordering van gezinsvoogdij en vrijwilligerswerk.

Diversen (technisch)

Deze post bestaat ondermeer uit een desaldering bij het Elektronisch Kind Dossier (EKD). In 2009 zorgt de liquidatie van de stichting EKD.NL voor een ontvangst van 4,1 miljoen. Deze middelen worden ingezet voor het EKD. Verder wordt de prijsbijstelling voor 2009 uitgekeerd. Daarnaast worden er middelen toegevoegd die ter compensatie dienen voor de weglek naar de provinciale jeugdzorg als gevolg van pakketmaatregelen in de AWBZ. Ten slotte worden er middelen uitgetrokken voor de taken op het terrein van Jeugd en Gezin op de BES-eilanden.

Diversen (ontvangst, technisch)

Deze post bestaat onder meer uit een ontvangst van 4,1 miljoen die wordt veroorzaakt door de liquidatie van de stichting EKD.NL. Dit bedrag wordt gedesaldeerd en ingezet voor het EKD.

Gemeentefonds

B GEMEENTEFONDS: UITGAVEN

bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009(excl. IS)	17 421,2	17 342,3	17 313,2	17 310,4	17 310,5
Mee- en tegenvallers					
Rijksbegroting in enge zin					
Wijziging betalingsverloop algemene uitkering 2008	- 77,3	0,0	0,0	0,0	0,0
Diversen	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0
	- 76,7	0,0	0,0	0,0	0,0
Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Besparingsverlies bestuurskosten	29,0	8,2	0,0	0,0	0,0
Diversen	- 8,7	- 9,7	- 9,7	- 9,7	- 9,7
	20,3	- 1,5	- 9,7	- 9,7	- 9,7
Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Corrigeren accres 2009	- 354,5	- 354,5	- 354,5	- 354,5	- 354,5
Incidentele bijdrage 2009	90,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Afschaffen behoedzaamheidsreserve	208,7	208,7	208,7	208,7	208,7
Structurele doorwerking nacalculatie accres 2008	- 129,7	- 129,7	- 129,7	- 129,7	- 129,7
Uitkering behoedzaamheidsreserve 2008	79,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Wijkactieplannen	58,5	58,5	0,0	0,0	0,0
Diversen	114,6	28,3	14,2	- 5,3	20,3
Zorg					
Wmo Volledig Pakket Thuis	27,7	35,1	35,1	35,1	35,1
Diversen	12,0	12,0	12,0	12,0	12,0
	106,4	- 141,6	- 214,2	- 233,7	- 208,1
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	49,9	- 143,1	- 223,8	- 243,4	- 217,8
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	17 471,1	17 199,3	17 089,3	17 067,1	17 092,8
Totaal Internationale samenwerking					
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	17 471,1	17 199,3	17 089,3	17 067,1	17 092,8

Wijziging betalingsverloop algemene uitkering 2008

Bij Voorlopige Rekening is vastgesteld hoe de in 2008 gerealiseerde uitbetalingen aan de gemeenten zich verhouden tot het bedrag dat bij de 2e suppletoire begroting 2008 voor de uitbetalingen is geraamd. Daarbij is gebleken dat er hogere uitbetalingen zijn gedaan dan bij Najaarsnota 2008 werden verwacht. Het gemeentefonds wordt daarom neerwaarts bijgesteld.

Besparingsverlies bestuurskosten

In het Bestuurlijk Overleg Financiële verhoudingen (Bofv) tussen Rijk en VNG/IPO van 11 september 2008 is afgesproken dat het kabinet het restant van de taakstelling voor bestuurskosten als besparingsverlies voor zijn rekening neemt. Dit besluit is reeds gecommuniceerd via Nota van Wijziging, maar wordt nu budgettair verwerkt (zie ook Kamerstuk 31 700 B, nr. 5). Voor 2009 en 2010 houdt bovenstaande een mutatie in welke ten goede zal komen aan het gemeentefonds (zie hiervoor ook het Kamerstuk 31 700 B, nr. 5).

Correctie Accres 2009

Met gemeenten en provincies is overeenstemming bereikt over de nominale mutaties in de accressen 2009–2011. Deze afspraak is onderdeel van het akkoord dat onlangs is gesloten met de medeoverheden.

Voor gemeenten houdt de afspraak in dat (i) de accressen voor de jaren 2009, 2010 en 2011 worden vastgelegd op respectievelijk 866 mln., 75 mln.

en 74 mln., (ii) de gemeenten ontvangen een incidentele bijdrage van 90 mln. in zowel 2009 als 2010 en (iii) er wordt in 2009 22 mln. aan het Gemeentefonds toegevoegd ter dekking van de invoeringskosten van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo).

Bij MN2009 bedroeg het Accres 2009 naar de toen geldende inzichten 1,2 mld. en deze middelen zijn destijds overgeboekt naar het Gemeentefonds. De mutatie (354 mln.) betreft de correctie van het reeds naar het Gemeentefonds overgeboekte Accres 2009. Het accres 2010 en 2011 worden bij MN2010 gecorrigeerd en overgeboekt naar het Gemeentefonds.

Incidentele Bijdrage 2009

Onderdeel van het akkoord was een incidentele bijdrage in zowel 2009 als 2010. In voorliggende Voorjaarsnota wordt de incidentele bijdrage voor 2009 uitgedeeld. De incidentele bijdrage voor 2010 zal bij MN2010 worden overgeboekt.

Afschaffen behoedzaamheidsreserve (BRES)

Onderdeel van de normeringssystematiek is de behoedzaamheidsreserve (BRES), d.w.z. het deel van het accres (208 mln.) dat ingehouden wordt en geldt als zgn. «buffer» voor de nacalculatie van het accres in T+1. Dit kasbedrag is voor de jaren 2010 e.v. gereserveerd op de aanvullende post, de verplichtingen staan reeds op het Gemeentefonds. Onderdeel van het akkoord is dat de BRES wordt afgeschaft. De (technische) mutatie betreft de kasoverboeking van de BRES naar het Gemeentefonds.

Structurele doorwerking nacalculatie accres 2008

Onderdeel van de normeringssystematiek is de nacalculatie gebaseerd op de realisatie van de netto gecorrigeerde rijksuitgaven. Deze nacalculatie over 2008 leidt tot een structurele neerwaarts aanpassing.

Uitkering behoedzaamheidsreserve 2008

Als gevolg van de afgeronde nacalculatie 2008 wordt het restant van de behoedzaamheidsreserve over 2008 in 2009 toegevoegd.

Wijkactieplannen

Voor de medefinanciering van de wijkactieplannen in de 40 aandachtswijken, zoals benoemd in het kader van het Actieplan Krachtwijken, komt in 2009 € 58,5 miljoen via de decentralisatie-uitkering van het gemeentefonds ter beschikking van de 18 betrokken gemeenten.

Diversen

De diversenpost à 144 mln. bevat onder meer overhevelingen in het kader van inburgering, bewonersinitiatieven en de dekking van de invoeringskosten van de Wabo.

Wmo Volledig Pakket Thuis

De uitname ten behoeve van het Volledig pakket thuis vanaf 2009 wordt teruggedraaid.

Provinciefonds

C PROVINCIEFONDS: UITGAVEN

bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009(excl. IS)	1 298,2	1 298,2	1 297,8	1 297,8	1 297,8
Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Diversen	1,0	0,3	0,0	0,0	0,0
	1,0	0,3	0,0	0,0	0,0
Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Corrigeren accres 2009	- 29,5	- 29,5	- 29,5	29,5	- 29,5
Incidentele bijdrage 2009	10,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Afschaffen behoedzaamheidsreserve	18,2	18,2	18,2	18,2	18,2
Structurele doorwerking nacalculatie 2008	- 10,7	- 10,7	- 10,7	- 10,7	- 10,7
Diversen	8,3	0,8	0,8	0,8	0,8
	- 3,7	- 21,2	- 21,2	- 21,2	- 21,2
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	- 2,8	- 20,9	- 21,2	- 21,2	- 21,2
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	1 295,4	1 277,3	1 276,6	1 276,6	1 276,6
Totaal Internationale samenwerking					
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	1 295,4	1 277,3	1 276,6	1 276,6	1 276,6

Corrigeren Accres 2009

Met gemeenten en provincies is overeenstemming bereikt over de nominale mutaties in de accressen 2009–2011. Deze afspraak is onderdeel van het akkoord dat onlangs is gesloten met de medeoverheden.

Voor provincies houdt de afspraak in dat (i) de accressen voor de jaren 2009, 2010 en 2011 worden vastgelegd op respectievelijk 72 mln., 6 mln. en 6 mln. en (ii) de provincies ontvangen een incidentele bijdrage van 10 mln. in zowel 2009 als 2010.

Bij MN2009 bedroeg het Accres 2009 naar de toen geldende inzichten 101 mln. en deze middelen zijn destijds overgeboekt naar het Provinciefonds. De mutatie (- 29,5 mln.) betreft de correctie van het reeds naar het Provinciefonds overgeboekte Accres 2009.

Incidentele Bijdrage 2009

Onderdeel van het akkoord was een incidentele bijdrage in zowel 2009 als 2010. In voorliggende Voorjaarsnota wordt de incidentele bijdrage voor 2009 uitgedeeld. De incidentele bijdrage voor 2010 zal bij MN2010 worden overgeboekt.

Afschaffen behoedzaamheidsreserve (BRES)

Onderdeel van de normeringssystematiek is de behoedzaamheidsreserve (BRES), d.w.z. het deel van het accres (18,2 mln.) dat ingehouden wordt en geldt als zgn. 'buffer' voor de nacalculatie van het accres in T+1. Dit kasbedrag is voor de jaren 2010 e.v. gereserveerd op de aanvullende post, de verplichtingen staan reeds op het Provinciefonds. De (technische) mutatie betreft de kasoverboeking van de BRES naar het fonds.

Structurele doorwerking nacalculatie 2008

Onderdeel van de normeringssystematiek is de nacalculatie gebaseerd op de realisatie van de netto gecorrigeerde rijksuitgaven. Deze nacalculatie over 2008 leidt tot een structurele neerwaarts aanpassing.

Infrastructuurfonds

A INFRASTRUCTUURFONDS: UITGAVEN

bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009 (excl. IS)	7 738,6	8 280,7	8 124,7	7 894,8	7 620,5
Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Toedeling voordelig saldo 2008	392,7	0,0	0,0	0,0	0,0
	392,7	0,0	0,0	0,0	0,0
Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Anders betalen voor mobiliteit: ABvM	- 30,6	38,6	0,0	0,0	0,0
f12 miljard programma	- 200,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kasschuif IF (FES)	- 402,0	0,0	402,0	0,0	0,0
Railwegen: HSA	- 91,9	- 102,5	- 128,7	- 86,7	- 26,1
Stimuleringspakket: Infrastructuur en (woning)bouw	230,0	313,0			- 105,0
Diversen	36,7	30,6	43,3	11,2	3,9
	- 457,8	279,7	326,6	- 75,5	- 127,2
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	- 65,1	279,7	326,6	- 75,5	- 127,2
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	7 673,5	8 560,4	8 451,3	7 819,3	7 493,3
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	7 673,5	8 560,4	8 451,3	7 819,3	7 493,3

A INFRASTRUCTUURFONDS: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009 (excl. IS)	7 738,6	8 280,7	8 124,7	7 894,8	7 620,5
Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Toedeling voordelig saldo 2008	392,7	0,0	0,0	0,0	0,0
	392,7	0,0	0,0	0,0	0,0
Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
f12 miljard programma	- 200,0	0,0	0,0	0,0	0,0
ABvM	- 30,6	38,6	0,0	0,0	0,0
HSA	- 91,9	- 102,5	- 128,7	- 86,7	- 26,1
Kasschuif IF (FES)	- 402,0	0,0	402,0	0,0	0,0
Stimuleringspakket: Infrastructuur en (woning)bouw	230,0	313,0			- 105,0
Diversen	36,7	30,6	43,3	11,2	3,9
	- 457,8	279,7	326,6	- 75,5	- 127,2
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	- 65,1	279,7	326,6	- 75,5	- 127,2
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	7 673,5	8 560,4	8 451,3	7 819,3	7 493,3
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	7 673,5	8 560,4	8 451,3	7 819,3	7 493,3

Toedeling voordelig saldo 2008

De resterende middelen van 2008 uit het Infrastructuurfonds worden toegedeeld aan verschillende begrotingsartikelen in 2009.

Anders Betalen voor Mobiliteit: ABvM

In 2009 wordt een bedrag teruggestort aan het FES voor Anders Betalen voor Mobiliteit. In 2010 wordt het bedrag weer opgevraagd bij het FES. De middelen zijn bestemd voor de financiering van investeringen in het kilometerprijsstelsel.

f12 miljard pakket

Een uitgave van 200 mln. ten behoeve van het basispakket Beheer en Onderhoud Hoofdwegennet die voorzien was voor 2009, is al in 2008 voldaan bij Najaarsnota.

Kasschuif IF (FES)

Deze FES-middelen zijn reeds overgeboekt naar het Infrastructuurfonds en worden met een kasschuif van 2009 naar 2011 geschoven. Het betreft de FES-bijdrage voor het «Bereikbaarheid/voorfinanciering f12 mld.» pakket.

Railwegen: HSA

De aanvangsdatum voor vervoer via de High Speed Alliance (HSA) is vastgesteld op 1 juli 2009. Deze datum vormt de basis voor de financiële afspraken die zijn gemaakt met de HSA, waaronder een tijdelijke verlaging van de gebruikersvergoeding inclusief een rentevergoeding voor de Staat en uitstel van betaling van drie jaar. Uitstel van de aanvangsdatum leidt tot een tijdelijk inpassingsprobleem in de periode 2009–2013 en in de jaren 2014–2020 tot een tijdelijke overschrijding. De ontvangsten en daarmee de uitgaven van het Infrastructuurfonds nemen hierdoor af in de periode 2009–2013.

Stimuleringspakket: Infrastructuur en (woning)bouw

Zoals blijkt uit het Aanvullend Beleidsakkoord heeft het kabinet voor de korte termijn (2009 en 2010) besloten tot gerichte stimulering van onder andere infrastructuur en (woning)bouw. De stimuleringsmaatregelen voor Verkeer en Waterstaat betreffen uitgaven voor het Deltaprogramma (w.o. zandsuppleties), versnelde renovatie van bruggen en wegen, en uitgaven voor vaarwegen, sluizen en binnenhavens.

Fonds Economische Structuurversterking

D FONDS ECONOMISCHE STRUCTUURVERSTERKING: UITGAVEN

bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009(excl. IS)	2 477,9	2 511,6	2 184,6	2 345,5	1 990,1
Technische mutaties					
Niet tot een ijklijn behorend					
Bereikbaarheid/voorfinanciering f 12 mld. pakket	- 402,0	0,0	402,0	0,0	0,0
Coalitie Akkoord Enveloppe Energie	- 30,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Coalitie Akkoord Enveloppe Water en Kust	- 39,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Duurzaamheid reservering	- 44,0	- 11,2	0,0	0,0	0,0
Enveloppe Nota Ruimte	- 12,3	- 37,9	- 42,0	- 80,5	0,0
Luchtkwaliteit	20,0	40,0	40,0	0,0	0,0
Stimuleringspakket: Arbeidsmarkt, Onderwijs en Kennis	118,5	208,5	100,0	- 123,0	- 80,0
Stimuleringspakket: Duurzame Economie	306,0	306,0	0,0	0,0	0,0
Stimuleringspakket: Infrastructuur en (woning)bouw	133,7	133,7	0,0	0,0	0,0
Diversen	61,3	55,9	51,3	25,6	6,0
	112,1	694,9	551,3	- 177,9	- 74,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	112,1	694,9	551,3	- 177,9	- 74,0
Stand Voorjaarsnota 2009(excl. IS)	2 590,0	3 206,5	2 735,8	2 167,7	1 916,1
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Voorjaarsnota 2009(incl. IS)	2 590,0	3 206,5	2 735,8	2 167,7	1 916,1

D FONDS ECONOMISCHE STRUCTUURVERSTERKING: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009(excl. IS)	2 477,9	2 511,6	2 184,6	2 345,5	1 990,1
Technische mutaties					
Niet tot een ijklijn behorend					
Ontvangsten uit aardgasbaten	112,1	694,9	551,3	- 177,9	- 74,0
	112,1	694,9	551,3	- 177,9	- 74,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	112,1	694,9	551,3	- 177,9	- 74,0
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	2 590,0	3 206,5	2 735,8	2 167,7	1 916,1
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	2 590,0	3 206,5	2 735,8	2 167,7	1 916,1

Bereikbaarheid/voorfinanciering f 12 mrd pakket

Deze FES-middelen zijn reeds overgeboekt naar het Infrastructuurfonds en worden met een kasschuif van 2009 naar 2011 geschoven. Het betreft de FES-bijdrage voor het «Bereikbaarheid/voorfinanciering f12 mld» pakket.

Coalitie Akkoord Enveloppe Energie

Dit betreft de overboeking van budget vanuit de CA-enveloppe Energie naar de begroting van WWI voor de Innovatie Agenda Energie Gebouwde Omgeving. Minder energiegebruik, in huizen of andere gebouwen, betekent minder uitstoot van CO₂. De Innovatie Agenda Energie Gebouwde Omgeving probeert dit te bereiken door het inzetten van activiteiten en instrumenten waarmee innovaties voor bestaande bouw en nieuwbouw kunnen worden gestimuleerd en gerealiseerd. De gereserveerde ruimte in de enveloppe neemt hierdoor met 30 mln. af in 2009.

Coalitie Akkoord Enveloppe Water en Kust

De middelen uit de CA-enveloppe Water en Kust worden overgeboekt naar het Infrastructuurfonds voor de innovatieregeling Kaderrichtlijn Water in de periode 2010–2015. De Kaderrichtlijn Water (KRW) heeft tot doel om de ecologische en chemische waterkwaliteit te verbeteren.

Ontvangsten uit aardgasbaten

De mutatie betreft een aanpassing van de voeding van het FES die nodig is vanwege het nieuwe kasritme van de FES-uitgaven. De omvang en het kasritme van de uitgavenraming binnen het FES zijn leidend voor de voeding van het fonds. De voeding is niet afhankelijk van de totale aardgasopbrengsten van het Rijk.

Duurzaamheid reservering

Er wordt in de jaren 2009 en 2010 in totaal circa 55 mln. vanuit de enveloppe Duurzaamheid ingezet voor projecten op de begroting van VenW voor Biobrandstoffen (7 mln.) en het Innovatieprogramma Duurzaam Openbaar Busvervoer (10 mln.) en de begroting van EZ voor de projecten Energietender Technopartners Seed Faciliteit (7 mln.), Energy Efficiency Bedrijfsleven (16 mln.) en de projecten Innovatieve Energiebesparing en Duurzame Warmte Gebouwen en Omgeving (WGO) (14 mln.).

Enveloppe Nota Ruimte

Het gereserveerde budget voor de Nota Ruimte, in de periode 2009–2012, wordt overgeboekt naar de VROM-begroting voor onder andere het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (100 mln.). Verder heeft het Kabinet in 2007 besloten tot een subsidie aan de projecten Noordelijke IJ-oever van circa 30,0 mln, Spoorzone Den Bosch van circa 13 mln. en het project Nijmegen Waalfront van 25 mln. Tenslotte is besloten tot

subsidies aan het project Maastricht Belverdere van 10 mln. Alle subsidies zijn toegekend in het kader van het Nota Ruimte budget.

Luchtkwaliteit

Dit betreft een overboeking van 100 mln. van gereserveerde middelen (20 mln. in 2009, en 40 mln. zowel in 2010 als in 2011) naar de begroting van VROM. Het uitgavenniveau binnen het FES voor projecten die in uitvoering zijn op de VROM-begroting wordt hierdoor 100 mln. hoger. De middelen zijn bestemd voor de uitvoering van het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit door de andere overheden.

Stimuleringspakket: Arbeidsmarkt, Onderwijs en Kennis

Zoals blijkt uit het Aanvullend Beleidsakkoord heeft het kabinet voor de korte termijn (2009 en 2010) besloten tot gerichte stimulering in onder andere het domein kennis. De stimuleringsmaatregelen vanuit de FES-begroting betreffen onder meer het project Besluit Subsidies Investerings Kennisinfrastructuur (BSIK), waar kennisinstellingen en bedrijven cofinanciering van het Rijk kunnen aanvragen voor wetenschappelijk onderzoek Dit project valt binnen het stimuleringspakket onder de post Snelle uitvoering FES-projecten innovatie.

Verder betreft deze post een kasschuif van budget uit 2012–2014 naar de jaren 2009–2011 voor de verlenging van aflopende innovatieprogramma's.

Stimuleringspakket: Duurzame Economie

Onder deze stimuleringsmaatregelen vallen onder andere de versnelde marktintroductie van technieken die bijdragen aan een energietransitie naar een duurzame energiehuishouding (Unieke Kansen Regeling, EZ) en de vernieuwing van een aantal stationsgebieden (Sleutelprojecten). Deze projecten vallen binnen het stimuleringspakket onder de posten Snelle uitvoering FES-projecten Milieu en Duurzaamheid en Snelle uitvoering FES-projecten Ruimtelijke economische ordening.

Stimuleringspakket: Infrastructuur en (woning)bouw

Dit betreft onder andere de uitgaven voor het vergroten van de benutting van het hoofdwegennet (Programma Filevermindering, VenW) en Anders Betalen voor Mobiliteit (VenW). Deze projecten vallen binnen het stimuleringspakket onder de post Snelle uitvoering FES-projecten Infra.

AOW-spaarfonds

E AOW-SPAARFONDS: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009(excl. IS)	4 805,3	5 180,7	5 505,0	5 854,3	6 220,0
Technische mutaties					
Niet tot een ijklijn behorend					
Rente	- 11,7	- 145,4	- 208,0	- 277,4	- 353,7
	- 11,7	- 145,4	- 208,0	- 277,4	- 353,7
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	- 11,7	145,4	- 208,0	- 277,4	- 353,7
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	4 793,6	5 035,3	5 296,9	5 577,0	5 866,3
Totaal Internationale samenwerking					
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	4 793,6	5 035,3	5 296,9	5 577,0	5 866,3

Rente

Op basis van het Centraal Economisch Plan 2009 is de rente aangepast voor 2009 en 2010, wat ook doorwerkt in de jaren erna.

Waddenfonds

H WADDENFONDS: UITGAVEN

bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009(excl. IS)	40,5	40,5	40,5	40,5	33,9
Technische mutaties					
Niet tot een ijklijn behorend					
Kasschuif Waddenfonds	- 40,0	0,0	40,0	0,0	0,0
Overheveling eindsaldo 2008	36,8	0,0	0,0	0,0	0,0
	- 3,2	0,0	40,0	0,0	0,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	- 3,2	0,0	40,0	0,0	0,0
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	37,2	40,5	80,5	40,5	33,9
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	37,2	40,5	80,5	40,5	33,9

H WADDENFONDS: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009(excl. IS)	33,9	33,9	33,9	33,9	33,9
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	33,9	33,9	33,9	33,9	33,9
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	33,9	33,9	33,9	33,9	33,9

Overheveling eindsaldo 2008

In mei 2008 zijn subsidies voor de eerste tender ad 40,5 mln. toegekend. Gesubsidieerde projecten kunnen na toekenning voorschotten aanvragen op grond van hun projectvoortgang in enig kalenderjaar. In 2008 zijn slechts enkele voorschotten aangevraagd. Het resulterende overschot uit 2008 wordt doorgeschoven naar 2009.

Kasschuif Waddenfonds

Het Kabinet heeft in het Aanvullend Beleidsakkoord besloten een kasschuif uit te voeren op het Waddenfonds. Het Waddenfonds wordt zowel in 2009 met 40 mln. verlaagd en in 2011 verhoogd met eenzelfde bedrag.

Accres Gemeente en Provinciefonds

ACCRES GEMEENTEFONDS/PROVINCIEFONDS: UITGAVEN

bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009(excl. IS)	0	218,6	422,6	925,7	1 314,6
Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Incidentele doorwerking nacalculatie 2008	86,5	0	0	0	0
Structurele doorwerking nacalculatie 2008	- 140,4	140,4	- 140,4	- 140,4	- 140,4
Dekking bijdrage wabo	22	0	0	0	0
Dekking incidentele bijdrage 2009	100	0	0	0	0
Eenmalige schade afschaffen bres	226,9	0	0	0	0
Correctie accres 2009	- 384	- 384	- 384	- 384	- 384
	- 89	- 524,4	- 524,4	- 524,4	- 524,4
Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Incidentele doorwerking nacalculatie 2008	- 86,5	0	0	0	0
Structurele doorwerking nacalculatie 2008	140,4	140,4	140,4	140,4	140,4
Afschaffen bres	- 226,9	- 226,9	- 226,9	- 226,9	- 226,9
Corrigeren accres 2009	384	384	384	384	384
Uitdelen bijdrage wabo	- 22	0	0	0	0
Uitdelen incidentele bijdrage 2009	- 100	0	0	0	0
	89	297,5	297,5	297,5	297,5
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	0	226,9	- 226,9	- 226,9	- 226,9
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	0	- 8,3	195,7	698,8	1 087,7
Totaal Internationale samenwerking	0	0	0	0	0
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	0	- 8,3	195,7	698,8	1 087,7

Incidentele en Structurele doorwerking Nacalculatie 2008

Voor 2008 komt het accrespercentage uit op 6,49 % (positief), hetgeen overeenkomt met een accres van 955 mln. voor gemeenten en provincies tezamen. Het negatieve verschil ten opzichte van de stand Najaarsnota 2008 van 140,4 mln. is de omvang van de nacalculatie over het uitkeringsjaar 2008 en is tevens de structurele doorwerking van de nacalculatie. Het resultaat van de nacalculatie wordt verrekend met de behoedzaamheidsreserve die in 2008 is gereserveerd. Op grond hiervan is het «uit te keren» bedrag van de behoedzaamheidsreserve 2008 86,5 mln. De feitelijke uitkering vindt plaats in het uitkeringsjaar 2009.

Correctie Accres 2009

Met gemeenten en provincies is overeenstemming bereikt over de nominale mutaties in de accessen 2009–2011. Deze afspraak is onderdeel van het akkoord dat onlangs is gesloten met de medeoverheden. Voor gemeenten houdt de afspraak in dat (i) de accessen voor de jaren 2009, 2010 en 2011 worden vastgelegd op respectievelijk 866 mln., 75 mln. en 74 mln., (ii) de gemeenten ontvangen een incidentele bijdrage van 90 mln. in zowel 2009 als 2010 en (iii) er wordt in 2009 22 mln. aan het Gemeentefonds toegevoegd ter dekking van de invoeringskosten van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo). Voor provincies houdt de afspraak in dat (i) de accessen voor de jaren 2009, 2010 en 2011 worden vastgelegd op respectievelijk 72 mln., 6 mln. en 6 mln. en (ii) de provincies ontvangen een incidentele bijdrage van 10 mln. in zowel 2009 als 2010.

Bij MN2009 bedroeg het Accres 2009 naar de toen geldende inzichten 1,2 mld. en deze middelen zijn destijds overgeboekt naar het Gemeentefonds. De mutatie (384 mln.) betreft de correctie van het reeds naar het Gemeentefonds overgeboekte Accres 2009. De correctie komt vervolgens ten goede

aan de algemene middelen. Het accres 2010 en 2011 worden bij MN2010 gecorrigeerd en overgeboekt naar het Gemeentefonds.

Uitdelen Incidentele Bijdrage 2009

Onderdeel van het akkoord was een incidentele bijdrage in zowel 2009 als 2010, In voorliggende Voorjaarsnota wordt de incidentele bijdrage voor 2009 uitgedeeld. De incidentele bijdrage voor 2010 zal bij MN2010 worden overgeboekt.

Uitdelen bijdrage WABO

Onderdeel van het bereikte akkoord is een bijdrage aan gemeenten voor de invoeringskosten WABO (22 mln.). De mutatie betreft de overboeking naar het Gemeentefonds en de belasting van de generale middelen.

Afschaffen behoedzaamheidsreserve (BRES)

Onderdeel van de normeringssystematiek is de behoedzaamheidsreserve (BRES), d.w.z. het deel van het accres (227 mln.) dat ingehouden wordt en geldt als zgn. 'buffer' voor de nacalculatie van het accres in T+1. Dit kasbedrag is voor de jaren 2010 e.v. gereserveerd op de aanvullende post, de verplichtingen staan reeds op het Gemeentefonds.

Onderdeel van het akkoord is dat de BRES wordt afgeschaft en dit leidt eenmalig tot een (beleidsmatige) tegenvaller in 2009. De (technische) mutatie betreft de kasoverboeking van de BRES naar het Gemeentefonds.

Homogene Groep Internationale Samenwerking

HOMOGENE GROEP INTERNATIONALE SAMENWERKING: UITGAVEN	bedragen in miljoenen euro's				
	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009	6 569,9	6 444,7	6 683,7	6 748,3	6 886,9
Mee- en tegenvallers					
Rijksbegroting in enge zin					
Bnp aanpassing	- 421,6	- 528,3	- 612,5	- 740,3	- 862,0
	- 421,6	- 528,3	- 612,5	- 740,3	- 862,0
Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Armoedevermindering	79,5	234,0	- 236,8	23,4	- 2,1
Consulaire dienstverlening	19,0	4,1	0,2	0,2	0,2
Eindejaarsmarge HGIS	131,9	10,0	20,5	0,0	0,0
Goed bestuur	14,1	1,7	- 16,0	- 25,6	- 25,6
HIV/Aids	20,0	38,3	29,1	15,4	15,4
Humanitaire dienstverlening	50,8	0,8	50,8	50,8	50,8
Milieu en water	- 40,4	- 121,5	88,5	3,1	3,1
Multilaterale ontwikkelingsbanken en fondsen	- 64,3	64,3	64,3	- 17,0	3,6
Ondernemingsklimaat	38,6	56,1	58,7	- 11,5	- 11,5
Onderwijs	- 69,8	- 138,7	- 30,9	- 0,5	- 0,5
Participate civil society	- 79,6	- 21,0	- 51,6	- 49,8	- 49,8
Regionale stabiliteit	3,2	- 30,0	10,1	0,0	- 0,1
Reproductieve gezondheid	26,1	25,5	16,8	11,2	11,2
Vreemdelingenbeleid	15,6	4,0	4,0	2,3	1,7
Diversen	7,2	9,6	10,8	- 3,9	1,7
	151,9	8,6	18,5	- 1,9	- 1,9
Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Kasschuif buitenlands klimaatbeleid	- 78,9	0,0	78,9	0,0	0,0
Kasschuif ODA	- 150,0	- 100,0	250,0	0,0	0,0
	- 228,9	- 100,0	328,9	0,0	0,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	- 498,8	619,7	- 265,1	- 742,3	- 864,0
Stand Voorjaarsnota 2009	6 071,2	5 825,0	6 418,6	6 006,0	6 022,9

HOMOGENE GROEP INTERNATIONALE SAMENWERKING: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009	155,3	133,5	132,9	132,0	121,4
Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Diverse ontvangsten	17,0	- 1,3	- 1,3	- 1,3	- 1,3
Diversen	0,8	1,2	1,1	1,1	1,1
	17,8	- 0,1	- 0,2	- 0,2	- 0,2
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	17,9	- 0,1	- 0,3	- 0,3	- 0,3
Stand Voorjaarsnota 2009	173,1	133,3	132,7	131,7	121,2

De Homogene Groep Internationale Samenwerking (HGIS) is een aparte budgettaire constructie waarin de uitgaven aan Internationale Samenwerking van de verschillende departementen worden gebundeld. Het uitgavenniveau van de HGIS wordt aangepast voor macro-economische ontwikkelingen. Het ODA-deel van het HGIS budget is gekoppeld aan het bruto nationaal product (BNP) en wordt gecorrigeerd voor veranderingen van het BNP. Het non-ODA deel van de HGIS kent een vaste omvang die wordt gecorrigeerd voor prijsveranderingen. Het merendeel van de HGIS-uitgaven wordt via de begroting van Buitenlandse Zaken verantwoord.

BNP Aanpassing

Als gevolg van macro-economische ontwikkelingen wordt de omvang van de HGIS bijgesteld.

Armoedevermindering

De korting op het ODA-budget en de kasschuif uit het Aanvullend Beleidsakkoord worden hier «geparkeerd» alvorens beleidsmatige invulling plaatsvindt. Deze beleidsmatige invulling heeft deels plaatsgevonden. De stand van deze mutatie wordt zeer sterk beïnvloed door dit parkeer-karakter. Daarnaast vinden neerwaartse bijstellingen plaats met gevolgen voor macrosteun, schuldverlichting, middelenaanvulling voor multilaterale fondsen en het Asian Development Fund. De bijdrage aan Suriname is verhoogd na het beleidsoverleg van afgelopen najaar.

Consulaire dienstverlening

De verhoging in 2009 betreft voor het merendeel geplande investeringen in consulaire informatiesystemen onder meer ten behoeve van visumverlening en consulaire bijstand (18 mln.). Daarnaast zijn de kosten van de aanschaf van reisdocumenten en visumstickers hoger dan aanvankelijk geraamd.

Eindejaarsmarge HGIS

De onderuitputting op de HGIS in 2008 is via de eindejaarsmarge verdeeld over de jaren 2009–2011.

Goed bestuur

De mutatie betreft een verhoging van de bijdrage aan het Fonds voor Ontwikkeling Particuliere Pluriformiteit, de Government Partnership Facility en de International Development Law Organisation. Bijdragen aan programma's in Afghanistan, D.R.Congo, Ethiopië, Soedan (Darfur) en Zimbabwe worden verhoogd; en in Uganda en Suriname verlaagd. Voor latere jaren is sprake van verlagingen met name vanwege bijgestelde ramingen over de omvang van de decentrale goed bestuurprogramma's.

HIV/Aids

De hogere uitgaven betreffen een meerjarige opwaartse bijstelling voor

HIV-landenprogramma's (amendement Voordewind) en een meerjarige verhoging (23 mln.) van de bijdrage aan UNFPA ten behoeve van het Commodity Fund. Verder is er een neerwaartse bijstelling van het Global Fund to Fight Aids vanwege reeds uitgevoerde betalingen in 2008.

Humanitaire dienstverlening

In 2009 worden de bijdragen aan het Internationaal Comité van het Rode Kruis en het Wereldvoedselprogramma verhoogd. Naar aanleiding van de trend van de afgelopen jaren is het noodhulpbudget meerjarig opgehoogd.

Milieu en Water

De bijdrage aan de Global Environment Facility is reeds uitgevoerd in 2008 en daarom in 2009 met 40 mln. naar beneden bijgesteld. Verder hangen de verlagingen in 2009 en 2010 samen met de ODA-schuif uit het Aanvullend Beleidsakkoord. Dit leidt tot een fasering aan uitgaven onder dit subartikel, onder meer voor hernieuwbare energie, naar latere jaren (met name 2011).

Multilaterale Ontwikkelingsbanken en -fondsen

Uit hoofde van kasmanagement binnen het ODA-budget is het betalings-schema aan ontwikkelingsbanken aangepast. Een bedrag van 64,3 mln. is van 2009 naar 2008 en van 2010 naar 2011 geschoven. Een geplande kapitaalverhoging bij de Wereldbank is van 2012 naar 2014 geschoven.

Ondernemingsklimaat

In verband met de Nederlandse beleidsintensivering op het gebied van groei en verdeling wordt meerjarig en oplopend meer geld uitgetrokken voor het stimuleren van het ondernemingsklimaat in ontwikkelingslanden. Landenprogramma's voor private sector ontwikkeling zijn verhoogd. Ook wordt meer geld uitgetrokken voor marktontwikkeling onder meer door bijdragen aan de Wereldbank Trade Facility, het International Center for Trade and Sustainable Development en de Trade Law Center Southern Africa. Door vertraging in de afwikkeling is het budget voor het ORET-programma (ontwikkelingsrelevante exporttransacties) voor 2009 naar beneden bijgesteld.

Onderwijs

De lagere uitgaven zijn het gevolg van een neerwaartse bijstelling van 60 mln. voor het Catalytic Fund naar aanleiding van lagere liquiditeitsprognoses. Er komen meer middelen voor onderwijsprogramma's in Ethiopië, Benin en Mozambique. De verlagingen in 2010 en 2011 hangen samen met het feit dat de korting op het ODA-budget als gevolg van de lagere BNP-ramingen gedeeltelijk technisch op dit artikel is ingeboekt.

Participatie civil society

Lagere uitgaven door een neerwaartse bijstelling van de bijdrage van het medefinancieringsstelsel (reeds uitgevoerd in 2008) en versnelde besteding Twinningfaciliteit Suriname. De verlagingen vanaf 2011 hangen samen met het aangepaste richtbedrag wat betreft de omvang van het budget voor het medefinancieringsstelsel (zie ook de Beleidsnotitie Maatschappelijke Organisaties).

Regionale stabiliteit

Deze verhoging wordt voornamelijk verklaard door een incidentele ophoging van het stabiliteitsfonds. De situatie in Soedan (o.m. Darfur) heeft als gevolg dat de ramingen voor wederopbouwactiviteiten naar beneden moeten worden bijgesteld.

Reproductieve gezondheid

De verhoging wordt grotendeels veroorzaakt door intensiveringen ten aanzien van de prioriteit Seksuele Reproductieve Gezondheid en Rechten (SRGR) en MDG 5 (terugdringen van moedersterfte). De bijdrage aan SALIN (Strategische Allianties met Internationale NGO's) en de ramingen voor landenprogramma's via de ambassades worden structureel verhoogd. De verhoging betreft eveneens de invulling van het amendement Gill'ard voor de ontwikkeling van hittebestendige oxytocine.

Vreemdelingenbeleid

De kosten van eerstejaarsopvang van asielzoekers uit ontwikkelingslanden worden volgens internationale afspraken toegerekend aan ODA. Door een hogere verwachte asielinstroom in 2009 valt de raming van de kosten van eerstejaars asielopvang die in 2009 aan ODA worden toegerekend, hoger uit.

Kasschuif buitenlandse klimaatbeleid

Binnen de HGIS is invulling gegeven aan de kasschuif buitenlandse klimaatverplichtingen uit het Aanvullend Beleidsakkoord. De mutaties vinden plaats op de begrotingen van VROM en EZ door budget voor het *Clean Development Mechanism* en *Joint Implementation* van 2009 naar 2011 te schuiven.

Kasschuif ODA

In het aanvullend beleidsakkoord is een deel van het ODA-budget verschoven naar een later jaar.

Diverse Ontvangsten

De ontvangsten in 2009 zijn hoger door terugstorting van uitgaven uit voorgaande jaren (9 mln.) en de verkoop van onroerend goed in het buitenland.

Diergezondheidsfonds

F DIERGEZONDHEIDSFONDS: UITGAVEN

bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009(excl. IS)	11,0	10,4	10,4	11,0	10,4
Technische mutaties					
Niet tot een ijklijn behorend					
Overheveling eindsaldo 2008	18,8	0,0	0,0	0,0	0,0
	18,8	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	18,8	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	29,8	10,4	10,4	11,0	10,4
Totaal Internationale samenwerking					
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	29,8	10,4	10,4	11,0	10,4

F DIERGEZONDHEIDSFONDS: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009 (excl. IS)	11,0	10,4	10,4	11,0	10,4
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS) Totaal Internationale samenwerking	11,0	10,4	10,4	11,0	10,4
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	11,0	10,4	10,4	11,0	10,4

Overheveling eindsaldo 2008

In 2008 zijn nog niet alle uitgaven uit hoofde van de Blauwtong vaccinaties gedaan. Daarnaast moeten er nog uitgaven worden verricht voor de crisisfaciliteit destructie. De vertraging in de uitgaven hangt samen met het feit dat nog niet alle facturen hiervoor waren ingediend en/of afgerekend. Het positief eindsaldo 2008 van het Diergezondheidsfonds (DGF) wordt daartoe in 2009 aan de DGF-begroting toegevoegd.

BTW-compensatiefonds**G BTW-COMPENSATIEFONDS: UITGAVEN**

bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009(excl. IS)	2 468,0	2 536,6	2 592,8	2 643,6	2 659,5
Technische mutaties Niet tot een ijklijn behorend					
Correctie bestuurskosten Gemeentefonds en Provinciefonds	- 30,0	- 8,5	0,0	0,0	0,0
Diversen	- 15,5	- 15,3	- 13,3	- 13,6	- 27,7
	- 45,5	- 23,8	- 13,3	- 13,6	- 27,7
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	- 45,5	- 23,8	- 13,3	- 13,6	- 27,7
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS) Totaal Internationale samenwerking	2 422,4	2 512,8	2 579,6	2 630,0	2 631,7
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	2 422,4	2 512,8	2 579,6	2 630,0	2 631,7

Correctie bestuurskosten Gemeentefonds en Provinciefonds

Het kabinet heeft in 2007 bij de augustusbesluitvorming afspraken gemaakt over een verlaging van de lokale bestuurskosten met 90 miljoen vanaf 2011. Deze bleek niet in volle omvang haalbaar, waarna het kabinet een besparingsverlies heeft geaccepteerd. Daar tegen over staat dat het Gemeentefonds en het Provinciefonds niet worden verhoogd met de financiële gevolgen die zijn ontstaan op het gebied van het BTW-compensatiefonds. Per 2011 vallen het besparingsverlies van de lokale bestuurslasten en de financiële gevolgen tegen elkaar weg. Voor 2009 houdt dit een mutatie in van 29 mln. ten goede van het Gemeentefonds en 1 mln. naar het Provinciefonds (voor nadere toelichting zie Kamerstukken II, 2008–2009, 31 700 B, nr. 5 en 31 700 C, nr. 6, evenals de 1e supplettoire begrotingen 2009 van het Gemeente- en Provinciefonds).

Prijsbijstelling

PRIJSBIJSTELLING: UITGAVEN

bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009(excl. IS)	1 419,0	1 493,8	1 420,8	1 885,6	2 327,7
Mee- en tegenvallers					
Rijksbegroting in enge zin					
Nominale ontwikkeling	- 809,6	- 386,3	142,4	166,9	224,3
Zorg					
Nominale ontwikkeling	- 5,1	- 15,6	- 16,0	- 20,6	- 25,2
Diversen	0,2	1,0	1,5	2,0	2,5
	- 814,5	- 400,9	127,9	148,3	201,6
Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Uitdeling tranche 2009	- 532,6	- 543,0	- 531,6	- 524,5	- 521,4
Sociale zekerheid					
Nominale ontwikkeling	- 32,4	- 5,5	17,2	23,9	30,5
Diversen	- 21,8	- 23,9	- 23,1	- 23,0	- 23,0
Zorg					
Diversen	- 2,8	1,9	1,9	4,8	5,8
Niet tot een ijklijn behorend					
Nominale ontwikkeling	- 14,5	- 20,6	- 28,1	- 36,0	- 35,4
Diversen	- 0,2	- 0,2	- 0,2	- 0,3	- 0,3
	- 604,3	- 591,3	- 563,9	- 555,1	- 543,8
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	- 1 418,8	- 992,3	- 436,1	- 406,7	- 342,2
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	0,2	501,6	984,7	1 479,0	1 985,4
Totaal Internationale samenwerking					
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	0,2	501,6	984,7	1 479,0	1 985,4

Op de aanvullende post prijsbijstelling worden de middelen gereserveerd die worden gebruikt om de prijsgevoelige uitgaven op de diverse begrotingen te indexeren. Dit gebeurt door middel van prijsbijstelling die jaarlijks uit deze aanvullende post wordt overgeboekt naar de departementale begrotingen. Tevens worden de ramingen van de indexatie van les gelden op deze aanvullende post bijgehouden. De prijsbijstelling is in 2009 geheel uitgekeerd.

Indexering WSF

INDEXERING WSF: UITGAVEN	bedragen in miljoenen euro's				
	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009 (excl. IS)	91,3	201,7	233,6	267,3	325,0
Mee- en tegenvallers					
Rijksbegroting in enge zin					
Nominale ontwikkeling	- 9,4	- 29,5	- 36,5	- 45,1	- 53,2
	- 9,4	- 29,5	- 36,5	- 45,1	- 53,2
Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Diversen	- 18,4	- 18,1	- 20,9	- 22,3	- 22,2
Niet tot een ijklijn behorend					
Nominale ontwikkeling	3,8	- 54,8	- 41,3	- 26,4	- 34,8
Uitdeling prijsbijstelling	- 67,3	- 67,0	- 65,4	- 65,4	- 66,8
	- 81,9	- 139,9	- 127,6	- 114,1	- 123,8
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	- 91,3	169,5	- 164,1	- 159,1	- 177,0
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	0,0	32,3	69,5	108,3	148,0
Totaal Internationale samenwerking					
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	0,0	32,3	69,5	108,3	148,0

Indexering WSF

Op de aanvullende post Indexering WSF wordt de prijsbijstelling over de uitgaven voor de studiefinanciering geraamd. Het betreft uitgaven die voor een deel relevant en voor een deel niet relevant zijn voor het uitgavenkader.

Nominale ontwikkeling

Gedurende het begrotingsjaar wordt de indexering van de uitgaven voor de studiefinanciering aangepast aan de macro-economische ontwikkelingen en aan de nieuwste inzichten ten aanzien van de studenten-aantallen. Onder de «mee- en tegenvallers» is de indexering vermeld van de uitgaven die relevant zijn voor het uitgavenkader; onder «technische mutaties» staat de indexering van de uitgaven die niet relevant zijn voor het uitgavenkader.

Arbeidsvoorwaarden

ARBEIDSVORWAARDEN: UITGAVEN

bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009 (excl. IS)	2 312,9	4 188,3	5 992,3	7 920,1	9 914,4
Mee- en tegenvallers					
Rijksbegroting in enge zin					
Nominale ontwikkeling	- 275,1	- 1 208,6	- 2 012,6	- 2 881,9	- 3 792,1
Zorg					
Diversen	- 0,1	3,9	1,1	- 2,2	- 5,8
	- 275,2	- 1 204,7	- 2 011,5	- 2 884,1	- 3 797,9
Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Loonbijstelling tranche 2009	- 1 885,0	- 1 884,9	1 887,3	- 1 888,7	- 1 890,9
Sociale zekerheid					
Loonbijstelling tranche 2009	- 128,6	- 133,5	130,2	- 129,3	- 128,9
Nominale ontwikkeling	0,6	- 54,0	- 98,2	- 148,0	- 201,2
Zorg					
Loonbijstelling tranche 2009	- 20,8	- 31,8	- 32,1	- 32,3	- 32,6
Niet tot een ijklijn behorend					
Diversen	- 4,0	- 7,4	- 13,4	- 18,2	- 22,0
	- 2 037,8	- 2 111,6	- 2 161,2	- 2 216,5	- 2 275,6
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	- 2 312,9	- 3 316,3	- 4 172,8	- 5 100,8	- 6 073,4
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	0,0	872,0	1 819,5	2 819,3	3 841,0
Totaal Internationale samenwerking					
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	0,0	872,0	1 819,5	2 819,3	3 841,0

Nominale ontwikkeling

Als gevolg van nieuwe inzichten in de ontwikkeling van de lonen en de sociale werkgeverslasten gebaseerd op het Centraal Economisch Plan 2009 is de uitgavenraming voor de loonbijstelling bijgesteld.

Loonbijstelling tranche 2009

Op basis van de stand Centraal Economisch Plan 2009 is de loonbijstelling tranche 2009 overgeboekt naar de departementale begrotingen. Alle loon-gerelateerde uitgaven zijn hiermee op het loonniveau 2009 gebracht.

Nominale bijstelling AKW

NOMINALE BIJSTELLING AKW: UITGAVEN

bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009(excl. IS)	64,9	148,5	184,0	225,1	285,6
Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Bijstelling AKW nav CEP	- 28,1	- 78,0	- 73,3	- 79,2	- 104,4
Bijstelling WKB nav CEP	0,0	1,1	6,0	11,2	16,6
Niet indexeren AKW tweede helft 2009	- 5,0	- 18,0	- 18,0	- 18,0	- 18,0
	- 33,1	- 94,9	- 85,3	- 86,0	- 105,8
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	- 33,1	- 95,0	- 85,3	- 86,0	- 105,8
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	31,8	53,5	98,6	139,0	179,8
Totaal Internationale samenwerking					
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	31,8	53,5	98,6	139,0	179,8

Bijstelling AKW nav CEP

Het voor de indexatie van de AKW (kinderbijslag) geraamde budget wordt aangepast naar aanleiding van nieuwe ramingen van het CPB. Dit betreft de aanpassing naar aanleiding van de CEP.

Bijstelling WKB nav CEP

Het voor de indexatie van de WKB (kindgebonden budget) geraamde budget wordt aangepast naar aanleiding van nieuwe ramingen van het CPB. Dit betreft de aanpassing naar aanleiding van de CEP.

Niet indexeren AKW tweede helft 2009

De AKW zal niet worden geïndexeerd voor de tweede helft van 2009. De AKW wordt aan het einde van het kwartaal uitbetaald. Hierdoor is de besparing in 2009 slechts een kwart van de structurele besparing.

Aanvullende Post Algemeen

ALGEMEEN: UITGAVEN	bedragen in miljoenen euro's				
	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009(excl. IS)	972,7	2 110,90	1 820,50	1 776,00	1 815,80
Beleidsmatige mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Behoedszaamheidsreserve GF/PF	- 226,9	0	0	0	0
Doorschuif flankerend beleid vernieuwing rijksdienst	22,1	- 10,1	44,5	1,9	0
Ramingstechnische veronderstelling in=uit	- 565,8	10	- 20,5	0	0
Schuldsanering Antillen	- 84	- 281	79	42	0
Uitdeling middelen sociaal flankerend beleid naar departementen	- 138,1	- 79,8	36,2	- 1,9	0
Diversen	9,7	4	- 8	2	2
Sociale zekerheid					
Commissie Bakker	- 193	0	0	0	0
Ramingstechnische veronderstelling in=uit	- 111	0	0	0	0
Zorg					
MEE-organisaties	- 15	0	0	0	0
Diversen	- 1	- 10	- 10	- 10	- 10
	- 1 303,0	- 386,9	121,2	34	- 8
Technische mutaties					
Rijksbegroting in enge zin					
Diversen	0,2	16,2	31,9	24,7	25,4
Sociale zekerheid					
Inzet IDM-tranches Aanvullend Beleidsakkoord	- 37,2	- 115,2	0	0	0
Diversen	20,9	2,9	3,6	3,9	3,9
Zorg					
Diversen	- 3,8	- 6,4	- 6,4	- 6,4	- 6,4
Niet tot een ijklijn behorend					
Ramingstechnische veronderstelling in=uit	- 548,1	- 548,1	0	0	0
Stimuleringspakket Aanvullend Beleidsakkoord	1 105	1 620	0	0	0
Uitkering stimuleringspakket	- 249,7	- 268	- 50	0	0
	287,3	701,4	- 20,9	22,2	22,9
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	- 1 015,7	314,5	100,3	56,2	14,9
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	- 43,0	2 425,4	1 920,8	1 832,2	1 830,7
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	- 43,0	2 425,4	1 920,8	1 832,2	1 830,7

ALGEMEEN: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

bedragen in miljoenen euro's

	2009	2010	2011	2012	2013
Stand Miljoenennota 2009(excl. IS)	4	4	4	0	0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2009	0	0	0	0	0
Stand Voorjaarsnota 2009 (excl. IS)	4	4	4	0	0
Totaal Internationale samenwerking	0	0	0	0	0
Stand Voorjaarsnota 2009 (incl. IS)	4	4	4	0	0

Behoedzaamheidsreserve gemeente-/provinciefonds

Jaarlijks wordt ten behoeve van de behoedzaamheidsreserve een bedrag ingehouden op het gemeentefonds en op het provinciefonds. Deze reserve wordt tijdelijk geparkeerd op de aanvullende post Algemeen. Op grond van de nacalculatie wordt de behoedzaamheidsreserve over het jaar 2008 deels uitgekeerd aan gemeenten en provincies.

Doorschuif Flankerend Beleid Vernieuwing Rijksdienst

Voor de vernieuwing van de Rijksdienst zijn in het Coalitieakkoord voor de periode 2007–2011 middelen gereserveerd. Deze middelen zijn bedoeld voor de benodigde investeringen (bijvoorbeeld in ICT) en de gevolgen voor sociaal flankerend beleid. Het budget voor flankerend beleid is in 2008 niet volledig aangewend, aangezien er nog geen concrete onderbouwing van projecten aanwezig was. Het bedrag is daarom doorgeschoven naar latere jaren. Daarnaast worden middelen voor Sociaal Flankerend Beleid doorgeschoven uit eerdere jaren naar 2011 ten einde het gewenste kasritme te bereiken.

Ramingstechnische veronderstelling in=uit

Bij Voorjaarsnota wordt de eindejaarsmarge uitgekeerd naar de departementale begrotingen. Als tegenhanger hiervan wordt de ramings-technische veronderstelling «in=uit» op de aanvullende post verwerkt. Hierbij wordt er vanuit gegaan dat de onderuitputting die zich in 2008 heeft voorgedaan ook in 2009 zal optreden.

Schuldsanering Antillen

De schuldsanering van de schuldtitels Nederlandse Antillen is dit jaar van start gegaan. Voor de dekking hiervan is bij CA reeds een reservering gemaakt op de Aanvullende Post. Het nu benodigde gedeelte wordt hiermee deels overgeheveld naar het begrotingshoofdstuk IV (Koninkrijksrelaties). Daarnaast is op basis van nieuw beschikbare gegevens een nadere duiding gemaakt van de kosten van de schuldsanering van de Nederlandse Antillen. De raming van de resterende reservering op de aanvullende post is dienovereenkomstig aangepast.

Uitdeling middelen sociaal flankerend beleid naar departementen

De gereserveerde middelen voor het Sociaal Flankerend Beleid en voor innovatieve investeringsprojecten worden bij Voorjaarsnota overgeboekt naar de departementale begrotingen.

Commissie Bakker

Voor 2009 waren er middelen gereserveerd op een aanvullende post anticiperend op de aanbevelingen van de Commissie Bakker. Deze reservering is vervallen en wordt via de SZW-begroting ingezet voor dekking van uitvoeringstegenvallers.

MEE-organisaties

Met de MEE-organisaties is overeengekomen dat zij in 2009 eenmalig een bedrag van 15 mln. zullen ontvangen voor de ondersteuning van diegenen die als gevolg van de in de AWBZ genomen maatregelen hun aanspraak op begeleiding verliezen. De hiervoor gereserveerde bedragen op de aanvullende post zijn bij Voorjaarsnota overgeboekt naar de begroting van VWS.

Inzet «Iedereen Doet Mee-tranches» aanvullend Beleidsakkoord

De op de aanvullende post gereserveerde middelen voor «Iedereen Doet Mee» (IDM) worden ingezet ter dekking van de in het aanvullend beleidsakkoord gepresenteerde maatregelen.

Stimuleringspakket Aanvullend Beleidsakkoord en uitkering stimuleringspakket

De middelen voor het stimuleringspakket uit het Aanvullend Beleidsakkoord, uitgezonderd lastenmaatregelen en degene die onderdeel uitmaken van het Fonds Economische Structuurversterking of het Infrastructuurfonds, zijn in eerste instantie geplaatst op de Aanvullende Post Algemeen. Concreet ingevulde projecten zijn bij Voorjaarsnota aan de departementale begrotingen toegevoegd. Deze komen dan ook terug op de desbetreffende departementale begrotingen.